

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Meld. St. 35

(2020–2021)

Melding til Stortinget

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020,
eksportkontroll og internasjonalt
ikke-spredningssamarbeid

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Meld. St. 35

(2020–2021)

Melding til Stortinget

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020,
eksportkontroll og internasjonalt
ikke-spredningssamarbeid

Innhold

Forklaring på varekategorier og forkortelser	5	7.3	Det nasjonale samarbeidet om eksportkontroll	29
1 Bakgrunn og sammendrag	7	8	Utenriksdepartementets samarbeid med industrien	31
2 Regelverk og retningslinjer.....	14	8.1	Dialog mellom Utenriksdepartementet og industrien	31
2.1 Eksportkontrollloven	14	8.2	Åpen og tydelig myndighetsutøvelse	31
2.2 Eksportkontrollforskriften	14	9	Åpenhet om eksport av forsvarsmateriell.....	33
2.3 Utenriksdepartementets retningslinjer for eksport av forsvarsmateriell	15	10	Eksporten av forsvarsmateriell i 2020	34
2.3.1 Om landklareringer og behandlingen av konkrete lisenssøknader	17	10.1	Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tjenester og reparasjoner	35
2.4 Sluttbrukerdokumentasjon	18	10.2	Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i 1000 NOK	37
3 Sanksjoner og restriktive tiltak	19	10.3	Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i prosent	38
3.1 Særlig om Russland	20	10.4	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land	38
3.2 Særlig om sanksjoner og tiltak mot Iran	20	10.5	Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I	42
3.3 Sanksjoner mot Nord-Korea	20	10.6	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I	43
4 Kontroll av sensitiv kunnskapsoverføring.....	21	10.7	Tjenester for utenlandske oppdragsgivere knyttet til liste I	60
5 Omgåelse av eksportkontrollregelverket gjennom oppkjøp av virksomheter	22	10.8	Reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere	61
6 Internasjonalt samarbeid om eksportkontroll og ikke-spredning	23	10.9	Eksport av håndvåpen	62
6.1 FNs konvensjon om våpenhandel (ATT)	24	10.10	Forsvarets utførsler av eget materiell	62
6.2 Ikkespredningsavtalen	25	10.11	Politiets utførsel av eget materiell	63
6.3 Haag-kodeksen mot spredning av ballistiske missiler (HCoC)	26	10.12	Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer i 2020	63
6.4 Initiativet for spredningssikkerhet (PSI)	26	10.13	Overføring av produksjonsrettigheter og formidling	63
6.5 Samarbeidet med EU	26	10.14	Eksport av flerbruksvarer til militær sluttbruk	64
6.6 FNs sikkerhetsråd	27	10.15	Eksport av beskyttelseutstyr for bruk i humanitær minerydding	65
7 Utenriksdepartementets oppgaver og nasjonalt samarbeid om eksportkontroll	28	10.16	Bedrifter som har rapportert om eksport i 2020	65
7.1 Kontrollen med eksport av flerbruksvarer	28			
7.2 Nytt søknads- og saksbehandlingssystem	29			

Vedlegg			
1	Vareliste I – Forsvarsrelaterte varer	68	
2	Lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. [eksport-kontrolloven]	69	
3	Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester	71	
			4
			Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militære formål av 28. februar 1992 .....
			77

Forklaring på varekategorier og forkortelser

A-materiell	Varekategori definert i retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell. Forsvarsrelaterte varer og teknologi omfattes av Utenriksdepartementets liste I.	Omfatter våpen, ammunisjon og visse typer militært materiell. I tillegg omfattes annet materiell med strategisk kapasitet som vesentlig kan påvirke de militære styrkeforhold i nærområdet.
B-materiell	Varekategori definert i retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell. Forsvarsrelaterte varer og teknologi omfattes av Utenriksdepartementets liste I.	Omfatter øvrige forsvarsrelaterte varer som ikke har egenskaper eller bruksområder som definert for varekategori A.
Flerbruksvarer («dual use»)	Omfattet av Utenriksdepartementets liste II.	Varer og teknologi som er utviklet for sivile formål, men som er identifisert innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene til å ha viktige militære bruksområder.
Strategiske varer		En fellesbetegnelse på forsvarsmateriell, flerbruksvarer og andre sivile varer som anses å kunne ha en viktig militær anvendelse.
AG	Australia Group	Australia-gruppen (multilateralt eksportkontroll samarbeid for kjemiske/biologiske våpen)
ATT	Arms Trade Treaty	FN-avtale om internasjonal handel med våpen
BTWC	Biological and Toxin Weapons Convention	Konvensjonen mot biologiske våpen
CWC	Chemical Weapons Convention	Kjemivåpenkonvensjonen
HCoC	Hague Code of Conduct against Ballistic Missile Proliferation	Haag-kodeksen mot spredning av ballistiske missiler
IAEA	International Atomic Energy Agency	Det internasjonale atomenergibyrået
ICT	Directive for Intra Community Transfers	Direktiv for forenklet lisensiering innenfor EØS
MTCR	Missile Technology Control Regime	Regimet for eksportkontroll av missilteknologi
NSG	Nuclear Suppliers Group	Gruppen av leverandørland for eksportkontroll av kjernefysisk materiale og relevante flerbruksvarer for MØV

NPT	Non-Proliferation Treaty	Ikkespredningsavtalen for kjernefysiske våpen
OPCW	Organization for the Prohibition of Chemical Weapons	Organisasjonen for forbud av kjemiske våpen
OSSE	Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)	Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa
PSI	Proliferation Security Initiative	Initiativet for spredningssikkerhet
PST		Politiets sikkerhetstjeneste
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute	Stockholms fredsforskningsinstitutt
WA	The Wassenaar Arrangement on Export Control for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies	Wassenaar-samarbeidet (multilateralt eksportkontrollsamorbeid for konvensjonelle våpen og flerbruksvarer)

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Meld. St. 35

(2020–2021)

Melding til Stortinget

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 11. juni 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Bakgrunn og sammendrag

Meldingen som nå legges frem er den 26. i rekken siden den første gang ble fremlagt i 1996. Meldingen redegjør for omfanget av eksporten av våpen, ammunisjon og annet militært materiell, relatert teknologi og tjenester for militære formål (heretter forsvarsmateriell) fra norske bedrifter i 2020. Det gis også informasjon om eksporten av flerbbruksvarer for militær bruk i utlandet.

Siden 1996 har graden av åpenhet om eksport av forsvarsmateriell blitt betydelig styrket. Regjeringen ønsker at meldingen bidrar til bedre kunnskap om eksportkontrollen som en integrert del av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, praktiseringen av eksportkontrollregelverket og Utenriksdepartementets retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt kunnskap om selve eksporten.

Det er regjeringens målsetning å fortsatt sikre en levedyktig norsk forsvarsindustri som kan bidra til leveringssikkerhet for både Norges og allierte lands forsvar. Norsk forsvarsindustri er

verdensledende innenfor enkelte teknologi-områder, noe som fremmer teknologiutvikling og skaper arbeidsplasser over hele Norge, også i sivil sektor.

Forsvarsindustrien er avhengig av å kunne eksportere og delta i internasjonalt utviklings- og produksjonssamarbeid. Regjeringen vil derfor fortsatt legge til rette for at industrien har mest mulig tydelige og forutsigbare vilkår for sin eksportaktivitet. Samtidig må dette skje innenfor rammen av en restriktiv eksportkontroll.

Utenriksdepartementet er ansvarlig myndighet for eksportkontrollen i Norge. Departementet har ansvar for både forvaltnings- og policyoppgaver. Dette omfatter politikkutvikling, regelverksutvikling og deltakelse i det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet, hvor rammene for eksportkontrollen i all hovedsak fremforhandles. Utenriksdepartementets forvaltningsoppgaver retter seg mot behandling av lisenssøknader, samt oppfølging av lisensvilkår. I tillegg gjennomfører

Utenriksdepartementet en omfattende informasjonsvirksomhet om eksportkontrollen overfor næringsliv, teknologimiljøer og forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med strategisk eksportkontroll ble lagt frem i februar 2021. Utenriksdepartementet har allerede igangsatt flere tiltak for å følge opp undersøkelsen, blant annet gjennomgang av eldre landklareringer, styrket dokumentasjon av utførte vurderinger i saksbehandlingen, samt anskaffelse av nytt saksbehandlingssystem. Det legges også vekt på å styrke informasjonsutvekslingen mellom aktørene i det nasjonale samarbeidet.

Det nasjonale kontrollapparatet består av et tett samarbeid mellom departementet og flere aktører. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Toll-etaten har lovpålagte oppgaver innenfor varekontroll, håndhevelse av eksportkontrollen, og forebygging og etterforskning av brudd på eksportkontrollregelverket. Etterretningstjenesten har i henhold til den nye etterretningstjenesteloven også lovpålagte oppgaver knyttet til eksportkontroll og ikke-spredning. Også Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) og Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) kan trekkes på i konkrete eksportkontrollsaker.

Det nasjonale samarbeidet er avgjørende for å utøve en effektiv eksportkontroll og for å hindre spredning av varer og teknologi til masseødeleggelsesvåpen eller terrorformål. For å sikre et effektivt og kompetent nasjonalt kontrollapparat er det nødvendig at aktørene i det nasjonale samarbeidet også deltar i det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet. Her deles omfattende informasjon om spredningstrender, anskaffelsesforsøk og fordekte våpen- og MØV-programmer. Regjeringen legger vekt på betydningen av å videreutvikle det tette nasjonale samarbeidet innenfor eksportkontroll.

Eksportkontrollen i Norge ble digitalisert i 2015 da Utenriksdepartementet tok i bruk søknads- og saksbehandlingssystemet E-lisens for behandling av søknader, henvendelser og industriens rapporteringer knyttet til eksport av strategiske varer. Systemet sørger for nødvendig ivaretagelse av omfattende bedriftssensitiv informasjon, sporbarhet samt kvalitetssikring av det omfattende materialet om den faktiske eksporten av forsvarsmateriell fra Norge. Flere eksportsøknader, økende kompleksitet i sakene, nye kontrolloppgaver og behovet for bedre brukervennlighet nødvendiggjør videreutvikling av E-lisenssystemet. Utenriksdepartementet igangsatte i 2020 en anskaffelse av nytt søknads- og saksbehand-

lingssystem. Det redegjøres nærmere for dette i kapittel 7. Utenriksdepartementet prioriterer dette arbeidet.

Selv om bestrebelsene for å hindre eksport av varer og teknologi som kan lede til spredning av MØV baserer seg på det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet, er grunnlaget for kontrollen med forsvarsmateriell nasjonal politikk. Beslutninger om å tillate eksport av forsvarsmateriell er utelukkende gjenstand for nasjonale beslutninger.

Søknader om eksport av forsvarsmateriell vurderes grundig innenfor rammen av retningslinjene for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, teknologi og tjenester for militære formål. Retningslinjene baserer seg på Stortingets vedtak og presiseringer, samt en konsolidert kriterieliste. På denne måten sikres mest mulig åpenhet og forutsigbarhet om vurderingene som blir gjort. Regelverk og retningslinjer er grundig gjort rede for i kapittel 2.

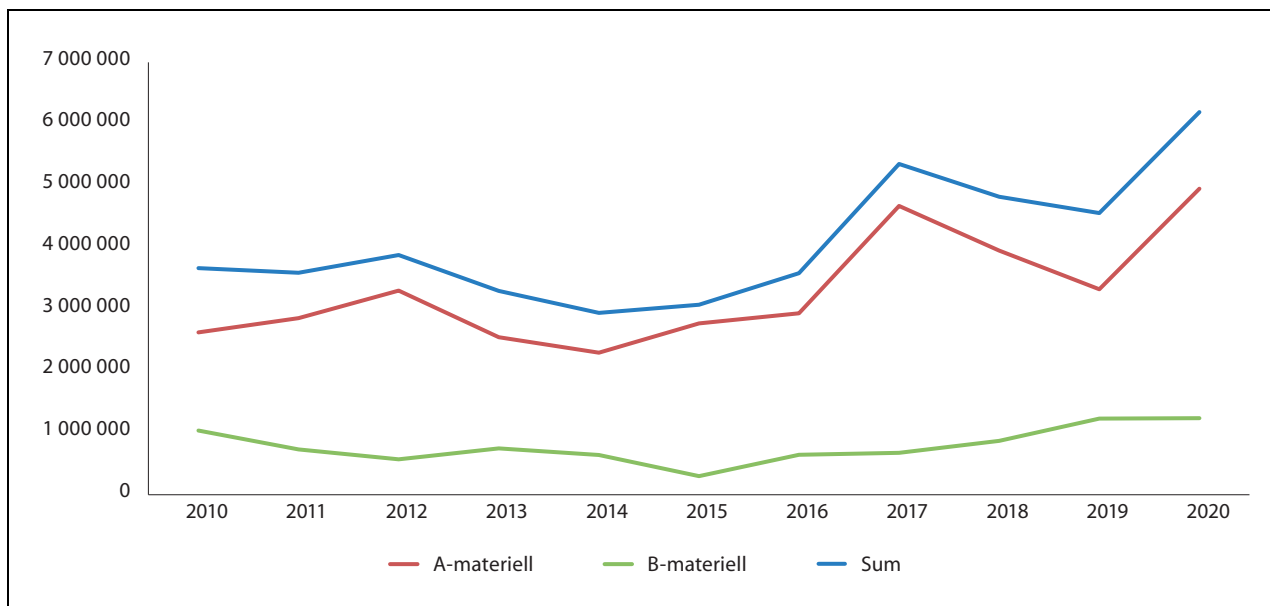
Når det gis lisens for eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær bruk, settes det alltid vilkår om kvartalsvis rapportering om den faktiske eksporten som finner sted på grunnlag av den enkelte lisens. Eksporten fremstilt i kapittel 10 er basert på eksportørenes rapporter om hvilke varer, teknologi og tjenester som faktisk er eksportert innenfor rammen av innvilgede lisenser.

Åpenhet om eksport av forsvarsmateriell

Innsynet i selve eksporten av forsvarsmateriell, flerbruksvarer for militær sluttbruk, avslag på søknader om eksportlisens osv. fremgår i kapittel 10. I meldingen omtales også regelverket og praktiseringen av retningslinjene for Utenriksdepartementets behandling av søknader om lisens av forsvarsmateriell. Dette gir ytterligere innsikt i forvaltningen av eksportkontrollen, og danner et godt kunnskapsgrunnlag til den offentlige debatten om denne delen av norsk sikkerhetspolitikk.

Fremstillingene i kapittel 10 følger samme format som i meldingene de siste årene. Etter at eksportkontrollforskriften § 8 h ble endret i 2020, er politiet pålagt å rapportere sine utførsler av forsvarsrelaterte varer til Utenriksdepartementet. Denne rapporteringen fremstilles også i kapittel 10.

De årlige meldingene behandles i Stortinget og gir offentlig og parlamentarisk innsyn i praktiseringen av Utenriksdepartementets retningslinjer. Regjeringen vil videreføre praksisen med å konsultere Stortingets organer om særskilte saker.

Figur 1.1 Utviklingen i eksporten av forsvarsmateriell tiårsperioden 2010–2020

I likhet med i 2020, vil Norges rapportering til FNs våpenhandelsavtale (ATT) og et engelsk sammendrag av stortingsmeldingen også i 2021 offentliggjøres.

Samtidig som regjeringen ønsker å gi størst mulig åpenhet om eksporten av forsvarsmateriell fra Norge, må innsyn skje innenfor de begrensninger som følger av den strenge taushetsplikten i eksportkontrollloven § 2. Den strenge taushetsplikten skyldes at eksportkontrollloven gir en vid adgang til å kreve bedriftssensitiv informasjon. Det redegjøres nærmere for dette i kapittel 9.

Om eksporten i 2020

Lisenser som innvilges for eksport av forsvarsmateriell eller flerbruksvarer for militær bruk, underlegges alltid vilkår om at eksportørene skal rapportere kvartalsvis om den faktiske utførselen som har funnet sted basert på de enkelte lisenser jf. eksportkontrollforskriften § 17. Utenriksdepartementet gjennomfører en omfattende og grundig kvalitetssikring av rapportene opp mot de innvilgede lisensene. De faktiske tallene om eksporten av forsvarsmateriell kan derfor først gjøres tilgjengelige etterskuddsvis.

Den årlige handelsstatistikken fra Statistisk sentralbyrå (SSB) baserer seg imidlertid på eksportørenes utførselsdeklarasjoner om eksport og på kategoriene i tolltariffen, som er utarbeidet for andre formål enn eksportkontroll. SSB-tallene bygger ikke på samme varekategorier som Utenriksdepartementets kontrollister, som er en del av

eksportkontrollregelverket. Fordi tallgrunnlaget og kildene er ulike, er ikke SSBs statistikk og tallgrunnlaget om verdien av eksporten av varer, tjenester og teknologi underlagt lisensplikt i Norge, sammenlignbare.

I 2020 ble det eksportert forsvarsmateriell og flerbruksvarer for militær sluttbruk til en verdi av nær 6,7 milliarder kroner, mot 4,9 milliarder i 2019. I forhold til 2019 økte verdien av denne eksporten med 35 %. Eksporten i 2020 av A-materiell beløp seg til om lag 5 milliarder og B-materiell utgjorde om lag 1,2 milliarder, en økning på hhv. 49 % og 1 % i forhold til i 2019. Totalt utgjorde eksporten av A- og B-materiell ca. 6,2 milliarder i 2020. Verdien av eksporten av flerbruksvarer til militær sluttbruk, beløp seg til ca. 460 millioner, en økning på 21 % i forhold til 2019. I tillegg ble det eksportert tjenester, formidlet og overført produksjonsrettigheter for forsvarsmateriell til en verdi av om lag 1,1 milliarder i 2020, en økning på 53 % i forhold til 2019.

Økningen i eksporten av A-materiell fra 2019 til 2020, skyldes i stor grad eksport av luftvernssystemer og deler til slike systemer til Indonesia og Litauen. Det dreier seg om store kontrakter og som medfører at leveranser skjer over flere år. Økningen i totaleksporten til disse landene beløp seg til hhv. om lag 531 og 817 millioner kroner i 2020. I tillegg var det økning i eksporten til Tyskland (en økning på ca. 149 millioner), USA (122 millioner) og Singapore (119 millioner). Samtidig var det en nedgang i eksporten til Malaysia (en nedgang på 138 millioner), Neder-

land (63,5 millioner) og Ungarn (62,5 millioner) fra 2019 til 2020.

Forsvarsindustriens kontrakter går ofte over mange år. Leveransene vil ofte være ulikt fordelt gjennom kontraktperioden, og eksportverdien vil derfor variere naturlig fra år til år.

Detaljer om den samlede eksporten fremgår i tabell 10.4.

Medlemslandene i NATO, Sverige, Finland samt andre europeiske land mottok ca. 86 % av eksporten av A-materiell, og 88 % av B-materiell fra Norge i 2020. I 2019 utgjorde eksporten av A-materiell til disse landene 93 % av den totale eksporten, mens eksporten av B-materiell til disse landene utgjorde ca. 88 %.

Totalt ble det mottatt over 3400 eksportkontrollrelaterte forvaltningssaker i 2020.

Det er redegjort nærmere for eksporten, lisensavslagene og om bedriftene som står bak eksporten i kapittel 10.

Regelverk og retningslinjer for kontrollen med eksport av strategiske varer

Kontrollen med eksport av strategiske varer er hjemlet i lov 18. desember 1987 om kontroll med strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (eksportkontrollloven). Utenriksdepartementets forskrift av 19. juni 2013 om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester (eksportkontrollforskriften) utgjør det operative regelverket for departementets lisensierings- og kontrolloppgaver. Utenriksdepartementet arbeider med å tydeliggjøre kontrollen med kunnskapsoverføring i forskriften.

Begrepet «strategiske varer» er en fellesbetegnelse for forsvarsmateriell og flerbruksvarer og er i eksportkontrollloven definert som «varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militær bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger».

Utenriksdepartementets retningslinjer for behandlingen av lisenssøknader om eksport av forsvarsmateriell baserer seg på regjeringens erklæring av 11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato, hvor det bl.a. forutsettes at det skal gjøres grundige vurderinger av de utenriks- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område, og at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig. I 1997 samlet Stortinget seg enstemmig om at

demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter i mottakerlandet også skal tas hensyn til.

Vurderinger av hvilke land som kan motta forsvarsmateriell fra Norge finner sted langs to spor. Mens en landklarerer i hovedsak baserer seg på vurderinger i henhold til Stortingets vedtak av 1959 og 1997-presisering, vil de konkrete lisenssøknadene behandles grundig og individuelt på basis av kriteriene i Utenriksdepartementets retningslinjer. Vurderinger etter kriteriene i den konsoliderte listen, det vil si EUs åtte kriterier for våpeneksport og artikkel 6 og 7 fra FNs våpenhandelsavtale ATT, tar utgangspunkt i en spesifikk vare til et konkret mottakerland. Kun da kan det vurderes om det spesifikke utstyret er relevant f.eks. for bruk til interne undertrykkingsformål i bestemmelsesstaten. Dersom en eksport anses å være uforenlig med retningslinjene, vil søknaden avslås selv om det dreier seg om et klart land. Det redegjøres nærmere for systemet for landklarerer i kapittel 2.

Stortingets vedtak fra 1959 og presisering i 1997 forutsetter at det gjøres en sammensatt og bred vurdering av søknader om lisens for eksport av forsvarsmateriell. Dette følger særlig av 1959-vedtakets formulering om at «det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger». Selv om kun demokratiske rettigheter og grunnleggende menneskerettigheter nevnes konkret i 1997-erklæringen, har man i praksis også vektlagt humanitærrettslige forhold. I 2014 ble det gjennomført en grundig gjennomgang og revisjon av retningslinjene, som førte til at det blant annet ble innarbeidet en konsolidert liste av vurderingskriterier, og som utdyper vurderingene som forutsettes i vedtaket fra 1959 og presiseringen i 1997. Retningslinjene ble senest oppdatert i mai 2019 ved å ta inn en konkret referanse til humanitærretten i den konsoliderte kriterielisten. Dette tydeliggjør hensynet til den internasjonale humanitærretten som følger av ATTs artikkel 7.

Tyrkias militære operasjoner i det nordlige Syria høsten 2019 førte til at Utenriksdepartementet besluttet å stanse behandlingen av nye lisenssøknader til Tyrkia. Situasjonen utløste en grundig vurdering innenfor rammen av retningslinjene og aktualiserte Stortingets enstemmige vedtak av november 1967. Dette vedtaket ble fattet etter debatt i Stortinget om våpeneksport og forholdet til allierte land. 1967-vedtaket representerer en avgrensning av 1959-vedtakets virkeområde, og slår fast at 1959-vedtaket ikke sikter på å regulere forhold som står i forbindelse med norske sikker-

hets- og forsvarsinteresser, og bare gjelder for kommersiell våpeneksport. Videre fremgår det at leveranser til NATO-allierte land, som skjer etter planer trukket opp i NATO og som Norge har vært med på å vedta, ikke omfattes av 1959-vedtaket. I lys av Stortingets vedtak i 1967, vil utførsel som finner sted i forbindelse med planer trukket opp i NATOs forsvarsorganisasjon og som er godtatt av Norge, kunne godkjennes etter en vurdering.

Det legges stor vekt på å sikre at regelverk og retningslinjer til enhver tid er oppdaterte, målrettede og tidsmessige, og at de ivaretar den teknologiske og sikkerhetspolitiske utviklingen. Nødvendige endringer og oppdateringer foretas ved behov. Søknader om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer for militær sluttbruk er gjenstand for grundige og omfattende vurderinger innenfor rammen av retningslinjene. Informasjon om andre lands lisensavslag som utveksles innenfor samarbeidet med EU og det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet er også svært viktig.

I Meld. St. 26 (2018–2019) ble det redegjort grundig for departementets arbeid med å tydeliggjøre retningslinjene. Den konsoliderte listen ble særlig omtalt i Meld. St. 8 (2014–2015) og Meld. St. 8 (2015–2016).

Det redegjøres for regelverket og retningslinjene i kapittel 2.

Eksport av flerbruksvarer

Flerbruksvarer – internasjonalt kjent som «dual use»-varer – er varer som opprinnelig er utviklet for sivil bruk, men som også kan ha viktige militære bruksområder. I hovedsak gjelder dette varer eller teknologi som kan brukes i forbindelse med utvikling, fremstilling, produksjon eller bruk av masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike våpen. Slike varer er omfattet av eksportkontrollforskriftens liste II og krever lisens før utførsel fra Norge. I det norske regelverket benyttes en liste som er sammensatt innenfor EU, basert på varelistene som er vedtatt innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene som Norge deltar i. Innenfor eksportkontrollregimene utveksles medlemslandene bl.a. omfattende informasjon om MØV-aktiviteter, herunder anskaffelsesforsøk. Denne informasjonen danner et viktig grunnlag for medlemslandenes nasjonale eksportkontroll.

Teknologi- og kunnskapsoverføring

I de senere årene har spredningsfaren forbundet med immateriell teknologioverføring i form av

kunnskapsoverføring, stått stadig høyere på dagsorden i eksportkontrollregimene. Det er en økende tendens at spredning av uønskede militære aktiviteter skjer ved at visse land systematisk søker å bygge egen teknologisk kunnskap. Risiko forbundet med teknologioverføring i form av kunnskap har blant annet ført til at det er tatt initiativ til å drøfte hvordan medlemslandene i eksportkontrollregimene kan målrette og styrke kontrollen på dette området. Disse drøftelsene prioriteres høyt innenfor alle regimene, og retter seg både mot hvilke teknologiområder som er mest kritiske og mot eksportkontrolltiltak. Søkelystet er i tillegg rettet mot teknologi- og kunnskapsoverføring som kan følge av utenlandske investeringer og oppkjøp av teknolibedrifter.

Utenriksdepartementet arbeider med å revidere forskriften om eksportkontroll med tanke på å avklare hvordan kontrollen med kunnskapsoverføring kan styrkes og defineres tydeligere i regelverket. Det vil bli gjennomført et eget høringsmøte om saken, og endringer i regelverket vil bli gjenstand for en alminnelig høring. I tillegg legges det vekt på å føre en god dialog med relevante læresteder og teknologimiljøer med sikte på å gi god forståelse om at kunnskapsoverføring innenfor sensitive teknologiområder kan føre til spredning av masseødeleggelsesvåpen eller leveringsmidler for slike våpen. Det er redegjort nærmere for dette i kapittel 4.

Omgåelse av eksportkontrollregelverket gjennom oppkjøp

Eksportkontrollregelverket regulerer eksport av selskapers varer, tjenester og teknologi, men har ingen bestemmelser som direkte kan forhindre overføring av eierskap til selskapene. Oppkjøpet av Bergen Engines ble stanset i medhold av sikkerhetsloven § 2-5. Regjeringen vurderer nå om sikkerhetsloven kan tydeliggjøres når det gjelder virksomheter som kjøpes for å omgå eksportkontrollregelverket. Det er også aktuelt å se på andre tiltak for å styrke vår evne til å avdekke slike omgåelser. Dette arbeidet omtales i kapittel 5.

Sanksjonsregimer og restriktive tiltak

Utenriksdepartementet er gitt fullmakt til å gjennomføre sanksjoner og restriktive tiltak i Norge. Sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd, samt EUs tiltaksregimer eller andre internasjonale ikke-militære tiltak som Norge har sluttet opp om, gjennomføres som hovedregel ved egne forskrifter.

Visse typer tiltak, blant annet reiserestriksjoner og våpenembargo, gjennomføres i utlendingsregelverket eller med hjemmel i den alminnelige eksportkontrolllovgivningen. Det er derfor bare i noen av sanksjons- og tiltaksforskriftene at våpenembargo uttrykkelig er nevnt.

Utenriksdepartementet følger utviklingen løpende, og legger stor vekt på å informere næringslivet om eventuelle endringer i det norske sanksjonsregelverket.

Sanksjons- og tiltaksregimene, spesielt de som angår Russland, Iran og Nord-Korea, er nærmere omtalt i kapittel 3.

Ikke-spredning og det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet

Nasjonal gjennomføring av eksportkontroll bidrar til å sikre etterlevelse av folkerettslige avtaler på ikke-spredningsområdet. Sentralt står Ikkespredningsavtalen for kjernevåpen (NPT), Kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og Konvensjonen om forbud mot biologiske våpen (BTWC). Norge er medlem i eksekutivrådet i Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPWC) i 2020–2022. Norge sitter også i IAEAs styre fra 2019 og frem til september 2021.

De fire multilaterale eksportkontrollregimene er Australia-gruppen, som retter seg mot å hindre spredning av kjemiske og biologiske våpen; misilkontrollregimet (MTCR) som omfatter leveringsmidler for masseødeleggelsesvåpen; Nuclear Suppliers Group (NSG) som gjelder kjernefysiske våpen, samt Wassenaar-samarbeidet, som omfatter konvensjonelle våpen, militære varer og sensitiv høyteknologi.

De multilaterale eksportkontrollregimene støtter opp under de multilaterale ikkespredningsavtalene og konvensjonene, bl.a. ved å komplementere svakheter i disse avtalene når det gjelder kontroll med varer og teknologi som kan anvendes i utvikling, produksjon og bruk av masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler til slike våpen. Det har også utviklet seg et stadig større samarbeid om kontroll med våpeneksport, men alle avgjørelser om å tillate slik eksport er tillagt nasjonal beslutning. Gjennom medlemskap i regimene følger bl.a. en forpliktelse til å gjennomføre kontrollen i nasjonal rett og praksis, samt å dele og ta hensyn til relevant informasjon som er utvekslet innenfor rammen av regimesamarbeidet.

Teknologisk utvikling og fremvoksende spredningstrusler har ført til at eksportkontroll har fått

økende betydning. FNs sikkerhetsråd bruker eksportkontrollregimenes retningslinjer og varelistene i sine sanksjonsregimer mot bl.a. Iran og Nord-Korea, samt i resolusjon 1540 om ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen. Også EU baserer seg på regimenes kontrollister i enkelte forordninger om restriktive tiltak. Det multilaterale arbeidet er grundig omtalt i kapittel 6.

Et hovedtema innenfor alle regimene de siste årene har vært kontroll med kunnskapsoverføring knyttet til universiteter og høyskoler, samt innenfor forskningsmiljøer. Det er gjort rede for arbeidet med å hindre uønsket kunnskapsoverføring i kapittel 4.

Lisenssøknader for flerbruksvarer til konvensjonell militær bruk behandles som hovedregel etter retningslinjenes bestemmelser om eksport av B-materiell. Ikke-listede varer, det vil si varer som ikke er lisenspliktige etter liste I¹ eller liste II², kan også underlegges lisensplikt dersom særlige omstendigheter gjør seg gjeldende.

Haag-kodeksen mot spredning av ballistiske missiler (HCoC)

Haag-kodeksen mot spredning av ballistiske missiler (HCoC) ble vedtatt i 2002 etter at 96 stater signerte kodeksen, herunder Norge. HCoC er et politisk bindende samarbeid som skal bidra til åpenhet om ballistiske missilprogrammer og hindre spredning av slike systemer som kan levere masseødeleggelsesvåpen. Tilstuttede land deler informasjon om nasjonale missil- og romaktiviteter og forhåndsvarsler sivile oppskytnings- og prøveflyvninger av ballistiske missiler og bæreraketter. I en tid der utvikling og testing av stadig mer avanserte missilsystemer truer internasjonal fred og sikkerhet, har HCoC fått en økende anerkjennelse for sitt tillitsskapende arbeid. Aktivitetene på Andøya rakettskytefelt innebærer at Norge er blant landene som rutinemessig notifiserer flest oppskytnings- og prøveflyvninger.

Norge hadde formannskapet for HCoC i perioden 2019–2020. Det norske formannskapet bekreftet Norge som en ansvarlig partner i det multilaterale ikke-spredningsarbeidet, og innsatsen understøtter arbeidet vi gjør på andre arenaer innen eksportkontroll og ikke-spredning. Som første formannskap på flere år lyktes Norge med å få tre nye land til å slutte seg til kodeksen.

¹ Forsvarsmateriell

² Flerbruksvarer

Initiativet for spredningssikkerhet (PSI)

PSI (Proliferation Security Initiative) ble etablert i 2003 som en respons på faren for at stater og ikke-statlige aktører kan anskaffe og bruke masseødeleggelsesvåpen (MØV). Utenriksdepartementet arbeider sammen med flere departementer om å etablere en nasjonal beredskapsplan for å håndtere situasjoner for å avskjære transport av varer knyttet til masseødeleggelsesvåpen eller leveringsmidler i Norge.

FNs våpenhandelsavtale ATT

Avtalen om våpenhandel ble vedtatt av FNs generalforsamling 2. april 2013, og trådte i kraft 24. desember 2014. Avtalen (Arms Trade Treaty, ATT) er den første folkerettslig bindende avtalen som regulerer internasjonal våpenhandel. Det er redegjort nærmere for avtalen i kapittel 6.

Etter at traktaten var ratifisert, foretok Utenriksdepartementet en grundig gjennomgang av det samlede regelverket. Gjennomgangen bekreftet de vurderingene som inngikk i Prop. 186 S (2012–2013). ATT er i seg selv en folkerettslig bindende avtale for Norge. ATT-artiklene 6 og 7, samt de åtte kriteriene som følger av EUs adferdskodeks for våpeneksport, er innarbeidet i en konsolidert kriterieliste i retningslinjene. Regjeringen vil videreføre den konsoliderte listen i retningslinjene og på denne måten sikre gjennomføring av våre forpliktelser på en god, forutsigbar og helhetlig måte.

I Meld. St. 5 (2017–2018) og Meld. St. 26 (2018–2019) ble spørsmålet om gjennomføring av ATT-artiklene 6 og 7 grundig omtalt.

Samarbeidet med EU

Norge har et nært samarbeid med EU om eksportkontroll og ikke-spredning.

Allerede i 2003 inngikk Norge et samarbeid med EUs utenriktjeneste om eksportkontroll for forsvarsmateriell. Siden 2013 har vi også hatt et uformelt samarbeid med EU-kommisjonen om eksport av flerbruksvarer. Samarbeidet innebærer bl.a. at Norge, som eneste ikke-medlemsland, utveksler informasjon om avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer gjennom EU-systemet. Det er etablert egne mekanismer for å konsultere nærmere om konkrete avslag. Dersom det foreligger et avslag på eksport av flerbruksvarer fra et EU-land i en identisk sak, forutsettes det at også den norske søknaden blir avslått. Dersom et avslag gjelder forsvarsmateriell utløses en konsultasjonsmekanisme med sikte på å opplyse vurderinger som er gjort når det gjelder anvendelsen av EUs kriterier i saken.

Det holdes halvårslige politiske konsultasjoner med EUs utenriktjeneste og EU-kommisjonen om en rekke eksportkontrollspørsmål. Det er regjeringens mål å fortsatt følge EU-standarder på eksportkontrollområdet, og løpende vurdere tilslutning til EUs restriktive tiltak for å unngå å bli et omgåselsesland for spredningsaktiviteter. I 2020 ble det avholdt digitale konsultasjoner med EU om en rekke eksportkontrollspørsmål.

2 Regelverk og retningslinjer

Kontrollen med eksport av strategiske varer, teknologi og tjenester er hjemlet i lov og forskrift. I 1992 ble det for første gang publisert retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, teknologi og tjenester for militære formål. På denne måten gis det innsyn i de kriterier og prinsipper som søknader om eksport av forsvarsmateriell er underlagt. Hensikten er å gi eksportbedriftene mest mulig forutsigbarhet om sine eksportmuligheter.

I Meld. St. 26 (2018–2019) ble det gjort grundig rede for Utenriksdepartementets arbeid med et oppdatert og tydelig rammeverk for eksportkontrollen og et mer tilgjengelig regelverk.

2.1 Eksportkontrollloven

Lov 18. desember 1987 om kontroll med strategiske varer, tjenester og teknologi mv. (eksportkontrollloven) er en fullmaktslov. Departementet er gitt fullmakt i Kgl.res. til å administrere loven og utarbeide forskrifter og retningslinjer for å sikre gjennomføring av kontrollen.

I lovens § 1 defineres hva som er hensikten med den strategiske eksportkontrollen. Her heter det at Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militær bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 131, ikke må utføres fra Norge uten særskilt tillatelse. Videre heter det at det også kan settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt over. Det kan settes vilkår for tillatelsene. Kongen kan i tillegg sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge, samt norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift, dvs. varer og

teknologi som kan anvendes i masseødeleggelsesvåpen og leveringssystemer for slike våpen.

Før en lisenssøknad avslås, skal det gjøres en grundig vurdering om hvorvidt avslaget er i tråd med bestemmelsene i lovens § 1.

Loven gir også strenge bestemmelser om taushetsplikt, noe som skyldes den vide adgangen som departementet har til å innhente nødvendig informasjon og bistand i forbindelse med behandlingen av eksportsøknader. Til dette formål kan departementet foreta inspeksjon og kreve innsyn i dokumenter som har betydning for eksportaktiviteter, herunder regnskapsmateriale og forretningspapirer. Departementet kan foreta kontrollen selv eller oppnevne sakkyndige til dette. Departementet kan også kreve beslag i dokumenter og materiale som nevnt. Departementet kan også rette anmodning til politiet om ransaking av kontor- og bedriftslokaler.

Loven inneholder straffebestemmelser, som omfatter bøter, fengsel eller begge deler. Det er straffbart å utføre varer, teknologi eller tjenester uten tillatelse; å overtre vilkår som er satt; å gi uriktige opplysninger om forhold som er av betydning for adgangen til å utføre varer, teknologi eller tjenester, eller på annen måte overtre bestemmelser som er gitt i eller i medhold av loven. Uaktsom overtredelse kan også straffes med bøter eller fengsel inntil to år.

Loven gir et vidt hjemmelsgrunnlag for å sikre en effektiv utøvelse av kontrollen med eksporten av strategiske varer, teknologi og tjenester for militært formål.

I St.meld. nr. 29 (2007–2008), St.meld. nr. 42 (2008–2009), Meld. St. 21 (2009–2010) og Meld. St. 26 (2018–2019) ble det redegjort grundig for lovens virkeområde og regler.

2.2 Eksportkontrollforskriften

De operative reglene for gjennomføring av den strategiske eksportkontrollen, er forankret i Utenriksdepartementets forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester av 19. juni 2013 (eksportkontrollforskrif-

ten). Den opprinnelige forskriften er fra 1989, og arbeidet med ny forskrift i 2013 er redegjort for i Meld. St. 49 (2012–2013) og Meld. St. 8 (2014–2015).

Mens eksportkontrollloven gir vide hjemler for kontrollen, gir forskriften regler om selve lisensieringen, adgangen til å sette vilkår for en lisens, samt adgang til å trekke tilbake, suspendere eller endre en tidligere innvilget lisens.

Utenriksdepartementets kontrollister¹ er en del av forskriften. EU har konsolidert listene som er fremforhandlet i de multilaterale eksportkontrollregimene hvor Norge deltar, og foretar også oppdateringer i tråd med konsensusvedtak i de ulike regimene. De to listene omfatter henholdsvis våpen og andre militære varer (Liste I for forsvarsrelaterte varer) og flerbruksvarer (Liste II). Av praktiske hensyn benyttes de to EU-listene direkte i den norske forskriften, noe som gir norske eksportører mest mulig like vilkår som eksportører i EU- og EØS-land. Eksportkontrollregelverket og beslutninger om å innvilge eller avslå en lisens er nasjonale.

Lisensplikten som er angitt i forskriften retter seg mot:

- listeførte varer og tilhørende teknologi. Teknologi omfatter også immateriell teknologi,
- tjenesteytelser knyttet til listene, samt tjenester for øvrig som kan tjene til å utvikle et lands militære evne,
- ikke-listede varer/teknologi og tjenester under nærmere angitte omstendigheter, og
- formidling av strategiske varer mellom to tredjeland.

I tillegg til lisensplikten for listeførte varer og teknologi, kan Utenriksdepartementet utløse lisensplikt ved utførsel av enhver vare, teknologi eller tjeneste for å hindre uønsket eksport. Slik lisensplikt kan utløses under et av fire forhold; 1) når det vurderes at varene er ment for bruk i en masseødeleggelsesvåpenaktivitet 2) for militær bruk i et område hvor det er krig eller krig truer, eller et land hvor det er borgerkrig 3) til militær bruk i et land som er omfattet av sanksjoner eller våpenembargo eller 4) eller når varen anses å direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne på en måte som ikke er forenlig med vesentlige norske sikkerhets- og forsvarsinteresser.

Utenriksdepartementet arbeider med å tydeliggjøre praksis når det gjelder kontroll med sensitiv kunnskapsoverføring. Det er redegjort nærmere for dette arbeidet i kapittel 4.

¹ Liste I og liste II.

Forskriften gir også regler om unntak fra lisensplikten. Det gis regler om suspensjon, tilbaketrekning eller endring av lisenser, om adgang til å sette vilkår og til å kreve sluttbrukererklæring, samt administrative bestemmelser knyttet til eksportørens oppbevaringsplikt osv.

I Meld. St. 25 (2019–2020) ble det gjort rede for fire generalklausuler i forskriftens § 7. De fire generalklausulene, kjent som «catch all», gir hjemmel til å utløse lisensplikt for enhver vare, teknologi eller tjeneste under gitte omstendigheter. Slik lisensplikt utløses bare for å kunne avslå en søknad om eksportlisens.

Kontrollen med eksporten av flerbruksvarer er i hovedsak basert på det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet, hvor det blant annet utveksles omfattende informasjon om spredningstrender, oppkjøpsaktiviteter, fordekte våpenprogrammer og frontelskaper. Det er redegjort nærmere i kapittel 7 om kontrollen med flerbruksvarer og andre sivile varer som kan benyttes i MØV-aktiviteter.

2.3 Utenriksdepartementets retningslinjer for eksport av forsvarsmateriell

Da retningslinjene ble publisert i februar 1992, het det bl.a. at hensikten var «å gi industrien en bedre forståelse av og innsyn i de rammebetingelser som den må innrette seg etter. Retningslinjene gir økt forutsigbarhet, hvilket er av stor betydning ettersom utvikling, produksjon og markedsføring av militært materiell forutsetter langsiktig planlegging». Retningslinjene ble sist revidert etter en grundig gjennomgang i november 2014.

Grunnlaget for kontrollen er regjeringens erklæring og Stortingets vedtak av 11. mars 1959, hvor det bl.a. heter at:

«det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tilate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig».

Et samlet Storting tok «til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en nøye vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurderingen må være avgjørende for om eksport skal finne sted».

I 1997 sluttet Stortinget seg enstemmig til en presisering av at «Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Gjennomføringen av eksportkontrollen skal sikre at Stortingets vedtak blir fulgt. Det er forholdene på tidspunktet for eksport som er avgjørende for om eksporten kan tillates eller ikke.

Stortinget debatterte i 1967 1959-vedtakets virkeområde i forbindelse med allierte lands deltakelse i krig. I innstillingen fra Utenriks- og konstitusjonskomiteen datert 13. november 1967, fremgår det bl.a. at:

«Storingsvedtaket av 1959 tar etter komiteens oppfatning ikke sikte på å regulere forhold som står i forbindelse med vår egen forsvars- og sikkerhetspolitikk, men berører bare kommersiell våpeneksport. Utførsel og innførsel av våpen som finner sted i forbindelse med planer trukket opp i NATOs forsvarsorganisasjon og som er godtatt av Norge eller som er basert i våpenhjelpavtaler mellom Norge og noen av NATOs andre medlemsland, faller derfor utenfor de forhold som Stortingets vedtak tar sikte på å gi regler for. Derimot må det etter komiteens mening naturligvis gjelde fullt ut for annen våpenutførsel til NATO-land».

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt etter votering 16. november 1967.

Retningslinjenes systematikk bygger på to stolper: fire landgrupper og to varekategorier. Hensikten er å sikre mest mulig likebehandling. Retningslinjene angir nærmere regler for hvilke varekategorier som kan tillates eksportert til de enkelte landgruppene, samt hvilken dokumentasjon som kreves. Retningslinjene gir klare bestemmelser om krav til sluttbrukerdokumentasjon. Ved salg av forsvarsmateriell som ikke er delleveranser under myndighetsgodkjent samarbeidsavtale, kreves alltid sluttbrukerdokumentasjon før lisens kan innvilges.

Retningslinjenes fire landgrupper er:

- Landgruppe 1 er NATOs medlemsland, nordiske og særlig nærstående land.
- Landgruppe 2 er land som er godkjent som mottakere av A-materiell etter forutgående regjeringsbehandling.
- Landgruppe 3 er land som bare kan motta B-materiell.

- Landgruppe 4 retter seg mot land som Norge ikke eksporterer verken A- eller B-materiell til. Dette er bl.a. land som rammes av 1959-vedtaket eller som er gjenstand for våpenembargo.

Varekategori A omfatter våpen, ammunisjon og visse typer materiell, samt annet materiell med strategisk kapasitet som vesentlig kan påvirke de militære styrkeforhold utover nærområdet.

Varekategori B omfatter øvrige forsvarsrelaterede varer som ikke har de egenskaper eller bruksområder som definert for varekategori A. Det er også praksis å behandle eksport av flerbbruksvarer til militær sluttbruk etter retningslinjenes bestemmelser om lisensiering av B-materiell.

I 2013 og 2014 foretok Utenriksdepartementet en omfattende gjennomgang av retningslinjene. 28. november 2014 ble det publisert reviderte retningslinjer. De åtte Vedlegg A-kriteriene og de kriterier som følger av FNs våpenhandelsavtales (ATT) artikler 6 og 7, ble innarbeidet i en egen konsolidert liste i de reviderte retningslinjene. I mai 2019 ble retningslinjenes pkt. 2.3 bokstav b) justert for å tydeliggjøre hensynet til ATT artikkel 7 når det gjelder de grunnleggende menneskerettighetene og humanitærretten. På denne måten er kriteriene fremstilt på en samlet, tydelig og helhetlig måte. Den konsoliderte kriterielisten gir en samlet fremstilling av de vurderingskriteriene som gjør seg gjeldende, og som gir god innsikt for eksportørene.

Dagens norske eksportkontrollregelverk er strengt og tydelig, og gir samtidig den nødvendige forutsigbarheten. Retningslinjene bygger på 1959-vedtaket, og i tillegg utgjør den konsoliderte kriterielisten et ansvarlig og godt grunnlag for å vurdere risiko for intern undertrykking, brudd på humanitærretten, samt respekt for grunnleggende menneskerettigheter. I tillegg er det viktig at retningslinjene gir åpenhet om de vurderinger og hensyn som gjelder.

Regjeringen vil videreføre den etablerte strenge «føre-var»-linjen innenfor rammen av eksportkontrollregelverket og retningslinjene.

I Meld. St. 8 (2011–2012), Meld. St. 49 (2012–2013), Meld. St. 8 (2014–2015) og Meld. St. 8 (2015–2016) ble det redegjort grundig for departementets arbeid med å styrke retningslinjene. I Meld. St. 26 (2018–2019) ble det gjort grundig rede for departementets vurderinger knyttet til retningslinjene, samt om arbeidet med et tydelig regelverk.

2.3.1 Om landklareringer og behandlingen av konkrete lisenssøknader

Vurderingene som gjelder godkjenning av hvilke land som kan klareres som mottakere av A-materiell og de senere vurderingene av konkrete søknader om eksportlisenser, finner sted langs to spor.

I retningslinjenes punkt 4.2 c) heter det bl.a. at eksport av varer i kategori A til land utenfor landgruppe 1 vil kreve regjeringsbehandling. Land som blir godkjent som mottakere av A-materiell etter regjeringsbehandling, utgjør landgruppe 2. Innvilgelse av de påfølgende lisenser i slike tilfeller forutsetter fremleggelse av myndighetsbekreftet sluttbrukererklæring med re-eksportklausul. Dette er en erklæring som fastslår at reeksport ikke må finne sted uten norske myndigheters godkjenning.

Landklareringene som gjelder eksport av A-materiell og dermed er gjenstand for regjeringsbehandling, baserer seg på drøfting av en rekke forhold innenfor rammen av Stortingets 1959-vedtak og presisering i 1997. Disse forutsetter en sammensatt og bred vurdering av om eksport av A-materiell kan tillates til et konkret land, gitt formuleringen «eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område». Selv om kun demokratiske rettigheter og grunnleggende menneskerettigheter nevnes konkret i 1997-vurderingen, har man i praksis også vektlagt humanitærrettslige forhold. Dersom det fastslås at et foreslått mottakerlands styrker ikke opptre i tråd med krigens folkerett, for eksempel gjennom systematiske brudd på humanitærretten, vil salg av våpen og ammunisjon til landet være utelukket.

Landklareringshistorikken skriver seg tilbake til 1992, da konseptet med publiserte retningslinjer ble etablert. Dette betyr at noen landklareringer vil kunne skrive seg tilbake i tid. Landklareringer blir initiert når det mottas en søknad eller konkret henvendelse om eksport til et land som ikke tidligere er klarert. Dersom det vurderes at et land rammes av 1959-vedtaket eller relevante kriterier som gir særlig avslagsgrunn, vil saken ikke legges opp for regjeringsbehandling.

I 2018–2019 gjennomgikk UD landklareringshistorikken for å identifisere eventuelle behov for oppdateringer, uavhengig av om det forelå nye lisenssøknader. Der det ikke forelå vesentlige endringer i den politiske situasjonen, ble den opprinnelige klareringen videreført. Andre klareringer ble nullstilt, slik at eventuell nye eksportlisenssøknader til disse landene vil betinge en ny

klareringsprosess. UD fortsetter arbeidet i 2021 med å gjennomgå landklareringshistorikken for å identifisere eventuelle behov for oppdateringer.

Beslutninger om å godkjenne et land som mottaker av B-materiell, tas normalt på departementsnivå innenfor rammen av retningslinjene. I en slik godkjenning vil det først gjøres en vurdering av landsituasjonen i lys av Stortingets 1959-vedtak. Dersom departementet kommer til at det aktuelle mottakerlandet rammes av 1959-vedtaket, vil landet ikke godkjennes som mottaker av forsvarsmateriell fra Norge. Dette er prosedyrer regjeringen ønsker å videreføre. I retningslinjene heter det at for eksport av varer i kategori B vil det normalt kunne tilstås lisens for land i gruppe 1, 2 og 3 såfremt tilfredsstillende dokumentasjon på sluttbruk og sluttbruker er fremlagt.

EUs åtte adferdskriterier har siden 2010 utgjort et eget vedlegg til retningslinjene (vedlegg A-kriteriene). Kriteriene utdyper de vurderingene Utenriksdepartementet foretar når det gjelder en rekke politiske spørsmål, jfr. 1959-vedtaket og 1997-presiseringen. Det ble redegjort grundig for kriteriene i Meld. St. 21 (2009–2010) og Meld. St. 26 (2018–2019).

Mens en landklarering i hovedsak baserer seg på vurderinger i henhold til Stortingets vedtak og 1997-presisering, vil de konkrete lisenssøknadene behandles grundig og individuelt på basis av kriteriene i Utenriksdepartementets retningslinjer. Kriteriene i den konsoliderte listen forutsetter vurdering av en spesifikk vare til et konkret mottakerland, der det vurderes om det spesifikke utstyret er relevant f.eks. for bruk i interne undertrykkingsformål i bestemmelsesstaten. Dersom en eksport anses å være uforenlig med retningslinjene, vil søknaden avslås selv om det dreier seg om et klarert land.

Selv om en landklarering fant sted tilbake i tid, vil selve lisenssøknadene alltid vurderes grundig i lys av retningslinjene og på tidspunktet for den planlagte eksporten. Den konsoliderte kriterielisten skiller mellom kriteriene som representerer særlige avslagsgrunnlag og de som utgjør særlige vurderingskriterier som det skal tas hensyn til i en helhetlig vurdering. Anvendelsen av den konsoliderte listen har ført til mer systematiske vurderinger av forhold som anses å falle inn under 1959-vedtakets understreking av at «eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område...». I forbindelse med konkrete lisenssøknader, undersøkes det også om det foreligger notifiserte lisensavslag vedrørende en tilsvarende eksport

fra et EU-land. For å fremme mest mulig lik forståelse og hindre at land undergraver hverandres beslutninger, utveksles det informasjon om avslag på eksportlisenser innenfor EU. Norge deltar i denne informasjonsutvekslingen, som gir viktig informasjon om anvendelsen av kriteriene i de ulike EU-landene. Selv om EU-land og Norge følger samme kriterier, anvendes de ulikt i de forskjellige landene. I tillegg kan enkelte EU-land ha egne nasjonale prinsipper, slik Norge har gjennom 1959-vedtaket.

Utenriksdepartementet legger stor vekt på å dokumentere de vurderingene som er foretatt i en sak. Departementet har iverksatt flere tiltak for å styrke skriftligheten og sporbarheten i saksbehandlingen. I tillegg til at klareringshistorikken er gjennomgått, er selve formatet for klareringsnotater forbedret. Dette bidrar til at grunnlaget i saksbehandlingen styrkes. I arbeidet med utviklingen av nytt saksbehandlingssystem, nye E-lisens, legges det vekt på å etablere ytterligere funksjonalitet som sikrer skriftlighet og sporbarhet i saksbehandlingen. Det redegjøres nærmere for det nye E-lisenssystemet i kapittel 7.

2.4 Sluttbrukerdokumentasjon

Retningslinjene setter tydelige krav til hva slags dokumentasjon som kreves før lisens for salg av forsvarsmateriell kan innvilges. Det kreves alltid dokumentasjon om den endelige sluttbrukeren ved eksport av forsvarsmateriell fra Norge.

Ved eksport av A-materiell til land utenfor NATO og den nærstående landgruppen (landgruppe 2), kreves det myndighetsbekreftet sluttbrukerklæring med reeksportklausul, dvs. forsikringer om at reeksport ikke kan finne sted uten norske myndigheters godkjenning.

For eksport av B-materiell kreves tilfredsstillende dokumentasjon som godtgjør sluttbruker og sluttbruk. Omfanget av slik dokumentasjon vil avhenge av utstyrets bruksområde og mottakerlandet.

Det er et grunnleggende prinsipp og praksis at eksporten av forsvarsmateriell mellom NATO-

lands forsvarsmyndigheter bygger på en langsiktig utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik, hvor leveranser av materiell mellom partene er forankret i avtaler og mangeårig praksis. På denne måten er det etablert tillit innenfor alliansens sikkerhets- og forsvarspolitik og salg av forsvarsmateriell. Ved eksport til medlemsland i NATO, nordiske land eller til nærstående land, dvs. landgruppe 1, kreves dokumentasjon som godtgjør sluttbrukeren før lisens innvilges. Omfanget av dokumentasjonen som skal til for å godtgjøre sluttbrukeren vil avhenge av den enkelte sak, f.eks. i hvilken grad det foreligger et etablert samarbeidsforhold, avtaler, kontrakter o.l. Dersom det ikke foreligger et etablert samarbeid og begrunnet tillitsforhold, kreves mer omfattende dokumentasjon og forsikringer fra sluttbrukeren før tilatelse til eksport kan innvilges.

Utenriksdepartementet har foretatt en gjennomgang av formater for ulike sluttbrukerklæringer. Hensikten er å gi eksportbedriftene best mulig veiledning om hvilke forsikringer og opplysninger som forutsettes å inngå i sluttbrukerdokumentasjon og sluttbrukerklæringer.

Fra norsk side har vi gjennom flere år arbeidet for å fremme oppslutning om en felles norm om sluttbrukerklæringer innen NATO og Wasse-naar-samarbeidet. Det har hittil ikke vært mulig å få oppslutning om Norges initiativ. Årsaken til manglende oppslutning er at prinsippet om nasjonal suverenitet når det gjelder eksport av forsvarsmateriell står sterkt. Lands rett til å ha et forsvar er forankret i FN-paktens artikkel 51, og dette innebærer at land også har en legitim rett til å kjøpe og selge forsvarsmateriell.

Regjeringen vil fortsatt arbeide for å fremme enighet om felles internasjonale formater og normer når det gjelder sluttbrukerdokumentasjon og reeksportklausuler. Det er særlig aktuelt å arbeide for et sluttbrukerformat innenfor FN's våpenhandelsavtale, ATT. Norge samarbeider med andre land innenfor ATT for å skape en arena for å diskutere en universell sluttbrukerklæringsstandard med reeksportklausul. Det må legges til grunn at dette blir et langsiktig arbeid.

3 Sanksjoner og restriktive tiltak

Sanksjoner er et ikke-militært sikkerhetspolitisk og utenrikspolitisk virkemiddel som innebærer at det innføres økonomiske og diplomatiske restriksjoner som begrenser handlefriheten til en stat, en gruppe og/eller enkeltpersoner og selskaper eller andre enheter.

Tradisjonelt har sanksjoner blitt utformet som brede handelsblokader mot et land med tilhørende diplomatisk isolasjon og våpenembargo. I dag rettes sanksjoner, generelt sett, i større grad mot enkeltpersoner eller enheter, slik som den styrende eliten i et land eller andre aktører som er direkte involvert i handlingene det reageres mot.

Denne typen restriktive tiltak består i dag i all hovedsak av at enkeltpersoner, selskaper eller andre enheter som anses ansvarlige for handlingene det reageres mot, oppføres på en liste over personer eller enheter underlagt økonomiske frystiltak og/eller reiserestriksjoner. Økonomiske frystiltak innebærer at det innføres et påbud om at listeførtes økonomiske midler skal fryses og et forbud mot å stille til rådighet eller gjøre tilgjengelig penger eller formuesgoder for vedkommende. Reiserestriksjonene innebærer at listeførte skal nektes å reise inn til og gjennom landet.

I tillegg til økonomiske frystiltak og reiserestriksjoner, er de vanligste sanksjonstypene i dag våpenembargoer, som blant annet forbyr salg, og relaterte tjenester, av våpen og flerbruksvarer, og i noen tilfeller utstyr som kan brukes til intern undertrykking og overvåking. I tillegg benyttes sektorielle restriksjoner som for eksempel særskilte handelsforbud, finansieringsforbud, transportforbud eller lignende.

FNs sikkerhetsråd kan med folkerettslig bindende virkning vedta sanksjoner mot stater, personer eller enheter. I tillegg vedtar også Rådet for den europeiske union restriktive tiltak overfor ulike stater, personer eller enheter. Norge er folkerettslig forpliktet til å gjennomføre Sikkerhetsrådets bindende vedtak, og etter en konkret vurdering kan Norge slutte opp om EU-tiltakene. Flere av sanksjons- og tiltaksregimene inneholder bestemmelser om våpenembargo.

For at FN-sanksjoner eller EU-tiltak skal være bindende for private rettssubjekter i Norge, må de

gjennomføres i norsk rett. Sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd har hittil vært gjennomført ved forskrifter vedtatt med hjemmel i lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd. EUs tiltaksregimer eller andre internasjonale ikke-militære tiltak som Norge slutter opp om har hittil vært gjennomført ved forskrift gitt med hjemmel i lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksettning av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensning av økonomiske eller annen samkvem med tredjestatar eller rørsler.

Stortinget vedtok 8. april 2021 lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner. Loven erstatter de to tidligere hjemmelslovene på feltet, og opphever også flere eldre og utdaterte lover. Regjeringens fullmakt til å iverksette sanksjoner og restriktive tiltak samles i den nye loven, uavhengig av om det er snakk om FN-sanksjoner eller restriktive tiltak fra EU. Loven styrker også rettsikkerheten til listeførte gjennom innføring av en forvaltningsrettslig klageadgang for de listeførte og gir en mulighet for listeførte til å få oppnevnt en særskilt advokat dersom vedkommende går til søksmål mot staten for å få prøvd gyldigheten av listeføringen. I tillegg utvides anvendelsesområdet for sanksjonslovgivningen til å inkludere Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for de norske bilandene.

Visse typer tiltak som er omfattet av FN-sanksjoner og/eller EU-tiltak gjennomføres med hjemmel i annen norsk lovgivning. Dette gjelder blant annet reiserestriksjoner, som er gjennomført i utlendingsregelverket, og våpenembargoer, som dels er gjennomført med hjemmel i den alminnelige eksportkontrolllovgivningen. Når det gjelder gjennomføringen av våpenembargo, vil varene, teknologien og tjenestene som omfattes av handelsforbudet, i de fleste tilfeller stå på eksportkontrollforskriftens varelister og derfor være lisenspliktige. Det er derfor bare i noen av sanksjons- og tiltaksforskriftene at det er inntatt uttrykkelige bestemmelser om våpenembargo. I forbindelse med søknader om eksport av varer eller teknologi på varelister til land underlagt våpenembargo vil det bli gitt avslag på søknaden med mindre det er

aktuelt å gjøre unntak på humanitært grunnlag, for eksempel for eksport av militært beskyttelsesutstyr til bruk av humanitære aktører. Videre følger det av eksportkontrollforskriften § 7 bokstav b, jf. § 3, at det er lisensplikt for enhver vare, teknologi eller tjeneste til militær bruk til områder som er underlagt våpenembargo vedtatt av FNs sikkerhetsråd eller som del av andre tiltaksregimer Norge har sluttet seg til. Det vil ikke bli gitt lisens dersom det foreligger våpenembargo og det er en uakseptabel risiko for at varen, teknologien eller tjenesten er til militær bruk.

Oversikt over de til enhver tid gjeldende forskrifter om sanksjoner og restriktive tiltak er tilgjengelig på www.lovdatab.no.

3.1 Særlig om Russland

Forskrift om restriktive tiltak vedrørende handlinger som undergraver eller truer Ukrainas territorielle integritet, suverenitet, uavhengighet og stabilitet, ble iverksatt 15. august 2014. Forskriften innebærer blant annet forbud mot import og eksport av våpen og forsvarsmateriell fra og til Russland, forbud mot eksport av flerbruksvarer og -teknologi som kan være beregnet for militær bruk eller til militær mottaker, forbud mot handel mv. med russiske verdipapirer og pengemarkedsinstrumenter, samt begrensninger i eksporten av visse varer og tjenester til russisk oljeindustri. Ved slik eksport kreves forhåndstillatelse fra Utenriksdepartementet. Forskriften er på linje med EUs restriktive tiltak mot Russland.

3.2 Særlig om sanksjoner og tiltak mot Iran

FN-sanksjonene og EUs restriktive tiltak mot Iran gjennomføres i forskrift 9. februar 2007 nr. 149

(sist endret 11.10.16). Disse omfatter restriktive tiltak grunnet menneskerettighetssituasjonen i Iran og tiltak mot spredning av masseødeleggelsesvåpen, herunder blant annet forbud mot eksport av varer og teknologi til atomindustrien og missilindustrien, våpenembargo, samt økonomiske frystiltak og reiserestriksjoner mot listeførte personer og selskaper. Tiltakene innebærer også at enhver form for teknisk bistand i tilknytning til nukleær teknologi til bruk i Iran eller til iranske personer, krever Utenriksdepartementets forhåndstillatelse. Dette omfatter enhver form for teknisk støtte uavhengig av om den ytes i form av opplæring, instruksjon, rådgivning eller lignende.

Enkelte av disse søknadene må godkjennes av FN før tillatelse kan gis. Den norske forskriften tilsvarende EUs regelverk.

3.3 Sanksjoner mot Nord-Korea

FN-sanksjonene mot Nord-Korea forbyr bl.a. eksport av en rekke militære og sivile varer til landet, herunder varer og teknologi til bruk i masseødeleggelsesvåpenprogrammer. Det er også forbudt å kjøpe en rekke varer fra Nord-Korea. Sanksjonene retter seg mot nord-koreanske skip og fly, og det er bl.a. forbudt for finansinstitusjoner å etablere nye «joint ventures» eller å opprettholde eller etablere nye forbindelser med nord-koreanske banker. Det er i tillegg innført frystiltak og reiserestriksjoner mot en rekke personer og enheter som er forbundet med Nord-Koreas nukleære og ballistiske missilprogram.

4 Kontroll av sensitiv kunnskapsoverføring

Det er en økende erkjennelse av at norske kunnskaps- og teknologimiljøer utsettes for forsøk på omgåelser av eksportkontrollregelverket. Både PST og Etterretningstjenesten har i sine årlige vurderinger de senere årene vist til at utenlandske aktører målrettet forsøker å anskaffe sensitiv kunnskap fra Norge til militær bruk, i strid med våre sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser. Norge vurderes særlig utsatt for sensitiv kunnskapsoverføring i strid med eksportkontrollregelverket bl.a. fordi høyere utdanning er gratis, forskerstillinger er godt lønnet og fordi norske utdannings- og forskningsinstitutter holder et høyt internasjonalt nivå innen fagområder som er relevante for eksportkontroll. De siste årene er flere forsøk på ulovlig kunnskapsoverføring fra Norge avdekket og hindret.

Det norske eksportkontrollregelverket gir bl.a. hjemmel til å kontrollere overføring av kunnskap tilknyttet varer og teknologi som kan benyttes i alle typer masseødeleggelsesvåpen, leveringsmidler for MØV og konvensjonelle våpen. I Meld. St. 25 (2019–2020) om eksporten av forsvarsmateriell i 2019, ble det gjort rede for Utenriksdepartementets arbeid med å styrke og tydeliggjøre praktiseringen av kunnskapskontrollen i eksportkontrollforskriften. Etter grundige vurderinger har departementet kommet til at kontroll av sensitiv kunnskapsoverføring best gjennomføres ved å tydeliggjøre hva som er lisenspliktig overføring av sensitiv kunnskap, når denne lisensplikten inntreffer og hvordan man søker om lisens fra departementet. Det legges bl.a. opp til en lisensieringspraksis der aktører som skal overføre kunnskap om lisenspliktige varer og teknologier, samt annen kunnskap som kan anvendes til militær bruk til utenlandske borgere, må søke Utenriksdepartementet om tillatelse før informasjons-

delingen finner sted. Det vil videre tydeliggjøres at kontrollen også gjelder kunnskapsoverføringer her i landet for bruk i utlandet. Utenriksdepartementet tar sikte på en inkluderende prosess der berørte departementer, utdannings- og forskningsinstitusjoner, bedrifter og andre nasjonale myndigheter vil kunne fremføre sine synspunkter. Konkrete forslag til forskriftsendringer vil sendes på alminnelig høring. Når de endelige forskriftsendringene er på plass, vil det publiseres utfyllende retningslinjer og veiledning om regelverkets rekkevidde og anvendelsesområde.

Forskriftsendringer vil også følges opp med et målrettet informasjonsarbeid rettet mot aktører som berøres av lisensplikten for kunnskapsoverføring. Dette gjelder særlig norske utdannings- og forskningsmiljøer. Utenriksdepartementet har allerede intensivert informasjonsarbeidet opp mot akademia. PST har også jevnlig forebyggende møter med norske teknologimiljøer som vurderes utsatt for forsøk på fordekte anskaffelser. På denne måten tilstrebes større årvåkenhet om regelverkets virkeområde og anvendelse, samt spredningsrisiko forbundet med overføring av sensitiv teknologi og kunnskap.

En utfordring for kontrollarbeidet er at nye teknologier utvikles i et hurtig tempo, og i enkelte tilfeller raskere enn kontrollistene oppdateres. Forskningsmiljøene står sentralt i denne utviklingen, ikke minst i arbeidet med anvendbare teknologier og faktiske produkter. Dette understreker både behovet for tett dialog mellom eksportkontrollmyndighetene og norske kunnskapseksportører, og behovet for å utveksle erfaringer med nærstående land om kontroll av fremvoksende teknologier som kan være relevante for eksportkontroll.

5 Omgåelse av eksportkontrollregelverket gjennom oppkjøp av virksomheter

Gjennom oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan fremmede stater få tilgang til informasjon eller teknologi fra en bedrift som det ikke er i Norges interesse at de får. Det kan være tale om tilgang til sensitiv kunnskap og teknologi som er eksportkontrollregulert, eller kunnskap og teknologi som ikke er omfattet av eksportkontrollregelverket, men hvor nasjonale sikkerhetshensyn likevel gjør seg gjeldende.

Eksportkontrollregelverket regulerer eksport av selskapers varer, tjenester og teknologi. Regelverket har ikke bestemmelser som direkte kan forhindre overføring av eierskap til selskapene. Oppkjøpet av Bergen Engines ble stanset i medhold av sikkerhetsloven § 2-5. Begrunnelsen var blant annet at teknologien Bergen Engines besitter og motorene de produserer ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart vil være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesse.

Regjeringen vurderer nå om sikkerhetsloven kan tydeliggjøres når det gjelder virksomheter som kjøpes for å omgå eksportkontrollregelverket. For å styrke vår evne til å avdekke slike omgåelser, vurderer regjeringen også å innføre målrettede meldeplikter i sikkerhetsloven kapittel 10 for blant annet kjøp av virksomheter med listeførte varer eller teknologi. Eventuelle nye meldeplikter må imidlertid ikke gå for langt, slik at de blir et disincentiv til å eksportere eller levere til Forsvaret, og derigjennom ramme viktige næringer og utvikling av forsvarsteknologi.

Videre vil regjeringen tydeliggjøre Justis- og beredskapsdepartementets koordinering av departementenes arbeid med investeringer som kan true nasjonale sikkerhetsinteresser, samt etablere et felles kontaktpunkt og klarere rutiner for en mest mulig effektiv og systematisk oppfølging av slike saker.

6 Internasjonalt samarbeid om eksportkontroll og ikke-spredning

I dette kapittelet redegjøres det nærmere for relevante internasjonale ikke-spredningsavtaler og de politisk bindende multilaterale eksportkontrollregimene som i stor grad danner grunnlaget for norsk eksportkontroll med strategiske varer.

Konvensjonene gjennomføres i norsk rett, og kontrollen med relevante varer og relevant teknologi som er forhandlet innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene gjennomføres med hjemmel i eksportkontrollregelverket.

Nasjonal gjennomføring av eksportkontroll bidrar til å sikre etterlevelse av folkerettslige avtaler på ikke-spredningsområdet. Sentralt står Ikke-spredningsavtalen for kjernevåpen (NPT), Kjemi-våpenkonvensjonen (CWC) og Konvensjonen om forbud mot biologiske våpen (BTWC). I Meld. St. 8 (2014–2015) og Meld. St. 8 (2015–2016) ble det redegjort for disse avtalene.

De multilaterale eksportkontrollregimene støtter opp under de multilaterale ikke-spredningsavtalene og konvensjonene, samt komplementerer svakheter i disse avtalene når det gjelder kontroll med varer og teknologi som kan brukes i utvikling, produksjon og bruk av masseødeleggende våpen og leveringsmidler til slike våpen.

Teknologisk utvikling og fremvoksende spredningstrusler har ført til at eksportkontroll har fått økende betydning. FNs sikkerhetsråd bruker eksportkontrollregimenes retningslinjer og varelistes i sine sanksjonsregimer mot bl.a. Iran og Nord-Korea, samt i resolusjon 1540 om ikke-spredning av masseødeleggende våpen. Også EU baserer seg på regimenes kontrollister i enkelte forordninger om restriktive tiltak. Det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA) har en viktig rolle innenfor ikke-spredning av kjernevåpen, samtidig som lands tilgang til kjerneteknologi til fredelige formål skal ivaretas. Rapporter fra IAEA om lands kjernefysiske aktiviteter er viktige grunnlag for arbeidet i bl.a. eksportkontrollregimet Nuclear Suppliers Group (NSG).

Norge er medlem i alle de multilaterale eksportkontrollregimene, og arbeider aktivt for at regimene skal være relevante og effektive når det gjelder å hindre spredning av MØV og leverings-

midler for slike våpen, og for mest mulig ansvarlighet når det gjelder internasjonal handel med forsvarsmateriell.

Arbeidet innenfor det enkelte regimet, samt implementeringen nasjonalt, er krevende og betyr at flere myndigheter og etater deltar i arbeidet. Som nasjonal eksportkontrollmyndighet leder Utenriksdepartementet arbeidet fra norsk side både i plenumsmøter og i ulike arbeidsgrupper. I tillegg deltar representanter fra Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Etterretningstjenesten, Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA), Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og Tolletaten i relevante grupper.

Også PST, Tolletaten og Etterretningstjenesten har lovpålagte eksportkontrolloppgaver. Det tverrinstitusjonelle samarbeidet er sentralt for å kunne gjennomføre en ansvarlig kontroll med eksporten av strategiske varer og strategisk teknologi.

Det er etablert fire multilaterale eksportkontrollregimer:

- Wassenaar-samarbeidet (WA) om konvensjonelle våpen og relevante flerbruksvarer
- Nuclear Suppliers Group (NSG) om kjernefysiske materialer og flerbruksvarer. Også Zangger-komiteen retter seg mot visse kjernefysiske materialer, men i praksis er denne kontrollen ivaretatt av NSG.
- Australia-gruppen har etablert kontroll med kjemikalier, substanser og flerbruksvarer som er relevante for kjemiske og biologiske våpen.
- Missilkontrollregimet MTCR gjelder kontroll med leveringssystemer for masseødeleggende våpen (MØV).

Det er en forutsetning at medlemslandene gjennomfører kontroll og vedtak fattet ved konsensus innenfor regimene, i nasjonal rett og praksis.

Kontrollen med eksport av flerbruksvarer baserer seg i all hovedsak på samarbeidet innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene. Innenfor regimene utveksles det omfattende og fortrolig informasjon om fordekte våpenprogrammer, anskaffelsesforsøk og omgåelsesaktiviteter.

Sammen med forbud som følger av bindende ikke-spredningsinstrumenter, vil eksportlands risikovurderinger basert på informasjon fra egne kilder eller fra regimene være av betydning for om eksport av en flerbruksvare kan finne sted eller må avslås fordi det foreligger en uakseptabel risiko for bruk i MØV-aktiviteter. Når det gjelder forsvarsmateriell, omfatter kontrollen varer og teknologi på en liste som er fremforhandlet innenfor eksportkontroll-samarbeidet Wassenaar, men noen land kan også ha nasjonale tillegg. Eksempelvis har Norge en særskilt hjemmel om lisensplikt i forskrift hvor det heter at det i tillegg til Utenriksdepartementets liste I (som er WAs militære liste i praksis), er det lisensplikt også for materiell som har vært særlig konstruert eller modifisert for militært formål, uavhengig av tilstanden på eksporttidspunktet.

Enkelte trender og forhold går på tvers av de ulike regimene. Det gjelder særlig behovet for å kontrollere immaterielle teknologioverføringer i form av kunnskapsoverføring om sensitive teknologier. Dette er et kontrollområde som har vokst frem de siste årene gitt at flere spredningsland satser på å anskaffe seg egen kunnskap om visse sensitive teknologier. Leverandørlands sofistikerte eksportkontroll har gjort det stadig mer problematisk å få tak i fysiske varer til spredningslands våpenprogrammer.

Den raske utviklingen av nye og fremvoksende teknologier kan ikke enkelt kontrolleres innenfor rammen av felles regler. Det kan dreie seg om teknologier som enda ikke lar seg beskrive på en måte som muliggjør kontroll, eller teknologier som man enda ikke ser rekkevidden av når det gjelder fremtidig anvendelse. Men det er også flere fremvoksende teknologier som allerede er i bruk og som lar seg beskrive. Noen av disse er inntatt på kontrollistene, eller det foregår forhandlinger om hvordan de kan kontrolleres på en effektiv måte. Leverandørland har behov for å identifisere hvilke teknologier som representerer en reell risiko for egne sikkerhetsinteresser, og hvordan disse teknologiene kan kontrolleres for å hindre uønsket militær bruk, samtidig som det heller ikke legges unødvendige hindringer i veien for sivil og legitim bruk.

I tillegg til de multilaterale eksportkontrollregimene, har FN vedtatt en avtale om våpenhandel (ATT). Norge har også nært samarbeid med EU om eksportkontroll. EUs lister er sammensatt av alle de multilaterale regimenenes lister, og av praktiske hensyn benyttes EU-listene i det norske eksportkontrollregelverket.

Det er også etablert halvårlege møter mellom Danmark, Estland, Finland, Island, Latvia, Litauen, Norge og Sverige. Dette nordisk-baltiske samarbeidet legger til rette for å utveksle erfaringer og informasjon om eksportkontrollspørsmål, og er en viktig møteplattform som muliggjør uformelle utvekslinger om en rekke relevante spørsmål.

Covid-19-pandemien har også påvirket arbeidet innenfor de multilaterale regimene og det regionale samarbeidet om eksportkontroll og ikke-spredning. I 2020 og hittil i 2021 har det ikke vært mulig å arrangere fysiske møter. Gitt fortroligheten og utøvelsen av diplomati som arbeidet innenfor regimene og samarbeidet er avhengig av, har også digitale plattformer gitt begrenset mulighet for å drive arbeidet fremover på en ønsket måte. Det er bekymring for at informasjonsutveksling om spredningstrender og teknologit utvikling blir mindre effektiv hvis situasjonen vedvarer.

Norge har også et nært samarbeid om eksportkontroll innenfor rammen av EU, både når det gjelder forsvarsmateriell og flerbruksvarer. Dette samarbeidet er nærmere beskrevet i kapittel 6.5.

I Meld. St. 25 (2019–2020) ble de enkelte eksportkontrollregimene og Kjemivåpen- og Biologivåpenkonvensjonene grundig omtalt.

6.1 FNs konvensjon om våpenhandel (ATT)

FNs våpenhandelsavtale Arms Trade Treaty (ATT), har som formål å etablere så høye felles internasjonale standarder som mulig for handel, og til en viss grad import og transitt, med alle typer konvensjonelle våpen, inkludert håndvåpen. Avtalen bidrar til ansvarlig kontroll med handel av konvensjonelle våpen og dermed til internasjonal stabilitet og sikkerhet. Avtalen trådte i kraft 25. desember 2014. Avtalen har pr. mars 2021 110 statsparter, mens 31 land har undertegnet avtalen uten å enda ha full status som statspart. Et sekretariat er opprettet i Genève, og årlige statspartsmøter samt drift av sekretariat finansieres gjennom pliktige bidrag. De to første statspartsmøtene i 2015 og 2016 markerte slutten på forberedelsesfasen i ATT, og overgangen til implementeringsfasen. Det syvende statspartsmøtet skal etter planen finne sted Genève i august 2021 under ledelse av Sierra Leone. Møtet vil foregå i enten digitalt eller fysisk format avhengig av covid-19-situasjonen.

Det er opprettet arbeidsgrupper for å utveksle erfaringer mellom landene om praktisering av ATTs regelverk, om rapporteringsforpliktelsene, og om tiltak for implementering og universalisering av avtalen. Norge deltar i flere av arbeidsgruppene og deler erfaringer fra håndheving av eget eksportkontrollregelverk og åpenhet omkring våpentransaksjoner. Statspartene til ATT er forpliktet til å rapportere årlig om egen import og eksport av våpen, men antall land som følger opp sine forpliktelser på dette området er fortsatt for lavt. Utviklingen av ATT til et effektivt regime vil kreve betydelig og langsiktig arbeid. Land som allerede har et solid og velutviklet eksportkontrollsystem, herunder Norge, fører an for å sikre størst mulig internasjonal tilslutning til avtalen, og støtte til implementering av avtalens normer. Som ledd i universaliseringsarbeidet oppfordres land som har undertegnet avtalen, men ikke ratifisert den, til å gjøre det. Dette omfatter en rekke land hvor illegal våpenspredning bidrar til økt konflikt-nivå. Det eksportkontrollfaglige samarbeidet har kommet i gang, men det er fortsatt store ulikheter blant statspartene når det gjelder kunnskap om, og innsats for, å sikre en god implementering av avtalen.

Gjennom ATTs frivillige fond for prosjektstøtte, Voluntary Trust Fund, kan land søke om midler for å gjennomføre nasjonale tiltak innenfor kapasitetsbygging, lov- og institusjonsutvikling, og tekniske og materielle tiltak. Norge har siden 2018 bidratt med 1,2 millioner kroner til det frivillige fondet for prosjektstøtte, og har i perioden 2018–2020 vært medlem i fondets utvalgelseskomité.

Spørsmålet om gjennomføring i nasjonal rett ble grundig gjort rede for i Meld. St. 19 (2017–2018).

6.2 Ikkespredningsavtalen

Ikkespredningsavtalen (NPT) er hjørnesteinen i det globale ikke-spredningsregimet. Hvert femte år avholdes en tilsynskonferanse for avtalen, men grunnet covid-19 ble konferansen våren 2020 utsatt. Det er fortsatt ikke bestemt når den skal gjennomføres. Det er avgjørende å hegne om denne avtalen, som forplikter stater juridisk, og som i over 50 år har bidratt til en tryggere verden gjennom å legge til rette for nedrustning og for å hindre spredning av kjernevåpen. Norge støtter aktivt opp om avtalens tre pilarer, nedrustning, ikke-spredning, og retten til fredelig bruk av kjernefysisk teknologi. Arbeidet med nedrustning

har vært preget av polarisering. Det er avgjørende å motvirke dette og å bygge tillit. Norge støtter opp om tverregionale tiltak for å fremme arbeidet med nedrustning.

Norge har tatt internasjonalt lederskap på arbeidet med verifikasjon av nedrustning, både i FN og gjennom mer teknisk arbeid. Dette er et av få temaer innen kjernefysisk nedrustning hvor land samarbeider konstruktivt. Prosessen bidrar til tillitsbygging i en polarisert tid. I 2016 tok Norge initiativ til en resolusjon i FN som opprettet en mellomstatlig ekspertgruppe, med mandat til å vurdere hvordan verifikasjon kan fremme nedrustning. Norge ledet gruppen, som bestod av 25 land, deriblant sju land med kjernevåpen og land som støtter forbudstraktaten. Gruppen ble i april 2019 enig om en sluttrapport som anerkjenner at verifikasjon er avgjørende for kjernefysisk nedrustning og for å nå målet om en verden uten kjernevåpen. Under første komité av FNs generalforsamling samme høst presenterte Norge sluttrapporten og forhandlet frem en ny resolusjon om verifikasjon av nedrustning som fikk støtte av 178 land. Resolusjonen støttet ekspertgruppens konklusjoner, og den viste også til videre arbeid med verifikasjon av nedrustning. En ny ekspertgruppe vil igangsette sitt arbeid i 2021, igjen under ledelse av Norge. Det er et stort steg i riktig retning at arbeidet Norge har ledet an siden 2007 nå har en solid forankring i FN-systemet.

Norge vil også ta initiativ til å utvikle en felles forståelse av hva prinsippet om irreversibilitet betyr i praksis. Dette handler om at vi på tvers av land må komme til enighet om hva som kreves for at man kan ha tillit til at en gjennomført nedrustning av kjernevåpen ikke kan reverseres. Som med verifikasjonsarbeidet mener vi dette er et felt hvor statene kan samarbeide, hvor vi kan bringe ny giv til arbeidet med nedrustning – og ikke minst motvirke polarisering.

Vi viderefører også vårt faglig-tekniske verifikasjonssamarbeid med land som Storbritannia, Sverige og USA innenfor det såkalte Quad-samarbeidet¹. Samtidig deltar vi i Det internasjonale partnerskapet for nedrustningsverifikasjon (IPNDV)² som samler teknisk ekspertise, relevante nukleære fagmiljøer og diplomater fra land både med og uten kjernevåpen. Innsatsen støttes av norske fagmiljøer.

¹ Quad Nuclear Verification Partnership: <https://quad-nvp.info/>

² The International Partnership for Nuclear Disarmament Verification (IPNDV): <https://www.ipndv.org/>

Det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA) har ansvaret for kontrollen av kjernefysisk materiale og anlegg. Norge sitter i Byråets styre frem til høsten 2021. Vi arbeider særlig for å styrke IAEAs inspeksjonsordninger og økt kjernefysisk sikkerhet.

6.3 Haag-kodeksen mot spredning av ballistiske missiler (HCoC)

Haag-kodeksen er et politisk bindende samarbeid som skal bidra til åpenhet om ballistiske missilprogrammer og hindre spredning av slike systemer som kan levere masseødeleggelsesvåpen. Tilsluttede land forplikter seg til å dele informasjon om nasjonale missil- og romaktiviteter og forhåndsvarsle sivile oppskytninger og prøveflyvninger av ballistiske missiler og bæreraketter. Samarbeidet bidrar til internasjonal og regional forutsigbarhet og stabilitet. I en tid der utviklingen og testingen av stadig mer avanserte missilsystemer truer internasjonal fred og sikkerhet, har HCoC fått økende anerkjennelse for sitt arbeid og betydning for ikke-spredning.

HCoC ble iverksatt i november 2002 etter at 96 stater signerte kodeksen, herunder Norge. Aktivitetene ved Andøya Space innebærer at Norge er blant landene som rutinemessig notifiserer flest oppskytninger.

Som en langsiktig investering i norske utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser, påtok Norge seg formannskapet i HCoC for første gang i perioden juni 2019 til juni 2020. Formannskapet bidro til å styrke vår profil internasjonalt som en troverdig og konsistent partner i det multilaterale ikke-spredningsarbeidet, samt arbeidet vi gjør på andre arenaer innen eksportkontroll og ikke-spredning. Som første formannskap på flere år, lyktes Norge med å få med tre nye land i samarbeidet; Ekvatorial Guinea, Saint Vincent og Grenadinene og Somalia sluttet seg til i januar og februar 2020. Totalt er nå 143 land tilsluttet HCoC.

Mer informasjon kan finnes på www.hcoc.at.

6.4 Initiativet for spredningssikkerhet (PSI)

Proliferation Security Initiative (PSI) ble etablert i 2003 som en respons på faren for at stater og ikke-statlige aktører kan anskaffe og bruke masseødeleggelsesvåpen (MØV). PSI er et internasjonalt samarbeid for å kunne stanse handel med og transport av MØV og relatert teknologi og kunn-

skap. PSI kan ses på som et supplement til deltakerlandenes gjennomføring av eksportkontroll og ikke-spredningsforpliktelser for å hindre spredning av MØV.

USA spiller en sentral rolle i samarbeidet ved å ivareta sekretariatsfunksjonen og bl.a. planlegge møter og øvelser. I 2020 har PSI 105 deltakerland. Norge er med i kjernegruppen for operative eksperter som består av 21 land. På norsk side ledes arbeidet av Utenriksdepartementet. Arbeidet gjennomføres med deltakelse fra en rekke departementer og underliggende etater, herunder særlig Justis- og beredskapsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Politiets sikkerhetstjeneste, Etterretningstjenesten og Toll-etaten.

Under høynivåmøtet i 2018 ble det enighet om nødvendigheten av å styrke internasjonal og nasjonal rett knyttet til spredning av MØV, komplette sentrale grunnlagsdokumenter, forbedre kontinuiteten i arbeidet samt å styrke den strategiske kommunikasjonen om PSI.

For å bidra til at PSIs formål oppfylles, har Utenriksdepartementet arbeidet sammen med flere departementer om å etablere en nasjonal beredskapsplan for å håndtere situasjoner for å avskjære transport av varer knyttet til masseødeleggelsesvåpen eller leveringsmidler i Norge. Det arbeides for at beredskapsplanen skal være på plass i 2021.

6.5 Samarbeidet med EU

Norge har et nært samarbeid med EU om eksportkontroll og ikke-spredning generelt, og har som målsetting å gjennomføre EUs standarder i det norske regelverket.

Allerede i 2003 inngikk Norge et samarbeid med EUs utenriktjeneste om eksportkontroll for forsvarsmateriell. Siden 2013 har vi også hatt et uformelt samarbeid med EU-kommisjonen om eksport av flerbruksvarer. Dette samarbeidet ble formalisert i 2017. Til tross for pandemiens begrensninger har møteaktiviteten mellom Norge og EU innenfor eksportkontroll og ikke-spredning blitt opprettholdt. Diskusjonene om harmonisering av regelverk og praktisering videreføres.

Samarbeidet innebærer bl.a. at Norge, som eneste ikke-medlemsland, utveksler avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer i databaser EU har etablert. Landene kan konsultere nærmere om et konkret avslag, noe som er nyttig i Utenriksdepartementets lisensieringsarbeid. Utgangspunktet for denne delen

av samarbeidet er at dersom det foreligger et avslag fra et EU-land i en identisk sak forutsettes det at også den norske søknaden blir avslått («no undercut»).

Basert på det etablerte samarbeidet holdes halvårlige politiske konsultasjoner med EUs utenriksstjeneste og EU-kommisjonen om spørsmål knyttet til eksportkontroll i et videre perspektiv, herunder årlig rapportering, destinasjonsland av bekymring, ATT og eksportkontrollregimene samt politikkutvikling. Utenriksdepartementet og norsk industri inviteres til EU-kommisjonens årlige Export Control Forum, og Norge stiller eksperter til rådighet for EUs utadrettede dialogprogrammer overfor tredjeland.

6.6 FNs sikkerhetsråd

Norge er valgt inn som medlem av Sikkerhetsrådet for perioden 2021–2022. FNs sikkerhetsråd er det eneste organet med ansvar for internasjonal fred og sikkerhet og kan vedta bestemmelser som er bindende for alle FNs medlemsstater. Sikkerhetsrådet fatter vedtak om sanksjoner mot land, grupper, selskaper og individer som et fredelig

(ikke-militært) virkemiddel i situasjoner der internasjonal fred og sikkerhet anses truet. Formålet med sanksjonene er å påvirke uønsket adferd hos den aktøren man innfører sanksjoner mot, og på denne måten bidra til at internasjonale normer respekteres og opprettholdes. Flere av sanksjonsregimene Sikkerhetsrådet har vedtatt omfatter restriksjoner og forbud mot eksport av bl.a. våpen og annet militært materiell, samt flerbruksteknologi.

Sikkerhetsrådet har vedtatt omfattende sanksjoner mot Nord-Korea, som reaksjon på landets kjernefysiske og ballistiske missilprogrammer. Sanksjonsregimet er ytterligere skjerpet i flere omganger i løpet av de siste 15 årene. Norge støtter slike målrettede sanksjoner som kan motvirke spredning av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler. Vår posisjon bygger på lange linjer i utenrikspolitikken.

En av Norges sentrale oppgaver som medlem av Sikkerhetsrådet er å lede sanksjonskomiteen for Nord-Korea. I denne rollen vil Norge arbeide for effektiv gjennomføring av sanksjonene, og samtidig legge vekt på respekt for folkeretten, de humanitære prinsippene og menneskerettighetene.

7 Utenriksdepartementets oppgaver og nasjonalt samarbeid om eksportkontroll

Utenriksdepartementets oppgaver som ansvarlig myndighet for den strategiske eksportkontrollen består av et bredt omfang av forvaltningsoppgaver, samt politikktutvikling og -gjennomføring. Dette inkluderer utvikling av norsk eksportkontrollpolitikk, ivaretagelse av norske interesser i et omfattende multilateralt samarbeid, informasjonsarbeid overfor næringslivet, samt behandling av søknader om eksportlisenser, generelle henvendelser om muligheten for å få tillatelse til en eksport og oppfølging av rapporteringer fra industrien. Departementet er også ansvarlig for håndhevelse av sanksjonsregimer som er vedtatt i FNs sikkerhetsråd og for restriktive tiltak vedtatt av EUs råd og som Norge har sluttet seg til. Disse gjennomføres i norske forskrifter.

Lisensieringsarbeidet betinger at departementet besitter spesialisert ekspertise og tilstrekkelige ressurser for å sikre en effektiv og ansvarlig forvaltning. Det er et mål at bedriftenes eksportlisenssøknader behandles på en tidsmessig måte. Et oppdatert regelverk, samt juridisk, sikkerhetspolitisk, eksportkontrollfaglig og teknisk kompetanse er avgjørende for å sikre gjennomføring av en effektiv kontroll, ivareta Stortingets forutsetninger og Norges internasjonale forpliktelser.

En sentral oppgave for Utenriksdepartementet er informasjonsvirksomhet overfor næringslivet. Det legges stor vekt på å sikre departementets tilgjengelighet og nær kontakt med eksportbedriftene om både konkrete eksportsaker og om veiledning om eksportkontrollregelverket generelt. God kontakt er også viktig for at departementet skal kunne ha nødvendig oversikt over det norske teknologimiljøet, norsk teknologiutvikling og viktige næringsinteresser. Det redegjøres nærmere for dette i kapittel 8.

I tillegg til Utenriksdepartementet, har også Tolletaten og Politiets sikkerhetstjeneste lovpålagte oppgaver på eksportkontrollområdet. I kapittel 7.3 redegjøres det nærmere for samarbeidet mellom de ulike etater og departementet om en mest mulig effektiv eksportkontroll.

Regjeringen vil fortsatt sikre tilstrekkelig kompetanse, tilstrekkelige ressurser og ramme-

betingelser for å kunne ivareta de omfattende og komplekse oppgavene på området.

Det ble redegjort grundig for Utenriksdepartementets oppgaver i Meld. St. 49 (2012–2013) og Meld. St. 8 (2015–2016).

Grunnlaget for kontrollen med forsvarsmateriell er beskrevet i kapittel 2.

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med strategisk eksportkontroll ble lagt frem i februar 2021. Utenriksdepartementet har allerede igangsatt flere tiltak for å følge opp undersøkelsen, blant annet gjennomgang av eldre landklareringer, etablering av en ny mal for landklareringer, nye standardiserte maler, kvalitetssikring av lisensvilkår, revisjon av den operative lisensieringshåndboken, samt bedre dokumentasjon av utførte vurderinger i saksbehandlingen. Anskaffelsen av nytt saksbehandlingssystem er også en viktig del av dette arbeidet.

7.1 Kontrollen med eksport av flerbruksvarer

Flerbruksvarer – også kjent som «dual-use»-varer – er varer som opprinnelig er utviklet for sivil bruk, men som er identifisert innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene til også å kunne ha viktige militære anvendelser, først og fremst knyttet til masseødeleggelsesvåpen (MØV) eller leveringsmidler for slike våpen. Innenfor Australia-gruppen, Missilkontrollregimet MTCR, det kjernefysiske regimet NSG og Wassenaar-samarbeidet, pågår det løpende forhandlinger innenfor tekniske ekspertgrupper om nye teknologier og oppdatering av kontrollistene. Norge deltar i alle regimene, herunder arbeidet i de ulike ekspertgruppene.

Flerbruksvarer er beskrevet i eksportkontrollforskriftens liste II. Listen samsvarer med EUs flerbruksvareliste, som er en sammenstilling av alle listene som gjelder flerbruksvarer og -teknologi som er fremforhandlet i de multilaterale regimene.

Kontrollen med eksport av flerbruksvarer skal hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen og

leveringsmidler for slike våpen. Dersom det i vurderingen av en lisenssøknad kan godtgjøres at det aktuelle salget utelukkende er for sivil bruk, forutsettes det at lisens innvilges slik at legitim handel ikke hindres unødige.

Innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene utveksles det omfattende informasjon om spredningstrender og anskaffelsesforsøk, fremvoksende teknologier samt om relevante nasjonale avslag på lisenssøknader. Dette er informasjon som skal tas hensyn til i de enkelte medlemslandenes lisensvurderinger. Dersom et land har notifisert lisensavslag, forutsettes det at øvrige medlemsland avslår tilsvarende lisenssøknader til den samme mottakeren. Denne «no undercut»-prosedyren skal bidra til å forebygge leveranser til bruk i MØV-aktiviteter, samt hindre kommersiell undergraving mellom bedrifter i medlemslandene.

Kontrollen med eksport av flerbruksvarer kan være svært kompleks og medfører grundige risikovurderinger. I saksbehandlingen inngår ofte gradert informasjon knyttet til det aktuelle motakerlandet, herunder om bekymringsfulle våpenprogrammer. Det er ikke mulig å gi samme forutsigbarhet om muligheten for å få lisens for flerbruksvarer som ved eksport av forsvarsmateriell, som i større grad baserer seg på nasjonal sikkerhetspolitikk og nasjonal diskresjon. Dette skyldes i hovedsak uforutsigbarhet knyttet til informasjon om risiko for at flerbruksvarer er ment for uakseptabel bruk i MØV-aktiviteter eller annen uakseptabel militær sluttbruk. Dersom det ikke foreligger bekymringsfull informasjon eller vurderinger som tilsier risiko, skal lisens innvilges.

7.2 Nytt søknads- og saksbehandlingssystem

En viktig forutsetning for Utenriksdepartementets gjennomføring av kontrolloppgavene er et effektivt, sporbart og sikkert søknads- og saksbehandlingssystem. I 2015 tok departementet i bruk søknads- og saksbehandlingssystemet E-lisens. Dette systemet benyttes til å motta og behandle søknader om eksportlisenser, samt til innsending og behandling av andre søknader og henvendelser om eksportkontroll. Systemet benyttes også av industrien til rapportering om eksport av forsvarsmateriell og for fremstilling av det statistiske materialet som inngår i denne meldingen. E-lisens sørger for nødvendig sikkerhet for ivaretagelse av sensitive opplysninger, herunder særlig bedrifts-, børs- og landsensitiv informasjon.

E-lisens sørger også for at departementet kan kontrollere at bedriftene oppfyller det lovpålagte kravet om rapportering av den konkrete eksporten av forsvarsmateriell og flerbruksvarer for militær bruk som har funnet sted innenfor rammen av gyldige lisenser.

Samtidig betyr økningen i antall saker, økende kompleksitet, nye kontrolloppgaver og behov for forbedring av funksjoner knyttet til brukervennlighet både for industrien og departementet, at det er nødvendig å styrke E-lisens. I 2020 ble det igangsatt en anskaffelsesprosess for et nytt E-lisens-system. Dette er et strategisk viktig tiltak for at departementet skal være i stand til å utøve en mer effektiv oppgaveløsning, en bedre forvaltning av eksportkontrollen og bedre utnyttelse av departementets ressurser. Til dette prosjektet har sentrale forsvarsbedrifter gitt innspill til ønsket funksjonalitet. Departementet vil, innenfor kostnadsrammene som er satt, søke å implementere disse funksjonalitetsønskene.

Det nye systemet legger vekt på å legge til rette for styrket sporbarhet og skriftliggjøring av vurderinger i saksbehandlingen, mer effektiv samhandling i forvaltningsapparatet, bedre funksjoner for oppfølging av vilkår og særvilkår tilknyttet lisenser, samt et mer brukervennlig og effektivt system for industrien. Det nye systemet skal inkludere elementer som allerede er blitt oppdatert i departementet, herunder vedtaksmaler, standardiserte besvarelser, tydelig og korrekt hjemmelsbruk, samt sørge for styrket ivaretagelse av bestemmelsene i forvaltningsloven. Det skal i tillegg opprettes integrasjon mellom E-lisens og Tolletatens deklarasjonssystem TVINN, for å styrke den digitale samhandlingen mellom departementet og Tolletaten i kontrollen av eksport av strategiske varer.

7.3 Det nasjonale samarbeidet om eksportkontroll

Det nasjonale samarbeidet om eksportkontroll består av et tett operativt samarbeid mellom Utenriksdepartementet, Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Tolletaten og Etterretningstjenesten. PST er gjennom politiloven ansvarlig for å forebygge og etterforske brudd på eksportkontrollregelverket. Tolletaten er ansvarlig for vare- og dokumentkontroll ved eksport. Etterretningstjenesten har gjennom den nye etterretningstjenesteloven også lovpålagte oppgaver knyttet til eksportkontroll og ikke-spredning.

Departementet trekker ved behov på eksperitise fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA).

Riksrevisjonens rapport påpeker at det nasjonale samarbeidet om eksportkontroll og ikke-spredning er godt, og at det er nødvendig å styrke informasjonsutvekslingen, også på gradert nivå. Det anses nødvendig å etablere en effektiv, felles kommunikasjonsplattform for å styre det nasjonale samarbeidet og informasjonsutvekslingen. Videre arbeider vi med å se på løsninger for å integrere funksjoner mellom nye E-lisens og Toll-etatens TVINN-system.

Departementet legger videre stor vekt på å styrke og videreutvikle det nasjonale samarbeidet om eksportkontroll. Det legges vekt på tett operativt samarbeid med PST, Tolletaten og Etterretningstjenesten, og strategisk samarbeid med de ansvarlige departementene. Etatene samarbeider også om utvalgte saker i Operativ eksportkontrollgruppe (OEG) der formålet er å bistå departementet med beslutningsstøtte.

Utviklingen i internasjonal spredningsaktivitet medfører at kontrolloppgavene blir stadig mer utfordrende og komplekse. Flere norske bedrifter

utvikler eller produserer strategiske varer og teknologi som er etterspurt av land det er knyttet bekymring til med tanke på mulig utvikling av masseødeleggelsesvåpen, eller til andre uønskede militære formål. Også norske bedrifter utsettes for fordekte anskaffelsesforsøk, og det er en viktig oppgave for myndighetene å bidra til økt årvåkenhet blant norske bedrifter. Det nasjonale samarbeidet spiller en avgjørende rolle for å sikre en ansvarlig gjennomføring av kontrolloppgavene, samt etterlevelse av Norges internasjonale forpliktelser på området. I denne sammenheng er det nødvendig at PST, Tolletaten, Etterretningstjenesten, FFI og DSA deltar i relevante ekspertmøter innenfor rammen av det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet.

Regjeringen er opptatt av å sikre et godt nasjonalt samarbeid. Det er nødvendig at alle de involverte nasjonale aktørene prioriterer arbeidet med eksportkontroll, og at disse har tilstrekkelige ressurser og kompetanse for å kunne støtte opp om en ansvarlig eksportkontroll og forebygge spredning av masseødeleggelsesvåpen.

8 Utenriksdepartementets samarbeid med industrien

Departementet legger stor vekt på å ha et godt samarbeid med industrien, og å drive et aktivt informasjonsarbeid om eksportkontrollen overfor alle sektorer som berøres av regelverket. Departementets åpenhet og informasjon om eksportkontrollen står sentralt i arbeidet for gjensidig tillit og et velfungerende samarbeid mellom myndigheten og industrien. Hovedmålsettingen for samarbeidet mellom departementet og norsk forsvars- og høyteknologiindustri er å sikre god etterlevelse av et strengt eksportkontrollregelverk, bidra til en god forståelse for regelverket og sikre størst mulig forutsigbarhet for industrien.

8.1 Dialog mellom Utenriksdepartementet og industrien

Det har i en årrekke vært et uttrykt mål for departementets løpende forvaltning av eksportkontrollregelverket å gjennomføre en god og åpen dialog med den eksporterende industrien. Årlige industriseminarer, møter i departementet, bedriftsbesøk, en dedikert nettside for eksportkontroll og en søknadsportal for å fremme søknader om eksportlisens mv. er eksempler på hvordan målet operasjonaliseres.

Utenriksdepartementets nettside om eksportkontroll er i praksis hovedkilden til informasjon om eksportkontroll, ikke-spredning og sanksjoner som gjennomføres i norsk rett. Nettsiden gir omfattende informasjon og veiledning om eksportkontrollen. Under pandemien har en dedikert nettside vært av særlig betydning. Departementet har lagt stor vekt på å holde denne informasjonssiden løpende oppdatert og aktuell. Blant annet er regelverket, retningslinjer og veiledning om hvordan man går frem for å søke om eksportlisens, grundig beskrevet. Arbeidet med å styrke det nettbaserte informasjonstilbudet vil videreføres. Departementet merker seg at det er et økende behov for informasjon om eksportkontroll fra et større spekter av sektorer i Norge. I tillegg til eksportører, er advokatselskaper, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, speditører og nyopp-

rettede teknologibedrifter i økende grad i berøring med eksportkontroll. Dette illustrerer at eksportkontroll er relevant for flere sektorer enn tidligere, og dermed er informasjonsbehovet økende. God informasjon er sentralt for norsk næringslivs evne til å etterleve regelverket. Selv om den strategiske eksportkontrollen preges av komplekse og sammensatte forhold, både teknisk, juridisk og politisk, er det samtidig en prioritert oppgave for departementet å gi best mulig veiledning og informasjon om denne delen av norsk sikkerhetspolitikk, samt å presentere regelverket og retningslinjene på en tilgjengelig og forståelig måte.

Det er gjennomført årlige eksportkontrollseminarer for forsvars- og høyteknologisektoren siden 1990. Selv om noe av tematikken naturlig varierer fra år til år, fokuserer seminarene i hovedsak på rammeverket og hvordan kontrollen implementeres i Norge, herunder også utvikling knyttet til kontrollistene, lisensiering samt andre praktiske oppgaver og utfordringer innenfor eksportkontrollarbeidet. Det er også fokus på betydningen av industriens etterlevelse av eksportkontroll. Seminarenes målgruppe er beslutningstakere og medarbeidere med ansvar for lisenssøknadsprosesser og etterlevelse av relevant regelverk i bedrifter som eksporterer strategiske varer. Departementet har søkt å involvere norske eksportører i det årlige seminaret gjennom å invitere til faglige innlegg som for eksempel tar for seg etablering og gjennomføring av bedriftsinterne etterlevelseshesprogrammer. Departementets årlige informasjonsseminar vil for første gang foregå digitalt høsten 2021. Gjennomføring på digital plattform skal sikre at informasjonen gjøres tilgjengelig for flest mulig bedrifter i hele Norge.

8.2 Åpen og tydelig myndighetsutøvelse

Kontroll med eksport av strategiske varer er en operativ del av norsk sikkerhetspolitikk. Derfor er det også av sikkerhetspolitisk betydning at regel-

verket både forstås og etterleves. Gjennom en tilrettelagt dialog med eksportører søker departementet å bidra til mest mulig åpenhet og forutsigbarhet, og dermed til god forståelse i eksportsektoren om formålet med kontrollen med eksport av strategiske varer. Denne åpenheten, koblet med regelmessig og tilpasset dialog, gir også et viktig bidrag til at eksportører fortløpende kan vurdere sine forretningsstrategier.

Troverdig myndighetsutøvelse og norsk industris etterlevelse av et strengt regelverk er også en del av Norges omdømme innenfor eksportkontroll. Dette kan også påvirke norsk industris mulighet til deltagelse i internasjonale anskaffelsesprogrammer.

Veiledning av, og informasjonsvirksomhet overfor industrien står sentralt i departementets

myndighetsutøvelse. Departementet har en servicetelefon for industrien for å kunne gi generell veiledning om regelverket og søknadsprosedyrer. Departementet har også lagt vekt på å være tilgjengelig for møter med og veiledning av industrien, selv om muligheten for å gjennomføre fysiske møter har vært begrenset siden mars 2020. De fleste bedriftsmøtene har derfor blitt gjennomført digitalt.

Utenriksdepartementet har som mål å videreføre en aktiv informasjonsvirksomhet og dialog med eksportbedriftene. God dialog, veiledning og informasjon er viktige momenter for å styrke bedriftenes evne til å etterleve eksportkontrollregelverket.

9 Åpenhet om eksport av forsvarsmateriell

Norge har en lang tradisjon når det gjelder å gi innsyn i eksporten av forsvarsmateriell. Meldingen som nå legges frem er den 26. i rekken. Det sikrer offentlig og parlamentarisk innsyn i praktiseringen av eksportkontrollregelverket. Siden den første meldingen ble fremlagt for Stortinget i 1996, har graden av åpenhet økt betydelig, og omfatter både informasjon om den faktiske eksporten, praktiseringen av Utenriksdepartementets retningslinjer, utviklingen av politikk og regelverk, samt det omfattende internasjonale samarbeidet om eksportkontrollen med strategiske varer, teknologi og tjenester. Dersom det i en enkeltsak vurderes å foreligge særskilte omstendigheter, kan Stortingets organer konsulteres særskilt. Regjeringen vil videreføre denne praksisen.

Eksporten og informasjonen om avslag på lisenssøknader i de enkelte årene fremgår i kapittel 10. Den faktiske eksporten som har funnet sted fremstilles i 16 tabeller og figurer.

Det er et vilkår knyttet til gyldigheten av eksportlisenser at bedriften skal rapportere regelmessig den faktiske eksporten som har funnet sted. Statistikken i kapittel 10 bygger på bedriftenes rapporter. Det kreves en betydelig kvalitets-sikring av materialet, og det er avgjørende at det digitale saksbehandlingssystemet E-lisens kan behandle den betydelige mengden data og krav til sikkerhet om sensitive spørsmål.

Det er også etablert praksis om at Norges rapportering til FNs våpenhandelsavtale (ATT) blir offentliggjort. I tillegg publiseres et engelsk sammendrag av stortingsmeldingen, som et konkret bidrag til å fremme større internasjonal åpenhet om våpeneksport. Norge arbeider også aktivt innenfor det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet for at også andre land skal utvise åpenhet om sin eksport av forsvarsmateriell.

Eksportkontrollloven pålegger enhver å gi Utenriksdepartementet den bistand som kreves for å kontrollere at bestemmelsene i loven og forskriftene blir fulgt. En slik plikt gjelder alle opplysninger som Utenriksdepartementet anser nødvendige for å kunne behandle lisenssøknader. Den vide retten til innhenting av bedriftssensitiv informasjon balanseres opp mot strenge taushetsbestemmelser i eksportkontrollloven § 2 fjerde ledd, hvor det fremgår at enhver har taushetsplikt om det de får kunnskap om etter loven. Taushetsplikten går lenger enn den taushetsplikten som ellers følger av offentlighetsloven. Det at informasjon er blitt gjort kjent av en bedrift eller media, fritar ikke departementet for taushetsplikten etter eksportkontrollloven. Regjeringens målsetning om å gi størst mulig åpenhet om eksporten av forsvarsmateriell, må skje innenfor rammen av den lovpålagte taushetsplikten.

10 Eksporten av forsvarsmateriell i 2020

Dette kapittelet gir en oversikt over den faktiske eksporten av forsvarsmateriell i 2020. Oversiktene viser reell eksport og inneholder ikke opplysninger om midlertidig utførsel av varer for demonstrasjon eller reparasjon, eller om varer som vil bli returnert til Norge etter å ha vært midlertidig utført.

Formatet følger det samme som i de siste års meldinger. Eksporten av forsvarsmateriell, tjenester og utførte reparasjoner, samt om avslag på søknader om eksportlisens knyttet til liste I og liste II er fremstilt i følgende tabeller og figurer:

- Tabell 10.1 Eksport av forsvarsmateriell og sivile varer til militær sluttbruker (2016–2020)
- Tabell 10.2 Fordeling av eksport av A- og B-materiell på land (2017–2020)
- Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I
- Tabell 10.4 Tjenester for utenlandske oppdragsgivere knyttet til liste I
- Tabell 10.5 Reparasjoner foretatt i Norge for utenlandske oppdragsgivere knyttet til liste I
- Tabell 10.6 Eksport av håndvåpen
- Tabell 10.7 Forsvarets utførsel av eget materiell
- Tabell 10.8 Politiets utførsel av eget materiell
- Tabell 10.9 Eksport av flerbruksvarer til militær sluttbruk
- Tabell 10.10 Eksport av beskyttelsesutstyr for bruk i humanitær minerydding
- Tabell 10.11 Oversikt over bedrifter som har rapportert eksport i 2020
- Figur 10.1 Utviklingen av eksport av forsvarsmateriell 2010–2020
- Figur 10.2 Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i 1000 NOK
- Figur 10.3 Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i prosent
- Figur 10.4 Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I i 1000 NOK
- Figur 10.5 Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I i prosent

Meldingen gir også informasjon om utførsel av sivile håndvåpen fra Norge, samt om Forsvarets

bruk av eget materiell i utlandet. Norge eksporterer ikke militære håndvåpen, og utførselen som er reflektert i kapittel 10.9 gjelder i all hovedsak antikke våpen til samlere, og jakt- og konkurransevåpen.

Etter at eksportkontrollforskriften § 8 h ble endret i 2020, er politiet pålagt å rapportere sine utførsler av forsvarsrelaterte varer til Utenriksdepartementet. Denne rapporteringen fremstilles i kapittel 10.11.

Informasjon om avslag på søknader om eksportlisens fremgår i kapittel 10.12. I 2020 ble 27 søknader om eksportlisens for forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær bruk avslått. De avslagene som inngår i oversikten er departementets vedtak om avslag på lisenssøknader som har vært gjenstand for grundig og individuell saksbehandling på basis av det norske eksportkontrollregelverket.

På denne måten bidrar Norge til å fremme en høy internasjonal standard når det gjelder åpenhet om eksport av forsvarsmateriell. Det er imidlertid viktig å være klar over at avslagene bare viser en del av det faktiske bildet, da dialogen mellom bedriftene og Utenriksdepartementet om muligheten for å få tillatelse til eksport innebærer at bedrifter sjelden søker om, eller retter henvendelser om mulighet for, eksportlisens til land hvor tillatelse ikke vil kunne påregnes å bli innvilget. I flere tilfeller avslår bedriftene på eget initiativ henvendelser fra land om eksport av forsvarsmateriell der bedriften selv har kunnskap om at tillatelse ikke vil kunne påregnes innvilget.

Kapittelet gir også informasjon om utførsel av flerbruksvarer til militær sluttbruk (kapittel 10.14) og om utførsel av utstyr for bruk i humanitære mineryddingsaksjoner (kapittel 10.15).

Kapittel 10.16 informerer om hvilke bedrifter som har rapportert om eksport av forsvarsmateriell i 2020. Totalt rapporterte 109 bedrifter om eksport av varer, teknologi og tjenester omfattet av denne meldingen i 2020.

Forsvarsindustriens kontrakter går ofte over mange år. Leveransene kan være ulikt fordelt gjennom kontraktperioden, og eksportverdien vil derfor variere fra år til år. Slike naturlige leveranse-

variasjoner gir seg utslag i en betydelig økning i eksporten av A-materiell i 2020.

Den samlede verdien av eksporten i 2020 var om lag 7,8 milliarder kroner, hvorav forsvarsmateriell utgjorde i underkant av 6,2 milliarder kroner. Av dette utgjorde A-materiell (i hovedsak våpen og ammunisjon) om lag 5 milliarder kroner, og B-materiell (annet militært materiell) om lag 1,2 milliarder kroner.

Sammenlignet med 2019 var det i 2020 en økning i verdien av eksporten av A-materiell med 49 %, og en økning i verdien av eksporten av B-materiell med 1 %. Verdien av eksport av flerbbruksvarer omfattet av liste II til militær sluttbruk var på om lag 460 millioner, en økning med 21 % fra 2019 til 2020. Eksporten av forsvarsrelaterte tjenesteytelser, reparasjoner, produksjonsrettigheter og formidling, utgjorde i 2020 om lag 1,1 milliarder kroner. Dette er en økning med 53 % i forhold til i 2019.

Sammenlignet med eksporten i 2019 er det en økning i verdien av den samlede eksporten på 37 % i 2020.

Økningen i eksporten av A-materiell fra 2019 til 2020, skyldes i stor grad eksport av luftvern-systemer og deler til slike systemer til Indonesia og Litauen. Det dreier seg om store kontrakter og leveranser over flere år. Økningen i den totale eksporten til disse landene beløp seg til hhv. om lag 531 og 817 millioner kroner i 2020. I tillegg var det økning i eksporten til Tyskland (ca. 149 millioner), USA (122 millioner) og Singapore (119 millioner). Samtidig var det en nedgang i eksporten til Malaysia (redusert med 138 millioner), Nederland (63,5 millioner) og Ungarn (62,5 millioner) fra 2019 til 2020.

Detaljer om eksporten fremgår i tabell 10.3.

Medlemslandene i NATO, Sverige og Finland er de største mottakerne av forsvarsmateriell fra Norge. Medlemslandene i NATO, Sverige, Finland samt andre europeiske land mottok ca. 86 % av eksporten av A-materiell, og 88 % av B-materiell fra Norge i 2020.

Om eksport til Tyrkia og Midtøsten

På bakgrunn av Tyrkias militære operasjoner i det nordlige Syria, besluttet Utenriksdepartementet høsten 2019 at det i den rådende situasjonen ikke ville bli behandlet nye søknader om eksportlisens for forsvarsmateriell og flerbbruksvarer til militær bruk til Tyrkia.

Retningslinjene for eksportkontroll viser til Stortingets 1959-vedtak om at hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og

ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig. Stortingets vedtak i 1967 presiserer imidlertid at Stortingets 1959-vedtak ikke sikter på å regulere forhold som står i forbindelse med norske sikkerhets- og forsvarsinteresser. Dette innebærer at lisenssaker som berører norske sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser, samt inngår i planer trukket opp i NATO, likevel kan vurderes tillatt, etter en grundig vurdering opp mot UD's retningslinjer. Når det gjelder eksport som ikke berører våre sikkerhets- og forsvarsinteresser og som ikke gjelder leveranser i tråd med planer trukket opp i NATO, vil 1959-vedtaket komme til anvendelse, og eksport vil da ikke tillates.

Et ekspertpanel opprettet i henhold til FNs sikkerhetsråds resolusjon 2140 (2014) har siden 2016 fremlagt årlige rapporter der det fremkommer sterk bekymring for de humanitære konsekvensene av konflikten i Jemen og for brudd på humanitærretten. I tillegg kom det i 2019 frem informasjon om at FAE har viderelevert militært materiell til grupper som operer i Jemen. Det foreligger ikke informasjon om at forsvarsmateriell fra Norge er avledet til Jemen.

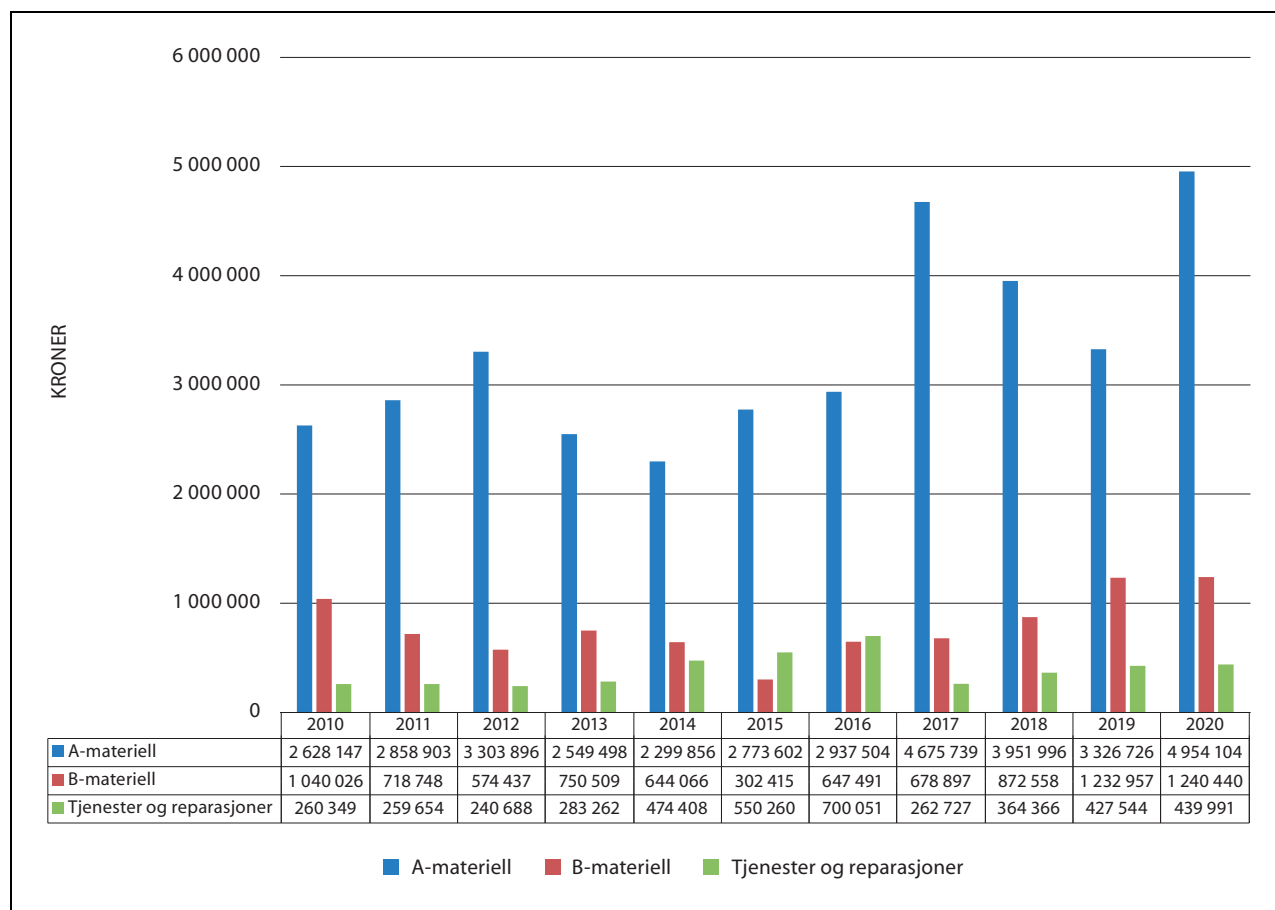
Det utvises særlig årvåkenhet og en «føre-var» tilnærming når det gjelder eksport av forsvarsmateriell til land som har militært engasjement i Jemen. I 2017 besluttet Utenriksdepartementet å suspendere gyldige lisenser for A-materiell (våpen og ammunisjon) til De forente arabiske emirater. Suspensjonen gjelder fortsatt, og nye eksportlisenser av A-materiell til landet vil ikke bli innvilget. Også terskelen for å avslå lisenser for B-materiell og flerbbruksvarer til militær bruk til land som deltar i militære operasjoner i Jemen, er svært lav. Beslutningen er et uttrykk for en streng «føre var»-linje fra norsk side.

Når det gjelder Saudi-Arabia, står Norge i en annen situasjon enn mange andre land fordi eksport av våpen og ammunisjon til landet aldri har blitt godkjent. I 2018 besluttet Utenriksdepartementet at det heller ikke skal gis nye lisenser for eksport av B-materiell eller flerbbruksvarer for militær bruk til Saudi-Arabia.

10.1 Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tjenester og reparasjoner

Figur 10.1 og tabell 10.1 viser utviklingen i eksporten av A- og B-materiell, samt utførte tjenester og reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere knyttet til varer på liste I.

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Figur 10.1 Utviklingen i eksport av forsvarsmateriell 2010–2020

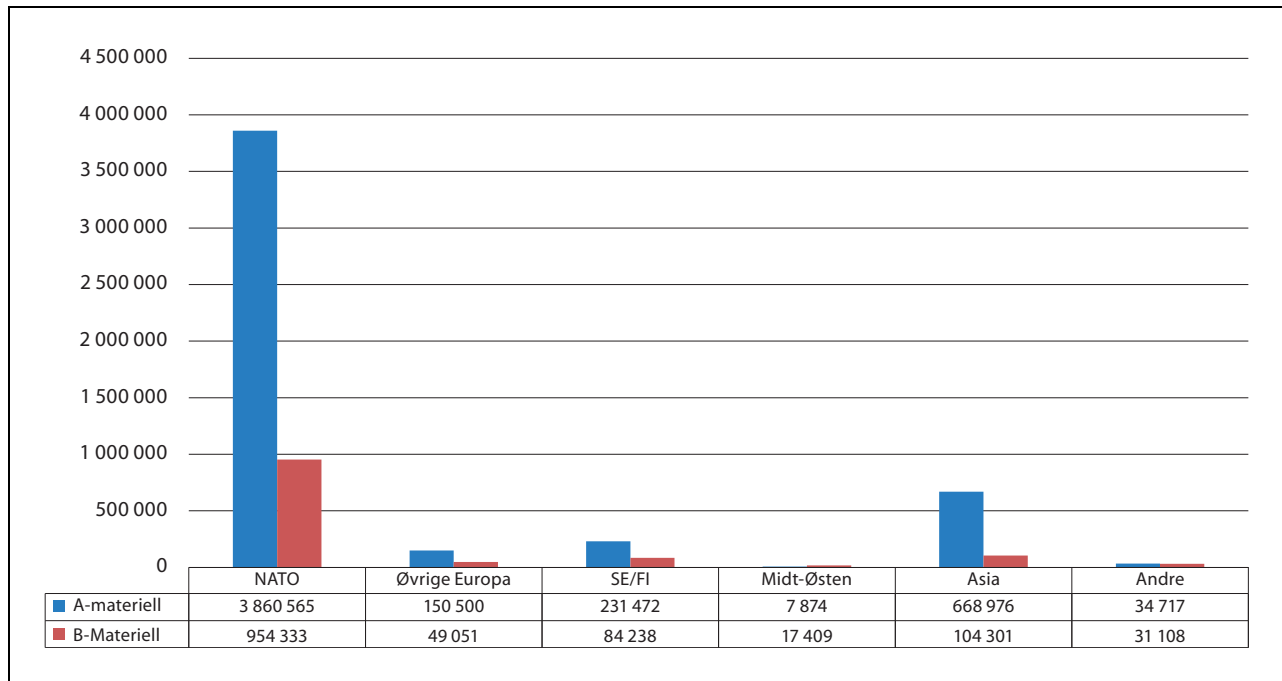
Tabell 10.1 Eksport av forsvarsmateriell og sivile varer til militær sluttbruker fra 2016 til 2020 i 1000 NOK

		2016	2017	2018 ¹	2019 ²	2020	Endring 2019–2020
Utførsel							
Salg	A-materiell	2 937 504	4 675 739	3 951 996	3 326 726	4 954 104	49 %
Salg	B-materiell	647 491	678 897	872 558	1 232 957	1 240 440	1 %
Salg	Totalt (A+B)	3 584 995	5 354 636	4 824 554	4 559 683	6 194 544	36 %
Salg	Flerbruksvarer til militær slutt- bruk	294 089	453 972	575 754	378 681	459 325	21 %
	Sum	3 879 084	5 808 608	5 400 308	4 938 364	6 653 869	35 %
Tjeneste, Retur utlandet, Produk- sjonsrettigheter, Formidling	Tjeneste, retur utland, produk- sjonsrettigheter, formidling ³	888 866	516 775	516 538	744 839	1 137 373	53 %
Sum		4 767 950	6 325 383	5 916 846	5 683 203	7 791 242	37 %

¹ Justert i henhold til etterrapportering av faktisk eksport av A-materiell til Danmark i 2018. (Meld. St. 26 (2018–2019)).² Justert i henhold til etterrapportering av faktisk eksport av A-materiell til USA i 2019. (Meld. St. 25 (2019–2020)).³ Beløpet inkluderer også tjenester forøvrig som kan tjene til å utvikle et lands militære evne som er lisenspliktig etter forskriftens § 5.

10.2 Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i 1000 NOK

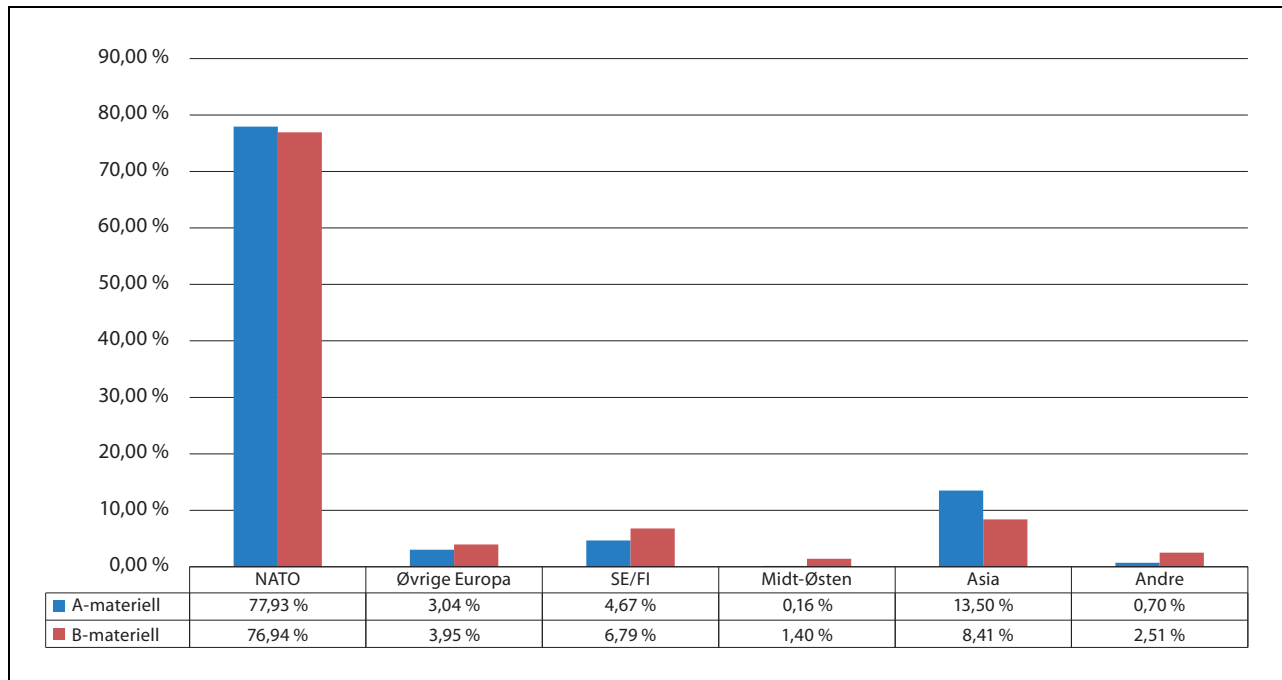
Figur 10.2 viser hvordan fordelingen av den totale eksporten av A- og B-materiell fordeler seg på grupper av mottakere. Som det fremgår var NATO-landene, Sverige og Finland de største mottakerne av A-materiell i 2020.

Figur 10.2 Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i 1000 NOK (2020)

10.3 Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i prosent

Figur 10.3 viser hvordan fordelingen av den totale eksporten av A- og B-materiell fordeler seg på grupper av mottakere. Som det fremgår var NATO-landene, Sverige og Finland de største mottakerne av B-materiell i 2020.

Figur 10.3 Eksport av A- og B-materiell fordelt på regioner i prosent (2020)

10.4 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land

Tabell 10.2 viser hvordan verdien av eksporten av forsvarsmateriell fordeler seg på mottakerland i perioden 2017 til 2020.

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spreidningssamarbeid

Tabell 10.2 Fordeling av eksport av A- og B- materiell på land (2017–2020) i 1000 NOK

Land	2017			2018			2019			2020										
	A-materiell		B-materiell		Totalt (A+B)		A-materiell		B-materiell		Totalt (A+B)		A-materiell		B-materiell		Totalt (A+B)		Endring 2020–2019	
Irland	3 119	40	3 159	4 823	2 620	7 443	20 729	758	56 739	15	21 487	56 739	15	56 754	35 267					
Island	1 740	2 458	4 198	988	556	1 544	704	4 717	845	0	5 421	845	0	845	4 576					
Italia	17 333	11 967	29 300	55 562	2 957	58 519	28 138	1 375	35 678	7 885	29 513	35 678	7 885	43 563	14 050					
Japan	2 184	4 709	6 893	12 718	243	12 961	19 589	6 919	4 486	5 000	26 508	4 486	5 000	9 486	-17 022					
Jordan	0	4 006	4 006	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 062	1 062	1 062					
Kroatia	8 155	0	8 155	437	778	1 215	957	2 521	964	462	3 478	964	462	1 426	-2 052					
Kuwait	54	125	179	23 352	0	23 352	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Kypros	0	0	0	0	162	162	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Latvia	6 467	1 852	8 319	325	10 839	11 164	471	4 700	985	10 868	5 171	985	10 868	11 853	6 682					
Litauen	75 673	12 916	88 589	924	11 091	12 015	15 529	22 693	847 386	8 274	38 222	847 386	8 274	855 660	817 438					
Luxembourg ¹	1 793	22 112	23 905	13 382	8 884	22 266	232	10 710	327	16 373	10 942	327	16 373	16 700	5 758					
Malaysia	21 771	53 452	75 223	24 731	110 847	135 578	66 293	72 251	182	0	138 544	182	0	182	-138 362					
Malta	8	0	8	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Monaco	0	0	0	0	0	0	0	0	0	170	0	0	170	170	170					
Namibia	209	0	209	308	0	308	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
NATO	40	2 900	2 940	0	0	0	0	12 382	0	0	12 382	0	0	0	-12 382					
Nederland	252 793	73 824	326 617	208 536	80 476	289 012	338 184	32 977	292 127	15 490	371 161	292 127	15 490	307 617	-63 544					
New Zealand	258	0	258	1 043	40	1 083	26 989	20	1 789	2 509	27 009	1 789	2 509	4 298	-22 711					
Ny-Caledonia	123	0	123	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Oman	1 516 699	604	1 517 303	480 630	0	480 630	1 512	0	591	0	1 512	591	0	591	-921					
Peru	0	0	0	0	0	0	101	0	0	4	101	0	4	4	-97					
Polen	503 083	5 088	508 171	333 631	3 009	336 640	20 919	22 185	44 608	68 048	43 104	44 608	68 048	112 656	69 552					
Portugal	321	957	1 278	6 072	0	6 072	3 023	575	948	1 030	3 598	948	1 030	1 978	-1 620					
Qatar	0	0	0	0	0	0	0	925	7 283	7 060	925	7 283	7 060	14 343	13 418					

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

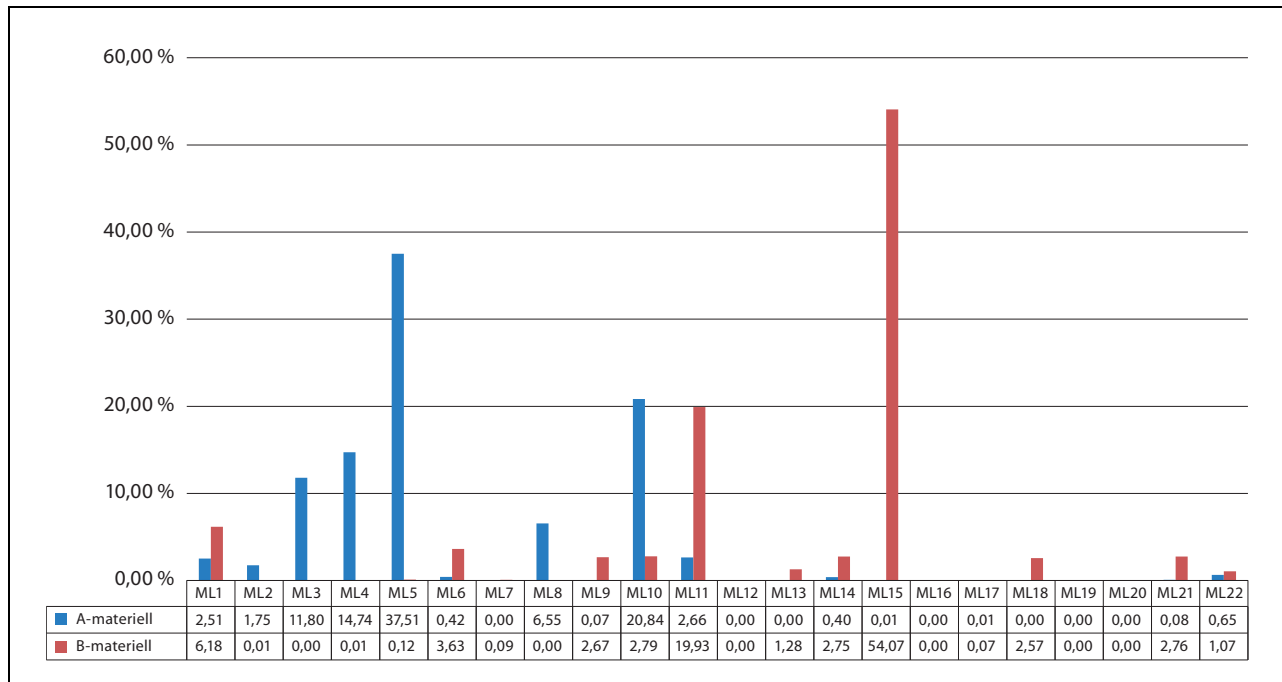
Tabell 10.2 Fordeling av eksport av A- og B- materiell på land (2017–2020) i 1000 NOK

Land	2017			2018			2019			2020		
	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)
Romania	53	6 947	7 000	140	11 955	12 095	26	5 379	5 405	49	22	71
Saudi-Arabia	0	41 452	41 452	0	66 490	66 490	0	0	0	0	0	0
Singapore	142	1	143	0	1 162	1 162	0	7 990	7 990	126 899	0	126 899
Slovakia	0	49	49	236	0	236	0	842	842	12	279	291
Slovenia	1 032	1 486	2 518	1 367	1 708	3 075	1 129	1 167	2 296	707	4 005	4 712
Spania	4 664	15 700	20 364	17 967	1 362	19 329	8 077	1 560	9 637	19 465	7 610	27 075
Storbritannia	173 874	7 909	181 783	114 643	23 418	138 061	126 562	17 884	144 446	159 739	30 211	189 950
Sveits	137 170	5 651	142 821	85 323	5 386	90 709	50 102	528	50 630	74 675	16 450	91 125
Sverige	54 940	53 137	108 077	46 802	54 308	101 110	115 190	116 144	231 334	109 787	81 566	191 353
Sør-Afrika	9 377	180	9 557	4 336	60	4 396	7 061	0	7 061	24 255	0	24 255
Sør-Korea	7 651	7 207	14 858	2 307	17 248	19 555	35 924	36 208	72 132	7 657	61 418	69 075
Tadsjikistan ²	0	0	0	0	22	22	0	0	0	0	0	0
Thailand	9 207	0	9 207	117 471	0	117 471	16 400	0	16 400	21 116	0	21 116
Tsjekkia	26 909	12 009	38 918	53 103	9 634	62 737	6 751	27 813	34 564	22 658	16 329	38 987
Tyrkia ³	19 624	4 570	24 194	37 418	3 973	41 391	11 806	0	11 806	650	0	650
Tyskland ³	73 898	9 615	83 513	109 869	12 356	122 225	71 908	33 873	105 781	208 732	45 747	254 479
Ungarn	12 115	84 465	96 580	53 515	19 400	72 915	6 151	60 767	66 918	127	4 242	4 369
USA	1 200 600	149 367	1 349 967	1 737 958	225 316	1 963 274	1 889 952	546 621	2 436 573	2 000 196	558 348	2 558 544
Vietnam	0	1 120	1 120	0	4 600	4 600	0	0	0	0	1 996	1 996
Østerrike	2 352	7 708	10 060	25 444	3 843	29 287	20 592	8 513	29 105	16 650	32 416	49 066
Totalt	4 675 739	678 897	5 354 636	3 881 987	872 558	4 754 545	3 201 215	1 232 957	4 434 172	4 954 104	1 240 440	6 194 544
												1 760 372

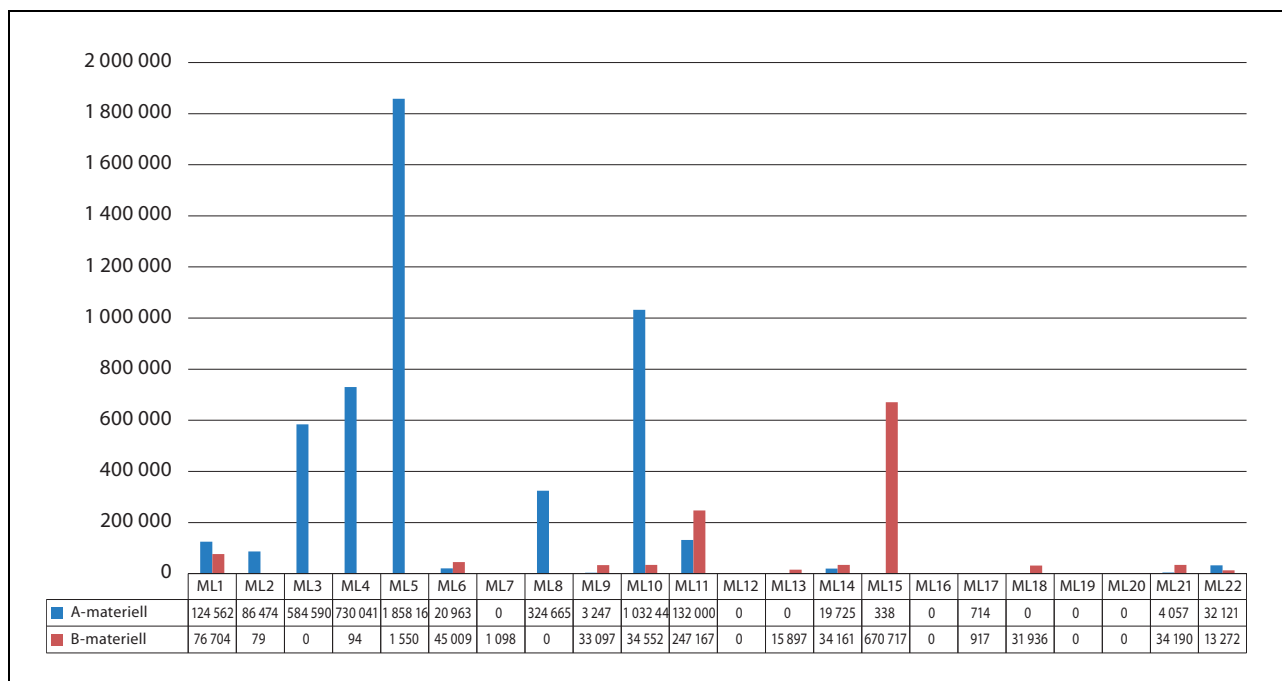
¹ Omfatter utførsel til NATO² Gjelder eksport av skuddsikre hjelmer til mineryddere.³ På grunn av feilrapportering er beløpet for A-materiell til Tyrkia i 2018 4,195 millioner for lavt, og Tyskland tilsvarende for høyt.

10.5 Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I

Figur 10.4 og 10.5 viser hvordan eksporten av forsvarsmateriell i 2020 fordeler seg på vareposisjonene i liste I. For mer informasjon om disse vareposisjonene, se vedlegg 1 i meldingen.

Figur 10.4 Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I i prosent (2020)

Figur 10.5 Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I i 1000 NOK (2020)

10.6 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I

Tabell 10.3 gir en detaljert oversikt over hvilke land som har mottatt forsvarsmateriell fra norske bedrifter i 2020. Tabellen beskriver hvilke varegrupper som er eksportert.

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varesten	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Australia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	1 693	1 118	2 811	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter		79	79	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	3 639		3 639	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	839	12 109	12 948	
	ML14	Militært treningsutstyr		55	55	
	ML15	Billed-/videoutstyr		13 593	13 593	
	ML21	Programvare	2 502	491	2 993	
	ML22	Teknologi		813	813	36 931
Belgia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	178		178	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	40 008		40 008	
	ML3	Ammunisjon	6 665		6 665	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	1 977	193	2 170	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		30 156	30 156	
	ML21	Programvare	1 550	7 900	9 450	
	ML22	Teknologi	2 455	800	3 255	91 882
Bosnia-Hercegovina	ML8	Energetiske materiale	819		819	819

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spreidningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelisen	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Bulgaria	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	968		968	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		3 391	3 391	
	ML21	Programvare		459	459	4 818
Canada	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	684	112	796	
	ML3	Ammunisjon	39 758		39 758	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	4 880		4 880	
	ML8	Energetiske materialer	14 417		14 417	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		474	474	
	ML15	Billed-/videoutstyr		115	115	
	ML21	Programvare		180	180	60 620
Chile	ML13	Ballistisk beskyttelse		337	337	337
Danmark	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	2 721	337	3 058	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	2 082		2 082	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	31 897		31 897	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		3 633	3 633	
	ML13	Ballistisk beskyttelse		457	457	
ML15	Billed-/videoutstyr		6	6		

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelisten	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
	ML21	Programvare		3 445	3 445	44 578
De forente arabiske emirater	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter ¹		8 189	8 189	
		¹ Gjelder B-materiell uten selvstendig funksjon, og er en oppfølgingsleveranse.				
	ML7	Kjemisk eller biologisk giftige midler, radioaktive materialer samt utstyr og utgangsstoffer ²		1 098	1 098	
		² Gjelder ikke-mobilt CBRN-beskyttelsesutstyr (B-materiell)				9 287
Estland	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	170	400	570	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		1 104	1 104	
	ML15	Billed-/videoutstyr		4 012	4 012	5 686
Finland	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	5 485		5 485	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	32 435		32 435	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	74 568		74 568	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	5 865	66	5 931	
	ML8	Energetiske materialer	2 954		2 954	
	ML10	Luffartøy tilhørende utstyr, deler og komponenter		12	12	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	378	1 545	1 923	
	ML15	Billed-/videoutstyr		596	596	

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
	ML21	Programvare		453	453	124 357
Frankrike	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	7 462	1 669	9 131	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	3 964		3 964	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	2 254		2 254	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	23 131		23 131	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	32 411		32 411	
	ML8	Energetiske materialer	4 426		4 426	
	ML9	Krigsskip, marint utstyr og tilhørende komponenter		460	460	
	ML10	Luftfartøyer tilhørende utstyr, deler og komponenter		15 390	15 390	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	273	866	1 139	
	ML15	Billed-/videoutstyr	31	75 158	75 189	
	ML21	Programvare		1 849	1 849	
	ML22	Teknologi		52	52	
Færøyene	ML8	Energetiske materialer	1 167		1 167	169 396
Grønland	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	450		450	1 167

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Hellas	ML11	Annet elektronisk utstyr		4 750	4 750	
	ML14	Militært treningsutstyr		79	79	
	ML15	Billed-/videoutstyr		1 639	1 639	
	ML22	Teknologi		24	24	6 492
India	ML15	Billed-/videoutstyr		1 366	1 366	
	ML21	Programvare		378	378	
	ML22	Teknologi		539	539	
						2 283
Indonesia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	27		27	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	493 659		493 659	
	ML13	Ballistisk beskyttelse		3 494	3 494	
	ML14	Militært treningsutstyr		557	557	
	ML15	Billed-/videoutstyr		29 520	29 520	
	ML22	Teknologi	14 950	33	14 983	542 240
Irland	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	527		527	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	56 212		56 212	
	ML21	Programvare		15	15	56 754

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelisen	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Island	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	845		845	845
	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	87		87	
	ML3	Ammunisjon	520		520	
	ML8	Energetiske materialer	19 154		19 154	
	ML10	Luftfartøyer tilhørende utstyr, deler og komponenter	8 066		8 066	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		174	174	
	ML15	Billed-/videoutstyr		614	614	
ML21	Programvare	5	7 096	7 101		
ML22	Teknologi	7 846	1	7 847		
						43 563
Japan	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	149		149	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	4 337		4 337	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		5 000	5 000	
						9 486
Jordan	ML15	Billed-/videoutstyr		1 032	1 032	
	ML22	Teknologi		30	30	
						1 062
Kroatia	ML8	Energetiske materialer	964		964	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		462	462	
						1 426

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Latvia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	985	6 392	7 377	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		4 476	4 476	11 853
Litauen	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	6		6	
	ML3	Ammunisjon	2 996		2 996	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	844 384		844 384	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		7 982	7 982	
	ML21	Programvare		292	292	855 660
Luxembourg	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	238		238	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	89		89	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		16 360	16 360	
	ML21	Programvare		13	13	16 700
Malaysia	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	182		182	182
Monaco	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter		170	170	170

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelisen	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Nederland	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	248,00	3 414	3 662	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	5 216,00		5 216	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	8 467,00		8 467	
	ML10	Luftfartøyer tilhørende utstyr, deler og komponenter	278 196,00		278 196	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		10 447	10 447	
	ML15	Billed-/videoutstyr		423	423	
	ML21	Programvare		1 041	1 041	
	ML22	Teknologi		165	165	
						307 617
New Zealand	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	921		921	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	3		3	
	ML3	Ammunisjon	623		623	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	199		199	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	43		43	
	ML15	Billed-/videoutstyr		2 358	2 358	
	ML21	Programvare		146	146	
	ML22	Teknologi		5	5	
						4 298

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelisen	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Oman	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	517		517	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	74		74	591
Peru	ML13	Ballistisk beskyttelse		4	4	4
Polen	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	4 786		4 786	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	2		2	
	ML3	Ammunisjon	36 815		36 815	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter		94	94	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	138		138	
	ML8	Energetiske materialer	2 867		2 867	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		67 887	67 887	
	ML15	Billed-/videoutstyr		37	37	
	ML21	Programvare		30	30	
						112 656
Portugal	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	948		948	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		1 030	1 030	1 978

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Qatar	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	84		84	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	329		329	
	ML15	Billed-/videoutstyr		555	555	
	ML22	Teknologi	6 870	6 505	13 375	14 343
Romania	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	49		49	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		22	22	71
Singapore	ML3	Ammunisjon	126 899		126 899	126 899
Slovakia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	12		12	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		279	279	291
Slovenia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	60	120	180	
	ML3	Ammunisjon	647		647	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		2 700	2 700	
	ML15	Billed-/videoutstyr		1 185	1 185	4 712

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelisen	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
Spania	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	64		64	
	ML3	Ammunisjon	7 246		7 246	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	11 457		11 457	
	ML8	Energetiske materialer	698		698	
	ML10	Luftfartøyer tilhørende utstyr, deler og komponenter		2 813	2 813	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		781	781	
	ML15	Billed-/videoutstyr		3 899	3 899	
	ML21	Programvare		117	117	27 075
Storbritannia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	4 788		4 788	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	6 014		6 014	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	33 892		33 892	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	110 654		110 654	
	ML8	Energetiske materialer	3 413		3 413	
	ML10	Luftfartøyer tilhørende utstyr, deler og komponenter	836		836	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	87	851	938	
	ML15	Billed-/videoutstyr	55	8 484	8 539	
	ML18	Produksjonsutstyr		15 940	15 940	
	ML21	Programvare		4 580	4 580	

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
	ML22	Teknologi		356	356	189 950
Sveits	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	1 246	213	1 459	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	2 701		2 701	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	38 584		38 584	
	ML8	Energetiske materialer	29 198		29 198	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	2 946	6 590	9 536	
	ML14	Militært treningsutstyr		916	916	
	ML15	Billed-/videoutstyr		8 402	8 402	
	ML22	Teknologi		329	329	91 125
Sverige	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	9 737	10 978	20 715	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	718		718	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	22 531		22 531	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	27 226		27 226	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	3 639	960	4 599	
	ML6	Kjøretøy og komponenter	9 653	2 135	11 788	
	ML8	Energetiske materialer	33 319		33 319	
	ML10	Luffartøyer		16 337	16 337	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	1 750	7 770	9 520	

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
	ML13	Ballistisk beskyttelse		6 705	6 705	
	ML14	Militært treningsutstyr	1 200	30 042	31 242	
	ML15	Billed-/videoutstyr	14	2 836	2 850	
	ML21	Programvare		1 982	1 982	
	ML22	Teknologi		1 821	1 821	
						191 353
Sør-Afrika	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	2 419		2 419	
	ML8	Energetiske materialer	21 836		21 836	
						24 255
Sør-Korea	ML9	Krigsskip, marint utstyr og tilhørende komponenter	3 247	3 278	6 525	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	4 410	20 074	24 484	
	ML14	Militært treningsutstyr		79	79	
	ML15	Billed-/videoutstyr		25 260	25 260	
	ML18	Produksjonsutstyr		11 672	11 672	
	ML21	Programvare		94	94	
	ML22	Teknologi		961	961	
						69 075
Thailand	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter		46	46	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	6 880		6 880	
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	14 190		14 190	
						21 116

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)	
Tsjekkia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	1 771		1 771		
	ML3	Ammunisjon, tilhørende deler og komponenter	13 688		13 688		
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	3 045		3 045		
	ML8	Energetiske materialer	4 154		4 154		
	ML11	Annet elektronisk utstyr		11 189	11 189		
	ML15	Billed-/videoutstyr	4 766		4 766		
	ML21	Programvare	93		93		
	ML22	Teknologi	281		281		
						38 987	
Tyrkia	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	302		302		
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	348		348		
						650	
Tyskland	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	58 392	5 222	63 614		
	ML3	Ammunisjon	12 622		12 622		
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	40 038		40 038		
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	27 745		27 745		
	ML6	Kjøretøy og komponenter	11 310	10 458	21 768		
	ML8	Energetiske materialer	57 882		57 882		
	ML10	Luffartøyer	743		743		
	ML11	Annet elektronisk utstyr		19 251	19 251		
							19 251
							19 251
							743

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
	ML13	Ballistisk beskyttelse		1 406	1 406	
	ML14	Militært treningsutstyr		21	21	
	ML15	Billed-/videoutstyr		7 424	7 424	
	ML21	Programvare		1 963	1 963	
	ML22	Teknologi		2	2	
						254 479
Ungarn	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	126		126	
	ML11	Annet elektronisk utstyr		4 242	4 242	
	ML15	Billed-/videoutstyr	1		1	
USA	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	1 293	38 370	39 663	
	ML2	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber 12,7 mm og høyere samt tilhørende komponenter	382		382	
	ML3	Ammunisjon	177 619		177 619	
	ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver samt tilhørende komponenter	588 043		588 043	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	220 788	331	221 119	
	ML8	Energetiske materialer	126 674		126 674	
	ML9	Krigsskip, marint utstyr og tilhørende komponenter		29 359	29 359	
	ML10	Luffartøyer	744 604		744 604	
	ML11	Annet elektronisk utstyr	121 317	1 572	122 889	
	ML13	Ballistisk beskyttelse		3 494	3 494	

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 10.3 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I (i 1000 NOK)

Land	Posisjon i varelister	Karakteristikk	A-materiell	B-materiell	Sum	Total (A+B)
	ML14	Militært treningsutstyr	18 525	2 412	20 937	
	ML15	Billed-/videoutstyr	237	475 632	475 869	
	ML17	Diverse utstyr og materialer	714	917	1 631	
	ML18	Produksjonsutstyr		4 324	4 324	
	ML21	Programvare		1 573	1 573	
	ML22	Teknologi		364	364	
						2 558 544
Vietnam	ML15	Billed-/videoutstyr		1 805	1 805	
	ML22	Teknologi		191	191	
						1 996
Østerrike	ML1	Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber 12,7 mm og lavere samt tilhørende komponenter	14 917		14 917	
	ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende systemer og komponenter	1 010		1 010	
	ML6	Kjøretøy og komponenter		32 416	32 416	
	ML8	Energetiske materialer	723		723	
						49 066
Total			4 954 104	1 240 440		6 194 544

10.7 Tjenester for utenlandske oppdragsgivere knyttet til liste I

Tabell 10.4 viser tjenester knyttet til liste I og som norske bedrifter har utført for utenlandske oppdragsgivere i 2020.

Tabell 10.4 Tjenester for utenlandske oppdragsgivere knyttet til liste I

Land		Sum i 1000 NOK
Australia	ML15, ML22	713
Belgia	ML22	8 516
Danmark	ML3, ML22	1 722
Estland	ML22	1 194
Finland	ML22	485
Frankrike	ML4, ML22	68 909
Hellas	ML22	4 582
Indonesia	ML5, ML21, ML22	12 941
Italia	ML3, ML22	2 309
Latvia	ML22	2 331
Nederland	ML22	1 940
Oman	ML22	9 681
Polen	ML22	180
Portugal	ML22	783
Romania	ML3	256
Spania	ML22	78
Storbritannia	ML4, ML15	5 608
Sveits	ML22	123
Sverige	ML4, ML5, ML22	4 008
Sør-Korea	ML22	211
Tyskland	ML4, ML5, ML22	19 919
USA	ML4, ML5, ML9, ML15, ML22	137 762
		284 251

10.8 Reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere

Tabell 10.5 viser reparasjoner knyttet til liste I som norske bedrifter har utført for utenlandske oppdragsgivere i 2020.

Tabell 10.5 Reparasjoner foretatt i Norge for utenlandske oppdragsgivere knyttet til liste I

Land		Sum i 1000 NOK
Australia	ML15	4 284
Belgia	ML10, ML11, ML15	9 431
Brasil	ML4	192
Canada	ML5, ML15	355
Danmark	ML14, ML15	208
Finland	ML4, ML5, ML6, ML11, ML15	19 915
Frankrike	ML5, ML11, ML15	3 872
Hellas	ML5	466
Indonesia	ML15	353
Irland	ML15	90
Italia	ML15	244
Kroatia	ML5, ML15	1 315
Kuwait	ML5	61
Luxembourg	ML5	464
Malaysia	ML5	11 005
Nederland	ML4, ML5	1 764
New Zealand	ML5	636
Polen	ML11, ML15	327
Portugal	ML10	816
Romania	ML11	21
Singapore	ML15	96
Slovenia	ML5	27
Spania	ML4, ML5, ML11, ML15	532
Storbritannia	ML5, ML11, ML15	2 119
Sveits	ML5	2 915
Sverige	ML5, ML6, ML11, ML15	5 822
Sør-Korea	ML18	148
Tsjekkia	ML11	331
Tyrkia	ML5	13 569
Tyskland	ML1, ML4, ML11, ML15	963
Ungarn	ML11	442
USA	ML4, ML5, ML11	72 796
Østerrike	ML1, ML6	161
		155 740

10.9 Eksport av håndvåpen

Tabell 10.6 gir en oversikt over utførsel av håndvåpen fra Norge i 2020. Utførselen består i hovedsak av konkurranse- og jaktvåpen, samt historiske våpen.

Tabell 10.6 Eksport av håndvåpen

Land	Antall
Danmark	22
Italia	8
Litauen	1
Polen	18
Sverige	45
Tyskland	132
USA	61
Totalt	287

10.10 Forsvarets utførsler av eget materiell

Oversikten nedenfor viser Forsvarets utførsler av eget materiell i 2020 for etterforsyning, reparasjon, retur og til egne styrker. Materiell som har betydning for personellsikkerhet eller rikets sikkerhet i henhold til § 6.1 i offentlighetslova, er ikke inkludert i oversikten. Personlig bekledning og utrusning er derfor ikke tatt med i oversikten.

Tabell 10.7 Forsvarets utførsel av eget materiell for etterforsyning, reparasjon, retur og egne styrker

Afghanistan
 Belgia
 Baharain
 Canada
 Danmark
 Estland
 Finland
 Frankrike
 Hellas
 Irak
 Island
 Italia
 Jordan
 Kuwait
 Latvia
 Litauen
 Luxembourg
 Mali
 Nederland
 Polen
 Portugal
 Spania
 Storbritannia
 Sveits
 Sverige
 Sør-Korea
 Sør-Sudan
 Tyrkia
 Tyskland
 USA
 Østerrike

10.11 Politiets utførsel av eget materiell

Oversikten nedenfor viser Politiets utførsler av eget materiell i 2020 i henhold til rapporteringskravet nedfelt i eksportkontrollforskriften § 8 h. Dette omfatter:

- Skytevåpen, gassvåpen og sprengvåpen
- Pansrede kjøretøy og MIK-kjøretøy
- Helikopter, i forbindelse med operativ innsats, trening eller øvelser i andre land (dvs. ikke i forbindelse med overflyvninger, mellomlandinger osv.).

Tabell 10.8 Politiets utførsel av eget materiell ved bruk i utlandet untatt etter forskriftens § 8h som følger:

Danmark
Frankrike
Israel
Jordan
Kenya
Malaysia
Mosambik
Polen
Spania
Sverige
Tyskland

10.12 Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer i 2020

Avslag på en søknad om eksportlisens innebærer ikke et generelt forbud mot eksport av forsvars-

materiell til det aktuelle mottakerlandet. Med unntak av gjennomføring av bindende våpenembargo vedtatt av FNs sikkerhetsråd eller andre tiltaksregimer som Norge har sluttet seg til, opererer ikke det norske eksportkontrollregelverket med negative eller positive landlister.

De avslagene som inngår i oversikten er departementets vedtak om avslag på lisenssøknader som har vært gjenstand for grundig og individuell saksbehandling på basis av det norske eksportkontrollregelverket. Det er imidlertid viktig å være klar over at avslagene bare viser en del av det faktiske bildet, da dialogen mellom bedriftene og Utenriksdepartementet om muligheten for å få tillatelse til eksport innebærer at bedrifter sjelden søker om, eller retter henvendelser om mulighet for, eksportlisens til land hvor tillatelse ikke vil kunne påregnes å bli innvilget. I flere tilfeller avslår bedriftene på eget initiativ henvendelser fra land om eksport av forsvarsmateriell der bedriften selv har kunnskap om at tillatelse ikke vil kunne påregnes innvilget.

I 2020 traff Utenriksdepartementet vedtak om avslag på 27 søknader om eksportlisens for forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær bruk til følgende land: Armenia, De forente arabiske emirater, Filippinene, Irak, Iran, Israel, Kina, Latvia og Russland.

10.13 Overføring av produksjonsrettigheter og formidling

Tillatelser til overføring av produksjonsrettigheter gjelder norske bedrifters deltakelse i internasjonalt samarbeid om utvikling og fremstilling av forsvarsmateriell, samt formidling av forsvarsmateriell mellom to tredjeland. I 2019 beløp slike tillatelser seg til 317 millioner kroner og i 2020 til 505 millioner kroner.

10.14 Eksport av flerbruksvarer til militær sluttbruk

Tabell 10.9 viser utførsel av flerbruksvarer omfattet av liste II til militær sluttbruk i 2020.

Tabell 10.9 Eksport av flerbruksvarer til militær sluttbruk

Land	Produkt	Verdi i 1000 NOK
Algerie	Kommunikasjonsutstyr	104 251
Argentina	Navigasjonsutstyr (luftfart)	654
Australia	Sensorer	1 445
Brasil	Navigasjonsutstyr (luftfart)	350
Canada	Sensorer	144
Filippinene	Sensorer, Navigasjonsutstyr (luftfart)	9 328
Finland	Kommunikasjonsutstyr	1 164
Frankrike	Kommunikasjonsutstyr, Sensorer	1 379
Italia	Kommunikasjonsutstyr, Sensorer, Navigasjonsutstyr (luftfart)	2 300
Kuwait	Kommunikasjonsutstyr	2 963
Malaysia	Kommunikasjonsutstyr	142
Nederland	Kommunikasjonsutstyr, Sensorer	6 080
New Zealand	Sensorer	2 100
Polen	Sensorer, Navigasjonsutstyr (luftfart), Maritimt utstyr	39 801
Romania	Kommunikasjonsutstyr	1 196
Singapore	Sensorer	487
Spania	Sensorer, Navigasjonsutstyr (luftfart)	1 852
Storbritannia	Kommunikasjonsutstyr, Sensorer, Navigasjonsutstyr (luftfart), Maritimt utstyr	110 088
Sverige	Kommunikasjonsutstyr	4 706
Sør-Afrika	Sensorer	870
Sør-Korea	Kommunikasjonsutstyr	1 700
Thailand	Kommunikasjonsutstyr, Navigasjonsutstyr (luftfart)	1 745
Tsjekkia	Kommunikasjonsutstyr	1 517
Tyskland	Spesielle materialer, Sensorer	1 738
USA	Kommunikasjonsutstyr, Sensorer, Navigasjonsutstyr (luftfart)	161 325
		459 325

10.15 Eksport av beskyttelseutstyr for bruk i humanitær minerydding

Tabell 10.10 fremstiller utførelsen av beskyttelsesutstyr for bruk i humanitær minerydding i 2020.

Tabell 10.10 Eksport av beskyttelsesutstyr for bruk i humanitær minerydding

Mottaker	Land
Danish Church Aid	Libanon, Libya, Syria
Danish Refugee Council / Danish Demining Group	Libya, Sør- Sudan, Ukraina
Handicap International – Humanity & Inclusion	Libanon
Humanity and Inclusion Office	Laos
ICRC	Irak
Interntional Organization for Migration	Nigeria
MONUSCO United Nations Organization Stabilization Mission in Democratic Republic of the Congo	Kongo
Norwegian People's Aid	Irak, Tadsjikistan
Tajikistan National Mine Action Center	Tadsjikistan
United Nations Mine Action Service (UNMAS)	Syria
Up! Africa SARL/German Armed Forces Technical Advisory Team	Senegal
Application Technology Service and Trade	Vietnam
NPA Kosovo Prishtina Office	Kosovo

10.16 Bedrifter som har rapportert om eksport i 2020

Oversikten viser bedriftene som har eksportert på grunnlag av innvilgede lisenser i 2020. Totalt 109 bedrifter rapporterte om eksport av forsvarsmateriell i 2020.

Tabell 10.11 Oversikt over bedrifter som har rapportert eksport i 2020

Aerospace Industrial Maintenance Norway AS	Axnes AS
Alcatel Submarine Networks Norway AS («ASN Norway»)	Benestad Solutions AS
Andøya Space Defence AS	Berget AS
Antikythera AS	Blaser Group Norway AS
AS Delprodukt	Bristow Norway AS
A-Tec AS	Chemring Nobel AS
Atlas Spedisjon AS	Comrod AS
	Data Respons R&D Services AS
	DIAB AS
	DNV GL AS
	DSG Technology AS
	Equipnor AS
	Fjord Defence AS
	Flightsafety International Norway AS
	Flir Unmanned Aerial Systems AS

Forsvaret	MB Hydraulikk AS
Forsvarets forskningsinstitutt	Metronor AS
Forsvarsmateriell	Nammo Raufoss AS
Freyr Devik AS	Norautron AS
Freyr Devik Heidi Devik Ekstrøm	Nordic Unmanned AS
Galleon Embedded Computing AS	Norma AS
GKN Aerospace Norway AS	Norsk Elektro Optikk AS
GRS Riflestocks AS	Norsk Luftambulanse AS
Hapro Electronics AS	Nortek AS
Hausken Lyddemper AS	Norwegian Special Mission AS
Heli-One (Norway) AS	NSSL Global Technologies AS
Hiddn Technology AS	Ontime Networks AS
Honeywell Hearing Technologies AS	Orica Norway AS
HTS Maskinteknikk AS	Oslo Skytesenter AS
Haaland Tynnplate AS	Otto Olsen AS
Impetus Advanced Finite Element Analyses AS	Pedersens Vaabenlager AS
Iveco Norge AS	Politiets Fellestjenester
Jaktia Jessheim AS	Pratt & Whitney Military Norway AS
Keytouch Technology AS	Primatec AS
Kitron AS	Pro Tech AS
KKC AS	Radionor Communications AS
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	Redskies Lasse Rognseth
Kongsberg Defence & Aerospace AS	Rheinmetall Nordic AS
Kongsberg Maritime AS	Rheinmetall Norway AS
Kongsberg Satellite Services AS	Robot Aviation AS
Kongsberg Seatex AS	Rofi AS
Krico Norway AS	Rohde & Schwarz Norge AS
KTA Naval Systems AS	Rolls-Royce Electrical Norway AS
Leonardo MW Limited Norway Branch	Rustfrie Bergh AS
Lesjøfors AS	Safety & Security Service AS
Lilltech AS	Sandnes Arms DA
Lindesnes Våpen Helge Sten Nilsen	Schou AS
Lockheed Martin Global INC Norsk avdeling av utenlandske ENHT	Siemens Energy AS
Magne Landrø AS	Sintef Ocean AS
Malm Orstad AS	Skytec AS
	Skytterlinken AS

Steertec Raufoss AS
Steinert Sensing Systems AS
Svemko AS
Swenor Import AS
SAAB Technologies Norway AS
T & G Elektro AS
Tamek AS
Thales Norway AS
Tinex AS
Transmark Subsea AS
Tronrud Engineering AS

Umoe Mandal AS
Vinghøg AS
Våpensmia AS
Water Linked AS
XXL Grossist Norge AS

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Utenriksdepartementet 11. juni 2021 om eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2020, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Vareliste I – Forsvarsrelaterte varer**

Utenriksdepartementets vareliste I – forsvarsrelaterte varer (dette er en indikativ liste, og listen i sin helhet finnes på www.eksportkontroll.no)

ML1	Glattborete våpen med kaliber mindre enn 20 mm, automatiske våpen med kaliber 12,7 mm eller mindre samt tilhørende komponenter	ML10	Luffartøy, UAV, flymotorer og utstyr til fly samt komponenter
ML2	Glattborete våpen med kaliber 20 mm eller større, andre våpen med kaliber større enn 12,7 mm samt tilhørende komponenter	ML11	Elektronisk utstyr som ikke er spesifisert i andre ML kategorier
ML3	Ammunisjon og tennmekanismer	ML12	Våpensystemer med kinetisk energi
ML4	Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosive midler samt tilhørende komponenter	ML13	Ballistisk beskyttelse eller beskyttelsesutstyr og komponenter
ML5	Ildledningsutstyr og tilhørende varslingsystemer og komponenter	ML14	Militært treningsutstyr, simulatorer for våpenbruk og komponenter
ML6	Kjøretøy og komponenter	ML15	Billed-/videoutstyr og deres motmidler og komponenter
ML7	Kjemisk eller biologisk giftige midler, radioaktive materialer samt utstyr og utgangsstoffer.	ML16	Halvfabrikata komponenter for utstyr i andre ML kategorier
ML8	Energetiske materialer samt utgangsstoffer.	ML17	Diverse utstyr og materialer
ML9	Krigsskip, marint utstyr og andre overflatefartøy	ML18	Produksjonsutstyr og komponenter
		ML19	Energivåpen
		ML20	Superledende utstyr
		ML21	Programvare
		ML22	Teknologi

Vedlegg 2**Lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. [eksportkontrollen]**

Dato	
Departement	Utenriksdepartementet
Sist endret	LOV-2016-05-27-14 fra 01.01.2017
Ikrafttredelse	18.12.1987
Korttittel	Eksportkontrollen – ekspktrl

Lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. [eksportkontrollen]

Lovens tittel endret ved lov 22 juni 1990 nr. 35.

§ 1. Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 131, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt i første punktum. Det kan settes vilkår for tillatelsene.

Kongen kan likeså sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.

Kongen gir nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.

Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 35, 17 juni 2005 nr. 56 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 632), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 2. Enhver plikter å gi departementet den bistand og de opplysninger som kreves for å kontrollere at bestemmelsene i loven eller i forskriftene gitt i medhold av den blir fulgt.

Til dette formål kan departementet foreta inspeksjon og kreve innsyn i registrerte regn-

skapsopplysninger, regnskapsmateriale, forretningspapirer og andre dokumenter som kan ha betydning. Departementet kan foreta kontrollen selv eller la oppnevnte sakkyndige gjøre det. I forbindelse med kontrollen skal departementet få tilgang til kontor- og bedriftslokaler og nødvendig hjelp og rettledning. Klage etter forvaltningslovens §§ 14 og 15 har ikke oppsettende virkning med mindre underinstansen eller klageinstansen fastsetter det.

Pliktene etter første og annet ledd gjelder uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Med de unntak som følger av bestemmelsene foran, har enhver taushetsplikt om det de får kunnskap om etter denne lov. Taushetsplikten er likevel ikke til hinder for

1. at opplysningen brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan de brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
2. at opplysningene er tilgjengelige for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk av veiledning i andre saker,
3. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om et foretaks forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet når det er nødvendig for å fremme avgiverorganets oppgaver etter denne lov,
4. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller

forfølging av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver,

5. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

Departementet kan videre bestemme at offentlige organer som har med fastsettingen av formues- og inntektsskatt og kontrollen med merverdiavgiften å gjøre, skal få adgang til å gjøre seg kjent med de opplysninger som er gitt etter denne lov.

Forvaltningslovens §§ 13 til 13 e gjelder ikke.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 3. Departementet kan kreve beslag i regnskapsmateriale m.v. som nevnt i § 2 annet ledd. Er det grunn til å tro at det finnes slikt materiale, og gir forholdene ellers grunn til det, kan departementet kreve ransaking av kontorlokale og alle andre steder som ikke er privat hjem.

Krav om ransaking eller beslag skal rettes til politiet. Om den videre behandling av kravet gjelder reglene i straffeprosessloven så langt de passer. Den kravet rettes mot skal ha partsrettigheter etter straffeprosessloven og i den grad det er nødvendig for virksomheten, tilgang til det beslaglagte. Han blir likevel ikke av den grunn å regne som siktet for en straffbar handling. Straffeprosesslovens § 204 gjelder tilsvarende. Retten avgjør uten hensyn til § 212 første ledd i straffeprosessloven hvilke dokumenter mm. som retten skal se igjennom.

Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 4. Når departementet krever ransaking eller beslag for å få opplysninger om et forhold som vedkommende er siktet eller tiltalt for, skal kravet behandles i særskilt sak etter reglene i § 3 annet ledd. Det samme gjelder når departementet krever å få se dokumenter mm. som ligger hos retten eller påtalemyndigheten uten at det er avgjort om de kan brukes i straffesaken. Hvis retten godtar kravet fra departementet, kan den sette som vilkår at opplysningene ikke skal benyttes i forbindelse med etterforskningen i straffesaken før det er endelig avgjort om påtalemyndigheten kan benytte dem i denne saken. Får påtalemyndigheten ikke medhold i sitt krav, kan departementet ikke gi opplysningene eller dokumentene videre til påtalemyndigheten med mindre det er lovlig etter de regler som ellers gjelder deres taushetsplikt ved straffbare handlinger.

§ 5. Dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud, straffes med bøter eller med fengsel inntil fem år eller med begge deler den som:

1. utfører varer, teknologi eller tjenester i strid med denne lov eller forskrift som er gitt i medhold av den, eller
2. overtrer noe vilkår som er satt i medhold av denne lov, eller
3. muntlig eller skriftlig gir uriktige opplysninger om forhold som er av betydning for adgangen til å utføre varer, teknologi eller tjenester når det skjer
  - a. i erklæring avgitt til bruk for offentlig myndighet eller noen som handler på vegne av offentlig myndighet, i anledning av utførsel eller søknad om tillatelse til utførsel,
  - b. i erklæring som skal sette en annen i stand til å gi slik erklæring som er nevnt under punkt a, eller
4. på annen måte overtrer bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov.

Uaktsom overtredelse som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil to år.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6. (Opphevet ved lov 20 juli 1991 nr. 66.)

§ 7. Departementet kan pålegge et foretak eller en person som ikke oppfyller sin opplysningsplikt etter § 2 en daglig, løpende mulkt, inntil opplysningsplikten er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført.

Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen gir nærmere forskrifter om fastsettelse, beregning og ettergivelse av tvangsmulkt.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 8. Loven trer i kraft straks. Forskrifter om kontroll av strategisk eksport gitt i medhold av Mellombels lov av 13. desember 1946 nr. 30 om utførsleforbud gjelder inntil videre.

Loven kommer ikke til anvendelse på tillatelser som er gitt før loven trer i kraft. Tjenesteytinger og meddelelse av teknologi mv. etter lovens ikrafttreden krever likevel tillatelse etter denne lov selv om de knytter seg til tidligere gitte tillatelser.

Vedlegg 3

Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester

Dato	FOR-2013-06-19-718
Departement	Utenriksdepartementet
Avd/dir	Avd. for sikkerhetspolitikk og nordområdene
Publisert	I 2013 hefte 9
Ikrafttredelse	19.06.2013
Sist endret	FOR-2020-05-11-994
Endrer	FOR-1989-01-10-51
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1987-12-18-93-§1, FOR-1987-12-18-967
Kunngjort	25.06.2013 kl. 15.30
Rettet	24.09.2013 (EØS-henvisninger og § 2)
Korttittel	Forskrift om eksport av forsvarsmateriell mv.

Innholdsfortegnelse

- Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester
- Innholdsfortegnelse
- Kap. 1. Innledende bestemmelser
- Kap. 2. Lisens
- Kap. 3. Eksport av forsvarsrelaterte varer til mottakere i EØS
- Kap. 4. Sertifisering av norske foretak som mottakere i EØS
- Kap. 5. Registrering, rapportering og oppfølging
- Kap. 6. Generelle bestemmelser
- Kap. 7. Sluttbestemmelser
- Vedlegg I Liste I – forsvarsrelaterte varer (2019)
- Vedlegg II Liste II – flerbruksvarer (2019)

Hjemmel: Fastsatt av Utenriksdepartementet 19. juni 2013 med hjemmel i lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 1, jf. delegeringsvedtak 18. desember 1987 nr. 967.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 3q (direktiv 2009/43/EF som endret ved direktiv 2019/514/EU), nr. 18 (rekommendasjon (EU) 2018/2050) og nr. 19 (rekommendasjon (EU) 2018/2051) og nr. 20 (rekommendasjon (EU) 2018/2052).

Endringer: Endret ved forskrifter 30 juni 2014 nr. 898, 9 sep 2014 nr. 1163, 13 feb 2015 nr. 124, 12 jan 2016 nr. 32, 21 des 2016 nr. 1831, 6 juni 2017 nr. 740, 26 jan 2018 nr. 136, 9 april 2019 nr. 494, 9 april 2019 nr. 622, 11 mai 2020 nr. 994.

Rettelser: 24.09.2013 (EØS-henvisninger og § 2).

Kap. 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Hva forskriften omfatter

Forskriften gjelder eksport av nærmere angitte varer, teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer, samt visse tjenester.

Særlige bestemmelser gjelder for eksport av angitte ytelser fra en leverandør i en EØS-stat til en mottaker i en annen EØS-stat når det uttrykkelig fremgår av denne forskrift.

§ 2. Definisjoner

(1) Med *forsvarsrelaterte varer* menes de produkter som til enhver tid er oppført på liste I som utgjør vedlegg I til denne forskrift.

(2) Med *flerbruksvarer* menes de produkter som til enhver tid er oppført på liste II som utgjør vedlegg II til denne forskrift.

(3) Med *eksport* menes enhver utførsel fra norsk tollområde av varer, tjenester og teknologi som omfattes av denne forskrift.

(4) Med *overføring* menes eksport av forsvarsrelaterte varer fra en leverandør eller tollager i en EØS-stat til en mottaker i en annen EØS-stat.

(5) Med *leverandør* menes enhver juridisk eller fysisk person som er rettslig ansvarlig for eksport av ytelser etter denne forskrift.

(6) Med *mottaker* menes enhver juridisk eller fysisk person som er rettslig ansvarlig for mottak av ytelser etter denne forskrift.

(7) Med *lisens* menes tillatelse fra Utenriksdepartementet til å eksportere nærmere angitte ytelser til en juridisk eller fysisk person.

(8) Med *overføringslisens* menes tillatelse fra nasjonale myndigheter i en EØS-stat, som gir leverandøren rett til å overføre forsvarsrelaterte varer til en mottaker i annen EØS-stat.

(9) Med *transitt* menes transport av varer over norsk tollområde uten omlasting, når avsender og mottaker befinner seg utenfor norsk tollområde.

Kap. 2. Lisens

§ 3. Lisensplikt

Eksport av visse varer, nærmere angitt teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske data-pakker eller produksjonsrettigheter for varer eller visse tjenester krever lisens fra Utenriksdepartementet om ikke annet følger av denne forskrift. Departementet avgjør i tvilstilfeller om en ytelse er lisenspliktig eller ikke. Lisensplikten gjelder også ved eksport av varer fra tollager.

§ 4. Lisensplikt etter varelistene

Eksport av varer og teknologi oppført på liste I og liste II som utgjør vedlegg til denne forskrift, krever lisens fra Utenriksdepartementet. Lisensplikten knyttet til liste I gjelder også for materiell som har vært særlig konstruert eller modifisert for militært formål, uavhengig av nåværende tilstand.

0 Endret ved forskrift 9 sep 2014 nr. 1163.

§ 5. Lisensplikt for tjenester

Tjenester knyttet til varer og teknologi oppført på liste I og II samt tjenester for øvrig som kan tjene til å utvikle et lands militære evne, som ytes i utlandet eller her i landet for bruk i utlandet, krever lisens fra Utenriksdepartementet.

§ 6. Lisensplikt for handel og formidling

Handel, formidling eller annen bistand ved salg av varer og teknologi som omfattes av liste I fra et fremmed land til et annet, krever lisens fra Utenriksdepartementet. Tilsvarende gjelder ved formidling av varer oppført i liste II samt tilhørende teknologi og tjenesteytelse der det er kjent eller grunn til å forstå at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglegemer, og i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.

§ 7. Lisensplikt for øvrige varer, teknologi og tjenester

I tillegg til liste I og II er eksport av følgende varer, teknologi og tjenester lisenspliktige:

- enhver vare, teknologi og tjenesteytelse der eksportøren er kjent med eller har grunn til å forstå at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglementer. Tilsvarende regler gjelder for eksport av enhver vare, teknologi eller tjeneste som kan benyttes til utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen,
- enhver vare, teknologi eller tjeneste til militær bruk til områder som er underlagt våpenembargo vedtatt av FN's sikkerhetsråd med hjemmel i FN-paktens kapittel VII eller andre tiltaksregimer Norge har sluttet seg til,
- enhver vare, teknologi og tjeneste til militær bruk til områder hvor det er krig, krig truer eller til land hvor det er borgerkrig.
- enhver vare, teknologi og tjeneste som direkte kan tjene til å utvikle en stats militære evne på en måte som ikke er forenlig med vesentlige norske sikkerhets- og forsvarsinteresser.

§ 8. Unntak fra lisensplikt

Lisensplikten i § 3, jf. § 4 – § 7, gjelder ikke for:

- a) varer oppført på Liste II i utenlandsk eie og som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med utstilling og demonstrasjon,
- b) redningsutstyr og oljevernutstyr som utføres i forbindelse med hjelpeaksjoner,
- c) skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som utføres i henhold til våpenloven, jf. forskrift 25. juni 2009 nr. 904 om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, femte del,
- d) varer som utføres til den europeiske romorganisasjonen ESA, eller en representant for denne, og som er strengt nødvendig for organisasjonens offisielle virksomhet. Unntaket gjelder bare for leveranser til ESAs medlemsland,
- e) varer oppført på liste II som utelukkende er i transitt gjennom norsk tollområde, når avsender og mottaker befinner seg utenfor norsk tollområde. Det samme gjelder varer oppført på liste I dersom både avsender og mottaker befinner seg innenfor EØS,
- f) varer, teknologi og tjenester til bruk på norsk kontinentalsokkel,
- g) varer, teknologi og tjenester til bruk om bord på norskeide skip under norsk flagg og norskeide luftfartøyer, i utenriksfart,
- h) forsvarsrelaterte varer og flerbruksvarer som eies eller disponeres av norsk forsvars- eller politimyndighet når varene skal benyttes av norske styrker i utlandet. Unntaket gjelder også for slike varer når de inngår i flernasjonalt logistikkstøtte som nevnte myndigheter har inngått avtale om, eller som sendes ut for reparasjon, vedlikehold, oppdatering eller lignende, med retur til Norge. Forsvars- og politimyndighetene skal hvert år, innen 15. februar, sende rapport til Utenriksdepartementet om all utførsel av forsvarsrelaterte varer som nevnt ovenfor i det foregående kalenderår,
- i) forsvarsrelaterte varer og flerbruksvarer som eies eller disponeres av et NATO-lands eller en EØS-stats forsvars- eller politimyndighet som er lagret i Norge eller som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med oppdrag, øvelse eller trening.

0 Endret ved forskrifter 30 juni 2014 nr. 898, 11 mai 2020 nr. 994.

Kap 3. Eksport av forsvarsrelaterte varer til mottakere i EØS

§ 9. Overføringslisens

Overføring av forsvarsrelaterte varer til mottakere i EØS kan kun skje på grunnlag av en generell overføringslisens, en global overføringslisens eller en individuell overføringslisens utferdiget av Utenriksdepartementet. Reglene om overføringslisenser gjelder kun forsvarsrelaterte varer oppført på liste I som utgjør vedlegg til denne forskrift.

§ 10. Generell overføringslisens

Generelle overføringslisenser for forsvarsrelaterte varer kunngjøres av Utenriksdepartementet. Lisensene kan benyttes av leverandører i Norge etter forutgående registrering hos Utenriksdepartementet. Generelle overføringslisenser gjelder bestemte varekategorier, til en kategori eller kategorier av mottakere i EØS og det kan settes særlige vilkår for lisensene.

Generelle overføringslisenser kan benyttes dersom:

- a) mottakeren inngår i en EØS-stats væpnede styrker eller en offentlig oppdragsgiver på forsvarsområdet som foretar innkjøp som utelukkende skal brukes av en EØS-stats væpnede styrker eller,
- b) mottakeren er et foretak som er sertifisert i samsvar med § 13 eller,
- c) overføringen gjøres med sikte på demonstrasjon, evaluering eller utstilling eller,
- d) overføringen gjøres med sikte på vedlikehold eller reparasjon, dersom mottakeren er den opprinnelige leverandøren av de forsvarsrelaterte varene.

Slike lisenser kan for tilfellene c) og d) også benyttes ved retur fra Norge av forsvarsrelaterte varer mottatt ved tilsvarende lisens fra en annen EØS-stat.

0 Endret ved forskrifter 30 juni 2014 nr. 898, 11 mai 2020 nr. 994.

§ 11. Global overføringslisens

Ved overføring av forsvarsrelaterte varer som ikke omfattes av en generell overføringslisens, kan Utenriksdepartementet, etter skriftlig søknad fra leverandør i Norge, utferdige en global overføringslisens. Lisensene gis for en periode på tre år med mulighet for forlengelse. Globale overføringslisenser gjelder bestemte forsvarsrelaterte

varer eller kategorier av varer til mottakere eller kategori av mottakere i en eller flere EØS-stater. Det kan settes særlige vilkår for lisensene.

§ 12. Individuell overføringslisens

Ved overføring av forsvarsrelaterte varer som ikke omfattes av en generell overføringslisens og en global overføringslisens ikke kan innvilges, kan Utenriksdepartementet, etter skriftlig søknad fra leverandør i Norge, utferdige en individuell overføringslisens. Lisensen gjelder en spesifisert mengde forsvarsrelaterte varer til en mottaker i en EØS-stat i en eller flere sendinger.

En individuell overføringslisens skal benyttes dersom:

- a) søknaden om overføringslisens er begrenset til en overføring,
- b) det er nødvendig for å beskytte Norges grunnleggende sikkerhetsinteresser, eller av hensyn til den offentlige orden,
- c) det er nødvendig for å overholde Norges internasjonale forpliktelser, eller
- d) det er tungtveiende grunner til å tro at leverandøren ikke vil være i stand til å oppfylle vilkårene for å få en global overføringslisens.

Kap. 4. Sertifisering av norske foretak som mottakere i EØS

§ 13. Sertifisering av foretak i Norge

Utenriksdepartementet kan, etter skriftlig søknad, sertifisere foretak etablert i Norge for mottak av forsvarsrelaterte varer under generelle overføringslisenser kunngjort av andre EØS-stater.

Utenriksdepartementet skal gjennom sertifiseringen vurdere det mottakende foretaks pålitelighet, særlig med hensyn til foretakets evne til å overholde eksportbegrensningene for forsvarsrelaterte produkter mottatt i henhold til en generell overføringslisens fra en annen EØS-stat. Ved vurderingen vil det særlig legges vekt på følgende kriterier:

- a) dokumentert erfaring fra forsvarsvirksomhet, der det særlig tas hensyn til foretakets historikk med hensyn til overholdelse av eksportrestriksjoner, eventuelle rettsavgjørelser i denne forbindelse, eventuelle tillatelser til å produsere eller markedsføre forsvarsrelaterte varer, og hvorvidt foretaket har erfarent lederpersonale,
- b) relevant industriell virksomhet i forbindelse med forsvarsrelaterte varer i EØS, særlig evne til system-/delsystemintegrasjon,

- c) særskilt utpeking av en overordnet leder som skal være personlig ansvarlig for overføringer og eksport,
- d) en skriftlig erklæring fra foretaket, undertegnet av den overordnede lederen nevnt i bokstav c), om at foretaket vil iverksette alle nødvendige tiltak for å overholde og håndheve alle særlige vilkår knyttet til sluttbruk og eksport av hver bestanddel eller hver vare det har mottatt,
- e) en skriftlig erklæring fra foretaket, undertegnet av den overordnede lederen nevnt i bokstav c), om at det med behørig aktsomhet, som svar på anmodninger og forespørsler fra Utenriksdepartementet, vil fremskaffe detaljerte opplysninger om sluttbrukere eller sluttbruk av alle eksporterte varer som er overført eller mottatt i henhold til en overføringslisens fra en annen EØS-stat,
- f) en beskrivelse, kontrassegnert av den overordnede lederen nevnt i bokstav c), av det interne programmet for sikring av samsvar med kravene eller av foretakets ledelsessystem for overføring eller eksport. I den nevnte beskrivelsen skal det gis nærmere opplysninger om de organisasjonsmessige, menneskelige og tekniske ressursene ledelsen rår over i forbindelse med overføringer og eksport, ansvarskjeden i foretaket, internkontrollrutiner, holdningsskapende tiltak og opplæring av personalet, fysiske og tekniske sikkerhetsordninger, journalføring og sporbarhet av overføringer og eksport.

0 Endret ved forskrift 30 juni 2014 nr. 898.

§ 14. Utstedelse av sertifikat

Utenriksdepartementet utsteder et sertifikat til godkjente mottakende foretak i Norge. Sertifikatet skal inneholde informasjon om utstedende myndighet, foretakets navn og adresse, gyldighetstid samt en erklæring om at foretaket oppfyller kravene til sertifisering. Sertifikatet kan også inneholde vilkår knyttet til innhenting av informasjon som er nødvendig for kontroll av om kriteriene i § 13, 2. ledd er oppfylt samt suspensjon eller tilbakekalling av sertifikatet.

Sertifikatets gyldighetstid fastsettes av Utenriksdepartementet, men kan ikke overstige fem år.

Sertifiserte foretak i Norge vil bli meldt inn til EUs sentrale register og som publiseres på EU-kommisjonens hjemmeside.

§ 15. Kontroll med sertifiserte foretak

Utenriksdepartementet vil minst hvert tredje år kontrollere at mottakende foretak oppfyller kravene for sertifisering, jf. § 13, 2. ledd, samt eventuelle vilkår fastsatt i sertifikatet, jf. § 14. Dersom det sertifiserte foretaket ikke lenger oppfyller kravene vil Utenriksdepartementet pålegge foretaket å iverksette tiltak for å sikre oppfyllelse av samtlige krav og vilkår. Utenriksdepartementet kan også suspendere eller tilbakekalle sertifiseringen.

Kap 5. Registrering, rapportering og oppfølging

§ 16. Registrering

Leverandøren skal føre et detaljert og fullstendig register over eksport av forsvarsrelaterte varer oppført på liste I som utgjør vedlegg til denne forskrift. Registeret skal inneholde dokumenter med følgende opplysninger:

- a) en beskrivelse av varen og dens referanse til liste I,
- b) mengde og verdi,
- c) overføringsdatoer,
- d) leverandørens og mottakerens navn og adresse,
- e) dersom det er kjent eller påkrevet etter § 24, sluttbruken og sluttbrukeren av varen,
- f) dokumentasjon på at opplysninger vedrørende eksportbegrensninger er oversendt mottakeren,
- g) tolldeklarasjon med ekspedisjons- og løpenummer.

§ 17. Rapportering

Leverandøren skal rapportere til Utenriksdepartementet kvartalsvis, på fastsatt skjema, om all eksport og overføring av forsvarsrelaterte varer oppført på liste I.

§ 18. Arkivering

Leverandøren skal oppbevare registre og lisenser i minst ti år fra utløpet av det kalenderåret eksporten fant sted. Utenriksdepartementet kan pålegge leverandøren å fremvise denne dokumentasjonen for kontroll.

§ 19. Informasjon om vilkår

Leverandøren skal informere mottakerne om vilkår for lisensen, herunder begrensninger i forbindelse med sluttbruk eller re-eksport.

§ 20. Oppfølging av eksport

Leverandøren skal påse at forsvarsrelaterte varer, flerbruksvarer, teknologi eller tjenester som overføres eller eksporteres, er i samsvar med innvilget lisens, går til fastsatt bestemmelsessted, ikke fraviket godkjent beskrivelse eller kvantum angitt i lisensen, samt at eksporten skjer innen den gyldighetstid og på de særlige vilkår som er fastsatt i lisensen.

§ 21. Kontroll ved eksport

Leverandøren skal ved eksport av lisenspliktige varer og teknologi legge frem gyldig lisens for tollmyndigheten senest ved fremleggelse av tolldeklarasjon.

Kap 6. Generelle bestemmelser

§ 22. Lisenssøknad

Lisenssøknad skal fremmes skriftlig og på fastsatt skjema undertegnet av den som har fullmakt til å handle på leverandørens vegne. For overføringslisenser gjelder også særskilte regler i kap. 3.

Leverandøren skal legge frem alle opplysninger og dokumentasjon som Utenriksdepartementet finner nødvendig for behandling av søknaden.

At bindende avtaler er inngått eller at betaling er mottatt vil ikke kunne legges til grunn for innvilgelse av tillatelse til utførsel. Ved avtaler om eksport av lisenspliktige varer bør det alltid tas forbehold om at søknad om lisens innvilges.

0 Endret ved forskrift 6 juni 2017 nr. 740.

§ 23. Vilkår for innvilgelse av lisens

Utenriksdepartementet kan sette vilkår i tråd med formålet til lov 18. desember 1987 nr. 93 for innvilgelse av lisens i medhold av denne forskrift.

§ 24. Sluttbrukererklæring

Utenriksdepartementet kan kreve at leverandøren fremlegger en sluttbrukererklæring.

§ 25. Tilbakekalling av lisens

Lisens gitt i medhold av denne forskrift kan tilbakekalles, suspenderes eller begrenses dersom leverandøren misbruker lisensen eller misligholder vilkårene i denne. Det samme gjelder dersom leverandøren handler i strid med bestemmelser gitt i denne forskrift. Lisens kan også tilbake-

kalles, suspenderes eller begrenses dersom det fremkommer nye opplysninger eller de politiske eller faktiske forhold i mottakerstaten eller området endres, og dette vesentlig endrer grunnlaget for lisensen. For øvrig gjelder de alminnelige regler om omgjøring av enkeltvedtak.

§ 26. Endring, forlengelse og overdragelse av lisens

Leverandøren må søke Utenriksdepartementet om endring eller forlengelse av innvilgede lisenser samt for å overdra slike til andre.

§ 27. Retur av lisens

Lisenser som ikke er benyttet eller ikke kan benyttes som forutsatt, returneres til Utenriksdepartementet med en redegjørelse for årsaken. Det samme gjelder om en innvilget lisens har gått tapt.

Kap 7. Sluttbestemmelser

§ 28. Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 10. januar 1989 nr. 51 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi.

Vedlegg I

Liste I – forsvarsrelaterte varer (2019)

0 Endret ved forskrifter 30 juni 2014 nr. 898, 13 feb 2015 nr. 124, 21 des 2016 nr. 1831, 6 juni 2017 nr. 740, 26 jan 2018 nr. 136, 9 april 2019 nr. 494, 9 april 2019 nr. 622, 11 mai 2020 nr. 994.

Vedlegg II

Liste II – flerbruksvarer (2019)

0 Endret ved forskrifter 13 feb 2015 nr. 124, 12 jan 2016 nr. 32, 21 des 2016 nr. 1831, 26 jan 2018 nr. 136, 9 april 2019 nr. 494, 11 mai 2020 nr. 994.

Vedlegg 4

Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militære formål av 28. februar 1992¹

1.1 Anvendelsesområde

Disse retningslinjene gjelder Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsrelaterte varer, materiell som har vært særlig konstruert eller modifisert for militært formål, samt teknologi og tjenester for militære formål, jf. lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (eksportkontrollloven) og forskrift av 19. juni 2013 nr 718 om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester (eksportkontrollforskriften). Retningslinjene kan også anvendes ved eksport av flerbruksvarer samt tilhørende teknologi og tjenester til militær sluttbruk. Retningslinjene gjelder ikke for leveranser av ubetydelig omfang og som ikke er for militær bruk eller for politibruk.

1.2 Formål

Formålet med retningslinjene er å utdype prosedyrene for og de kriterier som vektlegges ved Utenriksdepartementets behandling av søknader som beskrevet i punkt 1.1.

1.3 Adgang til fravikelse

Departementet kan fravike retningslinjene i enkeltsaker der særlige hensyn gjør seg gjeldene.

2. Overordnede prinsipper og vurderingskriterier

2.1 Grunnlag for vurderingen

Utgangspunktet for vurderingen av søknader som beskrevet i 1.1 er Regjeringens erklæring av

11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato sammenholdt med Stortingets enstemmige presisering i 1997, jf. 2.2. Regjeringen anser Stortingets vedtak som et bindende pålegg, og eksportreguleringen skal sikre at det blir fulgt.

EUs felles holdning om våpeneksport (2008/944/CSFP) artikkel 2 og FN-avtalen om handel med konvensjonelle våpen (ATT) av 3. april 2013 artikkel 6 og 7, jf. vedlegg A og B, danner også grunnlag for vurdering av slike søknader.

2.2 Regjeringens erklæring, Stortingets vedtak og Stortingets presisering

a) Regjeringens erklæring av 1959

Det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig.

b) Stortingets vedtak av 1959

Stortinget tar til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.

c) Stortingets presisering av 1997

Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter.

¹ Sist revidert 5. november 2014
Pkt. 2.3 bokstav b) oppdatert 6. mai 2019

2.3 Særlige avslagsgrunnlag

I tillegg til prinsippene som følger av Regjeringens erklæring og Stortingets vedtak, skal søknader som beskrevet i 1.1 avslås med grunnlag i vedlegg A (Kriterium 1–4) og vedlegg B (artikkel 6–7) dersom:

- a) dette er uforenlig med Norges internasjonale forpliktelser (jf K1, og ATT artikkel 6),
- b) det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres kan bli brukt til intern undertrykking, til å krenke grunnleggende menneskerettigheter eller til å begå alvorlige brudd på internasjonal humanitærrett (jf. K2, og ATT artikkel 7),
- c) eksport vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende motsetninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten (jf K3),
- d) det er åpenbar fare for at den påtenkte mottakeren vil bruke den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, til å angripe en annen stat eller tvinge gjennom territorialkrav med makt (jf K4),
- e) det foreligger kunnskap om at det militære utstyret vil kunne bli brukt til å begå folkemord, forbrytelser mot menneskeheten eller krigsforbrytelser (jf ATT artikkel 6),
- f) det er overveiende sannsynlig at det militære utstyret vil innebære brudd på internasjonale regler om terrorisme og regler om transnasjonal organisert kriminalitet (jf ATT artikkel 7).

2.4 Særlige vurderingskriterier

I tillegg til prinsippene som følger av Regjeringens erklæring og Stortingets vedtak, skal det ved vurdering av søknader som beskrevet i 1.1 med grunnlag i vedlegg A (Kriterium 5–8) og vedlegg B (artikkel 7) særlig tas hensyn til:

- g) den nasjonale sikkerheten i Norge, allierte og vennligsinnede land (jf K5),
- h) kjøperlandets atferd overfor verdenssamfunnet, særlig med hensyn til landets holdning til terrorisme, hvilke allianser det har inngått, og respekten for folkeretten (jf K6),
- i) risiko for at den militære teknologien eller det militære utstyret skal bli ulovlig omsatt i kjøperlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår (jf K7),
- j) forenligheten mellom eksporten av militær teknologi og militært utstyr og mottaker-

landets økonomiske og tekniske evne, samtidig som det tas hensyn til at det er ønskelig at stater kan dekke sine legitime sikkerhets- og forsvarsbehov med minst mulig innsats av menneskelige og økonomiske ressurser til våpen (jf K8),

- k) risikoen for at våpeneksporten kan bli brukt til å gjennomføre alvorlig kjønnsbasert vold eller vold mot kvinner og barn (jf ATT artikkel 7).

3. Varekategorier og landgrupper

3.1 Varekategorier

Ved behandling av søknader benyttes følgende varekategorier:

a) Varekategori A:

Kategorien omfatter våpen, ammunisjon og visse typer militært materiell. I tillegg omfattes annet materiell med strategisk kapasitet som vesentlig kan påvirke de militære styrkeforhold ut over nærområdet.

b) Varekategori B:

Kategorien omfatter øvrige forsvarsrelaterede varer som ikke har egenskaper eller bruksområder som definert for varekategori A.

3.2 Landgrupper

Ved behandling av søknader benyttes følgende landgrupper:

- a) *Landgruppe 1* består av de nordiske land og NATOs medlemsland, samt enkelte særskilt nærstående land.
- b) *Landgruppe 2* består av andre land enn de som omfattes av gruppe 1 og som er godkjent etter regjeringsbehandling som mottakere av varer i kategori A.
- c) *Landgruppe 3* består av land utenfor gruppe 1 og 2 og som Norge ikke selger våpen og ammunisjon som definert som varekategori A til, men som etter vurdering kan motta annet materiell som definert som varekategori B.
- d) *Landgruppe 4* er land som Norge ikke selger A- eller B-materiell til fordi de befinner seg i et område hvor det er krig eller krig truer, land hvor det er borgerkrig eller land hvor en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område tilsier at eksport av våpen og militært materiell ikke bør finne sted, eller land som er omfattet av bindende sanksjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd eller andre tiltaksregimer som Norge har sluttet seg til.

4. Eksport av varer med selvstendig funksjon

4.1 Endelig mottakerland

Ved eksport av varer med selvstendig funksjon skal søknaden alltid vurderes ut fra endelig mottakerland uavhengig av om eksport skjer direkte eller via tredjeland.

4.2 Varekategori A

Ved eksport av varer med selvstendig funksjon i varekategori A legges følgende kriterier til grunn:

- a) Eksport av varer i kategori A kan ikke finne sted til andre sluttbrukere enn statlige myndigheter. Eksport av jakt og konkurransevåpen kan likevel finne sted til myndighetsgodkjente mottakere i mottakerstaten.
- b) Eksport av varer i kategori A vil normalt tiltales når kunden er, eller opptre på vegne av, forsvarsmyndigheter i land i gruppe 1, såfremt dokumentasjon som godtgjør dette foreligger.
- c) Eksport av varer i kategori A til land utenfor gruppe 1 vil kreve regjeringsbehandling. Land som blir godkjent som mottakere av varer i kategori A etter regjeringsbehandling, utgjør gruppe 2. Innvilgelse av lisens i slike tilfeller forutsetter fremlegging av myndighetsbekreftet sluttbrukererklæring med reeksport-klausul, dvs. erklæring som fastslår at reeksport ikke må finne sted uten norske myndigheters godkjenning.

4.3 Varekategori B

For eksport av varer i kategori B vil det normalt kunne tilstås lisens for land i gruppe 1, 2 og 3 såfremt tilfredsstillende dokumentasjon på sluttbruk og sluttbruker er fremlagt.

4.4 Landgruppe 4

Eksport av kategori A- og kategori B-produkter kan ikke finne sted til land i gruppe 4, med mindre særlige hensyn gjør seg gjeldende.

5. Eksport av materiell opprinnelig konstruert eller modifisert for militært formål

5.1 Materiell uten militær bruksverdi

Ved eksport av materiell opprinnelig konstruert eller modifisert for militært formål, men som vurderes å ikke lenger ha noen militær bruksverdi, kan lisens innvilges til mottakere i landgruppene 1, 2 og 3, såfremt tilfredsstillende dokumentasjon på sluttbruk og sluttbruker er fremlagt.

6. Eksport av deler (delleveranser)

6.1 Definisjon

Med delleveranser menes leveranser av varer som ikke har noen selvstendig funksjon.

6.2 Delleveranse under samarbeidsavtaler

Ved delleveranser under samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i andre land, skal eksportlisens gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter. Samarbeidsavtaler med land og bedrifter i landgruppe 1 bør normalt godkjennes, såfremt de norske deler, delsystemer eller komponenter samordnes med deler fra andre leveringskilder, og at det ferdige produkt ikke fremstår som norsk. Det kan i disse tilfellene avstås fra dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt.

6.3 Andre delleveranse

- a) Ved delleveranser til prosjekter som ikke er myndighetsgodkjente, og der leveransen er basert på markedstilgjengelig teknologi og kundens produktbeskrivelse, skal lisens i alminnelighet innvilges til de land som ikke tilhører gruppe 4, dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk. Det kan i disse tilfellene avstås fra dokumentasjon for sluttbruk.
- b) Søknad om eksportlisens for delleveranser av annen type enn nevnt i 6.2 og 6.3 a) skal behandles på samme måte som ved eksport av sluttproduktet.

7. Eksport av teknologi, herunder bl. a. produksjonsrettigheter og tekniske data

7.1 Definisjon

Med teknologi menes her innsikt som er avgjørende for å utvikle, produsere, vedlikeholde eller bruke en vare.

7.2 Produksjonsrettigheter

Søknad om overføring av produksjonsrettigheter skal behandles med sikte på å sikre at overføringen ikke har som formål å omgå norsk eksportregulering.

7.3 Eksport av teknologi under godkjente samarbeidsavtaler

Ved eksport av teknologi som inngår i samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i

andre land, skal lisens innvilges såfremt avtalen er godkjent av norske myndigheter.

7.4 Eksport av teknologi utenfor godkjente samarbeidsavtaler

a) Generelt

Ved behandlingen av søknader om eksport som ikke er ledd i myndighetsgodkjent samarbeid, skal det bringes på det rene hvilken kategori det ferdige produkt vil tilhøre.

b) Produksjonsrettigheter i varekategori A

Ved eksport av produksjonsrettigheter for en vare i kategori A, kan tillatelse bare gis for overføring til land i gruppene 1 og 2 og etter tilsvarende prinsipper som for øvrig gjelder for eksport av varer under denne kategorien.

Som vilkår for tillatelsen skal den norske selger av produksjonsrettighetene pålegges å innarbeide i forbehold i kontrakten om at eventuell overføring eller reeksport av produksjonsrettigheter til en tredjepart må forelegges norske myndigheter for godkjenning. Søknad om slik sublisensiering skal behandles på samme måte som overføring av produksjonsrettighetene direkte fra Norge.

c) Produksjonsrettigheter i varekategori B

For overføring av produksjonsrettigheter til varer i kategori B skal lisens normalt innvilges for land i gruppene 1, 2 og 3. Utenriksdepartementets krav til dokumentasjon og kontraktbetingelser vil i disse tilfeller bero på en konkret vurdering hvor bl. a. produktets egenskaper, produksjonslandets egen eksportpolitikk, den interne situasjonen i landet og risikoen ved eventuell eksport til uønskede motakere, tas i betraktning.

d) Annen teknologioverføring

Ved andre typer teknologioverføringer kan det ikke oppstilles detaljerte retningslinjer. Vurderingen av eksportsøknaden vil måtte avhenge av i hvilken grad teknologioverføringen knytter seg til et produkts militære funksjon. Jo mer dette er tilfelle, dess mer skal vurderingen av en søknad basere seg på retningslinjene for eksport av ferdigproduktet i tilsvarende varekategori.

8. Tjenester

8.1 Generelt

Tjenester kan være knyttet til utvikling, produksjon, vedlikehold og bruk av et produkt, men

behøver ikke være knyttet til noe produkt for å måtte ha tillatelse etter forskriftenes §§ 3, 5 og 7. Militær planlegging vil også være omfattet.

8.2 Tjenester tilknyttet forsvarsrelaterte varer

Tjenester som er tilknyttet forsvarsrelaterte varer, og som utgjør en vesentlig forutsetning for varens utvikling, produksjon, vedlikehold eller bruk, følger de samme retningslinjer som ved eksportlisens for selve produktet.

8.3 Andre tjenester

Tjenester som ikke er konkret knyttet til en vare, men som vedrører militær planlegging, bør tiltales til land i gruppene 1 og 2 og nektes til land i gruppe 4. Innvilgelse til land i gruppe 3 må vurderes konkret med utgangspunkt i tjenestens antatte militære og mulige politiske virkning.

9. Samarbeids- og utviklingsprosjekter

9.1 Prosjekt godkjent av norske forsvarsmyndigheter

Eksport av varer, tjenester og teknologi til land Norge har samarbeidsavtaler med skal tillates dersom leveransen finner sted under et prosjekt som er godkjent av norske forsvarsmyndigheter med det hovedsiktemål å ivareta samarbeidslandenes egne forsvarsbehov. Dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk, kan det reeksporteres etter samarbeidslandets eksportkontrollregler.

9.2 Produkt med flernasjonal identitet

Ved samarbeidsprosjekter som er av en slik art at det ferdige produkt fremstår med flernasjonal identitet, kan produksjonslandets eksportkontrollregler legges til grunn ved eksport til tredjeland. I forbindelse med godkjenningen av samarbeidsprosjektet skal eksportvilkårene for det ferdige produkt til tredjeland avtales mellom samarbeidslandenes myndigheter.

10. Prosedyreregler

10.1 Saksbehandlingstid

Søknader som omfattes av retningslinjene, bør være ferdigbehandlet av Utenriksdepartementet senest innen 12 uker når det gjelder kategori A-produkter og senest innen 6 uker for øvrige søknader.

10.2 Foreleggelse for Regjeringen

Dersom søknaden om eksport berører viktige forsvarsspørsmål eller materiellsamarbeid med andre land, eller næringsinteresser, skal forelegges Regjeringen på egnet måte.

10.3 Tekniske sakkyndige

Ved vurdering av tekniske sider og bruksområde for produkt, teknologi, data-pakke eller tjeneste konsulteres om nødvendig Forsvarsdepartementet ved Forsvarets forskningsinstitutt.

Vedlegg A²

Kriterium 1

Respekt for medlemsstatenes internasjonale forpliktelser, særlig sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd eller av Den europeiske union, avtaler om ikkespredning og andre emner samt andre internasjonale forpliktelser

Eksportlisens skal ikke utstedes dersom dette er uforenlig med blant annet:

- medlemsstatenes internasjonale forpliktelser og deres plikt til å overholde våpenblokadene innført av De forente nasjoner (FN), Den europeiske union (EU) og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE),
- medlemsstatenes forpliktelser etter avtalen om ikkespredning av kjernefysiske våpen, konvensjonen om biologiske våpen og toksin-våpen og konvensjonen om kjemiske våpen,
- medlemsstatenes forpliktelse til å avstå fra å eksportere enhver form for antipersonell-miner.
- medlemsstatenes forpliktelser innenfor rammen av Australiagruppen, kontrollregimet for rakettvåpenteknologi, Zangger-komiteen, gruppen av leverandører av kjernefysisk materiale, Wassenaarsamarbeidet og Haag-atferdskodeksen mot spredning av ballistiske raketter (HCOC).

Kriterium 2

Respekt for menneskerettighetene og internasjonal humanitærrett i den endelige bestemmelsesstaten

Medlemsstatene skal vurdere mottakerstatens holdninger til relevante prinsipper som er nedfelt i internasjonale menneskerettsinstrumenter, og skal deretter:

- avstå fra å utstede eksportlisens når det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan bli brukt til intern undertrykking,
- i hvert enkelt tilfelle utøve særlig forsiktighet og ta hensyn til hvilken type militær teknologi eller militært utstyr det gjelder, når de utsteder lisens til land der kompetente organer i FN, Europarådet eller EU har konstatert alvorlige brudd på menneskerettighetene.

Teknologi eller utstyr som kan brukes til intern undertrykking, skal i denne forbindelse omfatte blant annet slik teknologi eller slikt utstyr, eller tilsvarende teknologi eller utstyr, som det er godtgjort at den påtenkte sluttbrukeren har anvendt til intern undertrykking, eller teknologi eller utstyr som det er grunn til å tro vil bli anvendt til andre formål eller viderelevert til en annen sluttbruker enn angitt, og bli brukt til intern undertrykking. I tråd med artikkel 1 i denne felles holdning skal det vurderes nøye hvilken type teknologi eller utstyr det dreier seg om, særlig om teknologien eller utstyret er ment for nasjonale sikkerhetsformål. Intern undertrykking omfatter blant annet tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, summariske eller vilkårlige henrettelser, forsvinninger, vilkårlig frihetsberøvelse og andre alvorlige brudd på menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, som angitt i relevante internasjonale menneskerettsinstrumenter, herunder Verdenserklæringen om menneskerettighetene og den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Medlemsstatene skal vurdere mottakerstatens holdninger til relevante prinsipper som er nedfelt i internasjonale humanitærrettsinstrumenter, og skal deretter:

- avstå fra å utstede eksportlisens når det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan bli brukt til å begå alvorlige brudd på internasjonal humanitærrett.

Kriterium 3

Den innenrikspolitiske situasjonen i den endelige bestemmelsesstaten som følge av eksisterende motsetninger eller væpnede konflikter

Medlemsstatene skal avstå fra å utstede eksportlisens som vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende motsetninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten.

² Tatt inn ved endring av retningslinjene 20.mai 2009

*Kriterium 4**Bevaring av regional fred, sikkerhet og stabilitet*

Medlemsstatene skal avstå fra å utstede eksportlisens når det åpenbart er fare for at den påtenkte mottakeren vil bruke den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, til å angripe en annen stat eller til å tvinge gjennom territorialkrav med makt.

Ved vurderingen av denne risikoen skal medlemsstatene ta hensyn til blant annet følgende:

- a) om det pågår, eller om det er sannsynlig at det kan oppstå, en væpnet konflikt mellom mottakerstaten og et annet land,
- b) om det foreligger territorialkrav mot et naboland som mottakerstaten tidligere har forsøkt eller truet med å tvinge gjennom med makt,
- c) om det er sannsynlig at den militære teknologien eller det militære utstyret vil bli brukt til andre formål enn legitime nasjonale sikkerhets- og forsvarsoppgaver i mottakerstaten,
- d) at det er nødvendig å unngå å påvirke den regionale stabiliteten negativt i vesentlig grad.

*Kriterium 5**Den nasjonale sikkerheten i medlemsstatene og i territorier der de eksterne forbindelser er en medlemsstats ansvar, samt den nasjonale sikkerheten i vennligsinne og allierte land*

Medlemsstatene skal ta hensyn til:

- a) hvilken virkning den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan ha på deres egne, på andre medlemsstats og på vennligsinne og allierte lands forsvars- og sikkerhetsinteresser, samtidig som de erkjenner at dette forhold ikke må berøre hensynet til kriteriet om respekt for menneskerettighetene eller kriteriet om regional fred, sikkerhet og stabilitet,
- b) risikoen for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan bli brukt mot deres egne eller andre medlemsstats styrker og mot styrkene til vennligsinne og allierte land.

*Kriterium 6**Kjøperlandets atferd overfor verdenssamfunnet, særlig med hensyn til landets holdning til terrorisme, hvilke allianser det har inngått, og respekten for folkeretten*

Medlemsstatene skal ta hensyn til blant annet kjøperlandets historikk når det gjelder:

- a) støtte eller oppfordring til terrorisme og internasjonal organisert kriminalitet.
- b) overholdelse av internasjonale forpliktelser, særlig om å avstå fra maktbruk, og av internasjonal humanitærrett.
- c) forpliktelse om ikkespredning og andre former for rustningskontroll og nedrustning, særlig med hensyn til undertegning, ratifisering og gjennomføring av relevante konvensjoner om rustningskontroll og nedrustning nevnt i kriterium 1 bokstav b).

*Kriterium 7**Risiko for at den militære teknologien eller det militære utstyret skal bli ulovlig omsatt i kjøperlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår*

Ved vurderingen av hvilken virkning den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan ha på mottakerstaten, og av risikoen for at teknologien eller utstyret kan bli viderelevert til en uønsket sluttbruker eller bli anvendt til et uønsket formål, skal det tas hensyn til følgende:

- a) mottakerstatens legitime forsvars- og sikkerhetsinteresser, også i tilknytning til eventuell deltakelse i FNs og andre fredsbevarende operasjoner,
- b) mottakerstatens tekniske evne til å bruke teknologien eller utstyret,
- c) mottakerstatens evne til å gjennomføre effektiv eksportkontroll,
- d) risikoen for at teknologien eller utstyret vil bli reeksportert til uønskede bestemmelsessteder, og mottakerstatens historikk med hensyn til å overholde bestemmelser om reeksport eller innhente samtykke før reeksport som den eksporterende medlemsstaten finner det nødvendig å pålegge,
- e) risikoen for at teknologien eller skal bli viderelevert til terrororganisasjoner eller frittstående terrorister,
- f) risikoen for teknologiervervelse gjennom ulovlig kopiering av produkter («reverse engineering») eller utilsiktet teknologioverføring.

*Kriterium 8**Forenlighet mellom eksporten av militær teknologi eller militært utstyr og mottakerlandets økonomiske og tekniske evne, samtidig som det tas hensyn til at det er ønskelig at stater kan dekke sine legitime sikkerhets- og forsvarsbehov med minst mulig innsats av menneskelige og økonomiske ressurser til våpen*

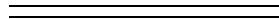
Medlemsstatene skal på bakgrunn av opplysninger fra relevante kilder, som rapporter fra FNs utviklingsprogram (UNDP), Verdensbanken, Det internasjonale valutafond (IMF) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), vurdere om den planlagte eksporten i betydelig grad vil hindre en bærekraftig utvikling i mottakerstaten. De skal i denne forbindelse vurdere den forholdsmessige størrelsen på mottakerstatens militære og sosiale utgifter, idet de tar hensyn også til eventuell bilateral bistand eller bistand fra EU.

Vedlegg B – ATT artikkel 6 og artikkel 7

Artikkel 6 omfatter overførsler som er forbudt under avtalen. Dette innbefatter overførsler som medfører brudd på sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd, herunder våpenembargoer, statenes øvrige traktatforpliktelser samt overførsler av våpen som eksportørstaten har kunnskap om at

vil kunne bli brukt til å begå folkemord, forbrytelser mot menneskeheten eller krigsforbrytelser. Artikkel 6 innebærer også at våpen, ammunisjon og deler og komponenter som eksporteres, skal tilfredsstillende kravene som stilles til krigføringsmidler i den humanitære folkeretten.

Artikkel 7 omhandler betingelser og kriterier for eksport av våpen og varer under avtalen. Kriteriene er knyttet til en forhåndsvurdering av mulige konsekvenser for fred og sikkerhet og risiko for brudd på internasjonale menneskerettigheter, internasjonal humanitærrett, internasjonale regler om terrorisme og regler om transnasjonal organisert kriminalitet. Hvis det er *overveiende* sannsynlig at slike negative konsekvenser kan inntreffe, skal eksporttillatelse ikke gis. Eksportørstaten skal i sin forhåndsvurdering også ta hensyn til risikoen for at våpeneksporten kan bli brukt til å gjennomføre alvorlig kjønnsbasert vold eller vold mot kvinner og barn.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Forsidebilde: AF-studio

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 06/2021

